

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διδακτορική Εργασία

**Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΟΙ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ**

Παρουσιάζει ο
Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου

ΑΘΗΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2001

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου και έχει σαν στόχο την διερεύνηση των επιπτώσεων της ίδρυσης Τριτοβάθμιου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Η διάρθρωση της εργασίας διαμορφώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε σ' ένα πρώτο επίπεδο γίνεται η παρουσίαση του θεωρητικού υποβάθρου της.

Αναλυτικότερα, κατ' αρχήν προσδιορίζονται οι στόχοι της ανώτατης παιδείας και η έμφαση που δίνεται πλέον στη δια βίου εκπαίδευση, η οποία συντελεί στην προσαρμογή του σύγχρονου Πανεπιστημίου στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της παραγωγής. Προχωρώντας στην ανάλυση, εξειδικεύεται ο ρόλος του Πανεπιστημίου στην ανάπτυξη και ειδικότερα στην περιφερειακή. Η έμφαση εδώ, δίνεται στις διαδικασίες συνέργιας μεταξύ των λειτουργιών του Πανεπιστημίου και των περιφερειακών και τοπικών φορέων, οδηγώντας στη νέα μορφή ανάπτυξης που βασίζεται στη γνώση και την υψηλή τεχνολογία.

Ακολουθεί η παρουσίαση των βασικών Στρατηγικών Χωροθέτησης και των υποδειγμάτων που διέπουν τον Εκπαιδευτικό Προγραμματισμό. Ο συνδυασμός των θεωριών αυτών με τις ιδιαιτερότητες της Ελληνικής πραγματικότητας, οδηγεί στην παρουσίαση των αξόνων και του υποδείγματος χωροθέτησης των ελληνικών πανεπιστημίων. Εξειδικεύοντας ακόμα περισσότερο για την Ελλάδα, παρουσιάζονται οι τομείς παρέμβασης της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Γ' Βάθμια Εκπαίδευση στη νέα προγραμματική περίοδο 2000-2006. Η παρέμβαση αυτή γίνεται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος του ΥΠΕΠΘ (Εκπαίδευση & Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση), του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Κοινωνίας της Πληροφορίας, και των Π.Ε.Π. των 13 Περιφερειών της χώρας.

Στη συνέχεια, η ανάλυση επικεντρώνεται σε πραγματικά δεδομένα της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Προς την κατεύθυνση αυτή, γίνεται αναλυτική παρουσίαση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, με στόχο να προσδιοριστεί το Αναπτυξιακό Πρότυπο της Περιφέρειας. Επίσης, γίνεται προσπάθεια προσδιορισμού της ζήτησης για υπηρεσίες Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης των φοιτητών της

Πελοποννήσου. Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία που προκύπτουν από την ανάλυση, διαμορφώνεται μια πρόταση οργάνωσης ενός Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια. Προσδιορίζονται δηλαδή κάποιες ενδεικτικές επιστημονικές κατευθύνσεις, που θα μπορούσαν να στηρίζουν την εκπαιδευτική του δραστηριότητα, καθώς και οι ανάγκες σε γη που είναι απαραίτητες για την λειτουργία του.

Τέλος, στο πλαίσιο αυτό προσδιορίζονται οι επιπτώσεις από την χωροθέτηση ενός Πανεπιστημίου στην Πελοπόννησο, καταδεικνύοντας τη σημασία και τη σκοπιμότητα ίδρυσής του.

Θεωρώ χρέος μου να ευχαριστήσω τον Επιβλέποντα Καθηγητή κο. Αθανάσιο Παπαδασκαλόπουλο, καθώς και τα μέλη της Επιτροπής Καθηγητές κκ. Νικόλαο Κόνσολα και Ηλία Σιδηρόπουλο γιατί με τις σημαντικές παρεμβάσεις τους βοήθησαν στο να εκπονηθεί.

Θέλω επίσης να ευχαριστήσω τον Δρ. Μανώλη Χριστοφάκη που με την πείρα του με βοήθησε στην ορθή συνταξή της.

Τέλος θερμές ευχαριστίες οφείλω στον κο. Αλέξανδρο Δάμπα για την πολύτιμη συμπαράστασή και ηθική στήριξη καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
Κεφάλαιο 1	
Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πανεπιστήμια	7
Κεφάλαιο 2	
Το Βασικό Μεθοδολογικό Πλαίσιο Χωροθέτησης των Πανεπιστημίων και του Εκπαιδευτικού Προγραμματισμού	13
2.1 Στρατηγικές Χωροθέτησης των Πανεπιστημίων	13
2.1.1 Τοπική χωροθετική αντίληψη - διασπορά τμημάτων	14
2.1.2 Περιφερειακή χωροθετική αντίληψη - επιλεκτική αποκέντρωση	15
2.1.3 Συγκεντρωτική χωροθετική αντίληψη	17
2.2 Υποδείγματα Εκπαιδευτικού Προγραμματισμού	19
2.2.1 Ανάλυση αναγκών ανθρώπινου δυναμικού	21
2.2.2 Ανάλυση κοινωνικής ζήτησης	22
2.2.3 Ανάλυση Αποδοτικότητας	24
Κεφάλαιο 3	
Στρατηγικές κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση των ελληνικών Πανεπιστημίων	26
3.1 Αξονες Πολιτικής για τη Χωροθέτηση των Ελληνικών Πανεπιστημίων	26
3.1.1 Ισόρροπη κατανομή Πανεπιστημίων στον Ελληνικό χώρο - Ίδρυση νέων Πανεπιστημίων	26
3.1.2 Ίδρυση νέων τμημάτων	27
3.1.3 Οργάνωση δικτύων Πανεπιστημίων	28
3.1.4 Στήριξη και ενίσχυση του ρόλου των Πανεπιστημιακών πόλεων	29
3.1.5 Στήριξη των μεγάλων Πανεπιστημίων	29
3.2 Το υπόδειγμα προγραμματισμού και η σχέση του με το υπόδειγμα χωροθέτησης	30
Κεφάλαιο 4	
Η πολιτική για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στη νέα προγραμματική περίοδο 2000-6	33
Εισαγωγή – η εφαρμοσθείσα πολιτική	33
4.1 Αξονες προτεραιότητας της πολιτικής για την εκπαίδευση	34
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	35
4.2 Κατευθύνσεις δράσεων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	35
4.2.1 Αξονας Προτεραιότητας: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	35
4.2.2 Κοινωνία της Πληροφορίας	40
4.2.2.1 Παιδεία	40
4.2.3 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	42
Κεφάλαιο 5	
Κοινωνικο-Οικονομική & Πολιτιστική κατάσταση της Περιφέρειας Πελοποννήσου	44
5.1 Γεωγραφικά – μορφολογικά στοιχεία	44
5.2 Πληθυσμός	44
5.3 Οικονομική Δραστηριότητα / Παραγωγικοί Τομείς	47

5.4 Υποδομές	53
5.4.1 Οδικές Μεταφορές	53
5.4.2 Υγεία - Πρόνοια	54
5.4.3 Εκπαίδευση	55
5.4.4 Τηλεπικοινωνίες	56
5.4.5 Ύδρευση – Αποχέτευση – Διαχείριση απορριμμάτων	57
5.4.6 Ενέργεια	58
5.5 Περιβάλλον	58
5.6 Πολιτιστικές Λειτουργίες και Δραστηριότητες	60
5.6.1 Νομός Κορινθίας	60
5.6.2 Νομός Λακωνίας	62
5.6.3 Νομός Αργολίδας	65
5.6.4 Νομός Αρκαδίας	68
5.6.5 Νομός Μεσσηνίας	70

Κεφάλαιο 6

Ο Προσανατολισμός των Υποψηφίων Φοιτητών και η Κατανομή των Επιτυχόντων Φοιτητών της Περιφέρειας **74**

6.1 Η Υπάρχουσα Εκπαιδευτική Υποδομή των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Πελοπόννησο	74
6.2 Η ζήτηση ομάδων τμημάτων	74
Νομός Αργολίδας	75
Νομός Αρκαδίας	75
Νομός Κορινθίας	76
Νομός Λακωνίας	76
Νομός Μεσσηνίας	77
6.3 Ο Χωρικός Προσανατολισμός των Υποψηφίων Φοιτητών της Πελοποννήσου	85
6.4 Περιφερειακή Κατανομή των Επιτυχόντων Φοιτητών	87
6.5 Επιτυχόντες Φοιτητές κατά Ομάδα Τμημάτων	89
6.6 Συμπεράσματα	90

Κεφάλαιο 7

Πρόταση Οργάνωσης του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου **91**

7.2 Ανάγκες σε κτίρια και γη	94
7.2.1 Υπολογισμός αναγκών σε κτισμένη επιφάνεια	95
7.2.2 Ανάγκες σε κτισμένη επιφάνεια για εκπαίδευση	95
7.2.3 Ανάγκες σε γη για εκπαίδευση	97
7.2.4 Κτισμένη επιφάνεια για λέσχη φαγητού	98
7.2.5 Ανάγκες για κτίρια σίτισης	99
7.2.6 Κτισμένη επιφάνεια για την στέγαση	100
7.2.7 Επιφάνεια γηπέδων για εστίες ύπνου	101

Κεφάλαιο 8

Συμπέρασμα - Επιπτώσεις της Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Πελοπόννησο και προτάσεις αποτελεσματικής διοίκησης και λειτουργίας **102**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ **106**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέσα σ' ένα σύγχρονο ανταγωνιστικό κόσμο είναι προφανές πως ανθρώπινο δυναμικό με καλύτερη εκπαίδευση και περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες προσφέρει περισσότερες δυνατότητες για οικονομική ανάπτυξη. Γι' αυτό και οι στόχοι της Ανώτατης Παιδείας δεν είναι στάσιμοι και αμετάβλητοι αλλά εκπροσωπούν αξίες και ιδεολογίες και συνδέονται με πολιτικούς και κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες. Υπάρχουν όμως ορισμένοι γενικοί στόχοι που είναι κοινά αποδεκτοί και που αποτελούν τη βάση για την αξιολόγηση και μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι στόχοι αυτοί είναι οι εξής :

1. Η παροχή γενικών γνώσεων και επακόλουθα η ανύψωση του γενικού μορφωτικού επιπέδου που συνοδεύει τη μαζικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
2. Η κοινωνικοποίηση των ατόμων, μετάδοση αξιών και πολιτιστικών παραδόσεων.
3. Η δυνατότητα ανάπτυξης ατομικών δυνατοτήτων και ικανοποίησης ατομικών προσδοκιών.
4. Η στήριξη βασικής και εφαρμοσμένης επιστημονικής έρευνας για την παραγωγή νέων γνώσεων σε διάφορους κλάδους.
5. Ο δημοκρατικός χαρακτήρας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έτσι ώστε να συμβάλλει στην εξάλειψη κοινωνικών ανισοτήτων.
6. Η μόρφωση επιστημονικού δυναμικού για εξειδικευμένους κλάδους και η παροχή των απαραίτητων τίτλων που εγγυώνται για τα προσόντα των αποφοιτούντων και νομιμοποιούν τους κατόχους τους να αναλάβουν τις αντίστοιχες θέσεις.

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο προγραμματισμός για την παιδεία επικεντρώθηκε στους δύο τελευταίους στόχους, δηλαδή τον εκδημοκρατισμό της παιδείας και την προετοιμασία ανθρώπινου δυναμικού. Ο γρήγορος μετασχηματισμός των παραγωγικών διαδικασιών, τόσο στο επίπεδο της βιομηχανικής παραγωγής όσο και στον τριτογενή τομέα, χαρακτηριζόμενος από τη χρήση υψηλής τεχνολογίας σε πολλούς κλάδους (χρήση με εντυπωσιακά αποτελέσματα τόσο στην αύξηση της

παραγωγικότητας και στην βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων, όσο και στον τρόπο οργάνωσης της εργασίας και στις δομές της πληροφόρησης) και από την αναγκαιότητα χρήσης επιστημονικών μεθόδων των παραγωγικών διαδικασιών, είχε ως αποτέλεσμα:

- α. Την αυξημένη ζήτηση επιστημονικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης για την κάλυψη των νέων θέσεων εργασίας.
- β. Την ανάγκη δημιουργίας θεσμών διαρκούς επιμόρφωσης και επανεκπαίδευσης των εργαζομένων για να μπορούν να ανταποκριθούν στις ταχύρυθμες εξελίξεις.
- γ. Την εμφάνιση νέων ειδικοτήτων και την διεύρυνση των παραδοσιακών. Η πληροφορική, οι θεωρίες και μέθοδοι οργάνωσης και διοίκησης μικρότερων και μεγαλύτερων κοινωνικών συνόλων, η ανάπτυξη της επιχειρησιακής έρευνας, η νέα διάσταση που δόθηκε στην έννοια της κοινωνικής εργασίας, αποτελούν μερικούς από τους καρπούς της νέας κατάστασης.
- δ. Την κρισιμότητα της έρευνας για την διαμόρφωση αναπτυξιακής φυσιογνωμίας στα πλαίσια μάλιστα του διεθνούς ανταγωνισμού για παραγωγή και διάχυση τεχνολογίας και επιστημονικών γνώσεων.

Στα πλαίσια αυτών των εξελίξεων, η κατοχή διπλώματος καθίσταται απαραίτητο προσόν για την είσοδο στην αγορά εργασίας, λειτουργώντας σαν έγκυρο πιστοποιητικό για τους εργοδότες, αλλά και σαν εχέγγυο επαγγελματικής αποκατάστασης για τους κατόχους του.

Αν η κάλυψη των παραγωγικών αναγκών δεν αποτελεί το μοναδικό στόχο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αποτελεί ωστόσο, διάστασή της με συνέπειες καθοριστικές για το σύνολο των λειτουργιών των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων

Συγκεκριμένα, η αγορά επιδρά σημαντικά στην διαμόρφωση της αξίας των παρεχομένων τίτλων σπουδών και του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, επιβάλλοντας την προσαρμογή τους σε κατευθύνσεις εξειδίκευσης και επιστημονικής έρευνας που προβάλλουν ως κρίσιμες μέσα από τις λειτουργίες της αγοράς. Στη νέα πραγματικότητα, εμπλέκεται περισσότερο το μυαλό στη παραγωγική διαδικασία δημιουργώντας την «οικονομία της γνώσης». Οι εργαζόμενοι στις νέες επιχειρήσεις απαιτείται να είναι μορφωμένοι πολύ περισσότερο σε σχέση με το παρελθόν, ενώ θα πρέπει να εξασφαλίζουν ελαστικότητα και δυνατότητες για επαγγελματικές διαφοροποιήσεις ανάλογα με τις ραγδαίες εξελίξεις. Η δια-βίου

εκπαίδευση που θα βασίζεται στην ευρύτερη δυνατή βασική εκπαίδευση, είναι πλέον απαραίτητη για όλους. (Νίκος Ηλιάδης. Οι νέες εκπαιδευτικές τάσεις και ο ρόλος της αγοράς. Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα.).

Κατά συνέπεια, προκύπτει μέσα από τις λειτουργίες της αγοράς εργασίας μία αξιολόγηση, σε ένα βαθμό τουλάχιστον, του έργου του πανεπιστημίου, στη βάση της ικανοποίησης εκ μέρους των αναγκών της παραγωγής. Στην ίδια τη διαδικασία αξιολόγησης μέσω της αγοράς, εντάσσεται και η ερευνητική λειτουργία των πανεπιστημίων, αν και με όχι πάντα τόσο άμεσο τρόπο, δηλαδή κυρίως με την μορφή της χρηματοδότησης συγκεκριμένων ερευνητικών προγραμμάτων και της ανάληψης έργων για λογαριασμό δημοσίων ή ιδιωτικών φορέων. Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σχέση του πανεπιστημίου με την παραγωγή είναι μια σχέση αλληλεπίδρασης. Οι ανάγκες της παραγωγής με τη διαμεσολάβηση της αγοράς επιδρούν σημαντικά στην διαμόρφωση των λειτουργιών και του προγράμματος του πανεπιστημίου και στην αξιολόγηση του έργου του. Επίσης, το πανεπιστήμιο μέσω των βασικών του λειτουργιών παραγωγής ειδικευμένου επιστημονικού δυναμικού και της επιστημονικής υποδομής της παραγωγικής διαδικασίας, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση ευνοϊκών προϋποθέσεων για οικονομική ανάπτυξη. Είναι σημαντικό όμως να επισημάνουμε ότι η αποκλειστική υιοθέτηση οικονομικών κριτηρίων για την οργάνωση των πανεπιστημιακών λειτουργιών δεν καλύπτει τις επιστημονικές και κοινωνικές αναγκαιότητες της εκπαίδευσης.

Η λειτουργία παραγωγής επιστημονικής γνώσης εν γένει, ως θεμελιώδη λειτουργία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων διατηρεί μια αυτονομία σε σχέση με τις εκάστοτε αναπτυξιακές λογικές. Η αντίληψη της εκπαίδευσης αποκλειστικά ως διαδικασία παραγωγής τεχνικών και τεχνολογιών υποβαθμίζει ουσιαστικά το επιστημονικό έργο αλλά και την κοινωνική και πολιτιστική διάσταση της επιστημονικής εργασίας.

Οι γενικοί στόχοι που προαναφέρθηκαν υπογραμμίζουν τις ατομικές και κοινωνικές διαστάσεις της παιδείας. Για το άτομο, ένα αυξημένο επίπεδο μόρφωσης επιφέρει οφέλη που περιλαμβάνουν κύρος και κοινωνικό γόητρο, υψηλό εισόδημα, κινητικότητα, κ.α. Στην οικονομική θεωρία, τα οφέλη που αποκομίζει το άτομο από τη μόρφωση μπορεί να χαρακτηριστούν ως στοιχεία κατανάλωσης αλλά ταυτόχρονα και επένδυσης. Η άμεση απόκτηση γνώσεων κατατάσσει την παιδεία για το άτομο ως καταναλωτικό αγαθό, ενώ τα μελλοντικά οφέλη όπως η αυξημένη παραγωγικότητα και

το υψηλότερο εισόδημα, η μεγαλύτερη ευελιξία όσον αφορά την αγορά εργασίας και επομένως η χαμηλότερη πιθανότητα ανεργίας αλλά και άλλα οφέλη όπως π.χ. η αποδοτικότερη χρήση ελεύθερου χρόνου δίνουν στη παιδεία χαρακτήρα επένδυσης.

Ασφαλώς η αυξημένη μόρφωση δεν ωφελεί μόνο το άτομο αλλά έχει και σημαντικές εξωτερικές επιδράσεις (spillover effects) (Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

Οι λειτουργίες της παιδείας όσον αφορά την κοινωνικοποίηση, μετάδοση αξιών και πολιτιστικών παραδόσεων, την προετοιμασία και αύξηση παραγωγικότητας του εργατικού δυναμικού, τον συμβουλευτικό ρόλο της επιστημονικής κοινότητας για την προώθηση λύσεων στα διάφορα προβλήματα μίας χώρας αντιπροσωπεύουν ορισμένα από τα οφέλη της παιδείας για το κοινωνικό σύνολο.

Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε ότι την εποχή της παγκοσμιοποίησης το Πανεπιστήμιο εγκαλείται να προσαρμοστεί στο πλαίσιο ενός εντεινόμενου διεθνούς ανταγωνισμού σε μια συνεχώς διευρυνόμενη εκπαιδευτική αγορά. Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση καθώς και οι επιταγές της επιχειρηματικότητας και της ιδιωτικοποίησης μεταβάλλουν συνεχώς τους όρους παραγωγής και αναπαραγωγής της γνώσης σε διεθνές επίπεδο. (Π. Γετίμης & Δ. Ζωντήρος. Η Κινητικότητα των Πανεπιστημίων. Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα.).

Ειδικότερα για την Ελλάδα τα τριτοβάθμια ιδρύματα θα πρέπει να αναπτύξουν μηχανισμούς παρακολούθησης των διεθνών και τοπικών τάσεων της αγοράς εργασίας, των οικονομικών εξελίξεων, των τεχνολογικών και άλλων παραγόντων ώστε να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες της εκπαίδευσης. Το ελληνικό Πανεπιστήμιο πρέπει να αποκτήσει μια νέα σχέση με το κράτος και την κοινωνία. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα από την ανάπτυξη κοινών πρωτοβουλιών με την Περιφέρεια, το Νομό, και τον Δήμο στον οποίο βρίσκεται, αλλά και μέσα από την αξιοποίησή του από τις τοπικές επιχειρήσεις. (Γ. Τσαμασφύρος. Τα Ελληνικά Α.Ε.Ι. στη νέα εποχή. Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα.). Είναι φανερό λοιπόν, ότι μέσα από την ίδια την διαδικασία εξέλιξης του εκπαιδευτικού ρόλου του σύγχρονου πανεπιστημίου, οδηγούμαστε ταυτόχρονα και στην εκπλήρωση του αναπτυξιακού του ρόλου, ως τοπικός πόλος ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 1

Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πανεπιστήμια

Στις σημερινές στρατηγικές για την ανάπτυξη των περιφερειών ή των αστικών κέντρων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η παραγωγή και η ενσωμάτωση νέας γνώσης, η ενσωμάτωση υψηλής τεχνολογίας και οι καινοτόμες ενέργειες, η εξασφάλιση ειδικευμένου στελεχιακού δυναμικού και η συνεχής κατάρτιση και ποιοτική αναβάθμιση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού, σ' ένα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, στο οποίο οι μεταβολές στην παραγωγή νέας γνώσης και νέας τεχνολογίας είναι ταχύτατες.

Η σπουδαιότητα της γνώσης για την μελλοντική εξέλιξη των περιφερειών, των κρατών – μελών, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της, επιβεβαιώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας (23-24/6/00) όπου και τέθηκε ως στρατηγικός στόχος για το 2010 η *οικονομία της γνώσης*. Αυτή η στρατηγική που καθιερώνεται, έρχεται στην ουσία να ακολουθήσει τους γοργούς ρυθμούς ανάπτυξης της αμερικανικής οικονομίας και έρχεται να συντονίσει ολόκληρο το οικονομικό ευρωπαϊκό γίγνεσθαι προς αυτήν την πορεία

Τα βασικά μέσα για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι:

- η κοινωνία της πληροφορίας,
- η ενίσχυση της έρευνας,
- οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις,
- ο εκσυγχρονισμός του κοινωνικού μοντέλου και
- η προσαρμογή των μακροοικονομικών πολιτικών.

Τα παραπάνω συνεπάγονται μια σημαντική αλλαγή του ρόλου των Πανεπιστημίων σε περιφερειακό επίπεδο. Καθοριστικής σημασίας στον αναπτυξιακό ρόλο του Πανεπιστημίου είναι η καθιέρωση και η ένταση των διαδικασιών Συνέργειας μεταξύ των εκπαιδευτικών και ερευνητικών λειτουργιών του και της Εφαρμοσμένης Ερευνάς, της Επιχειρηματικής Δράσης και της Τοπικής Οικονομικής και Κοινωνικής

Ανάπτυξης. Στην Συνεργεία μεταξύ Πανεπιστημίων και λοιπών οικονομικών και κοινωνικών φορέων βασίζεται η νέα μορφή ανάπτυξης, που στηριγμένη στην γνώση και την υψηλή τεχνολογία κυριαρχεί σήμερα στην Ευρώπη.

Λαμβανομένων π' όψη και των ανωτέρω, ο ρόλος του Πανεπιστημίου σήμερα κινείται σε πολλά επίπεδα και είναι βασικά:

- **κοινωνικός**

Το Πανεπιστήμιο παρέχει γνώσεις και επαγγελματικά εφόδια στους νέους πολίτες, συμβάλλει στην αντιμετώπιση της ανεργίας, στην συγκράτηση του νέου πληθυσμού στην περιφέρεια και τονώνει την περιφερειακή συνείδηση.

- **οικονομικός**

Το Πανεπιστήμιο έχει άμεση επίπτωση στην τοπική οικονομία, με την δημιουργία θέσεων εργασίας, την κατανάλωση που δημιουργεί, την συνεργασία με τοπικές επιχειρήσεις. Αποτελεί ισχυρό οικονομικό φορέα, που επενδύει, αγοράζει, πληρώνει και απασχολεί.

- **Ενίσχυση της Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D)**

Το πανεπιστήμιο έχει επίσης σημαντική έμμεση επίπτωση στην τοπική οικονομία μέσω της διαδικασίας Έρευνας και Ανάπτυξης και Συνεργίας που προωθεί. Αποτελεί βασικό παράγοντα ενίσχυσης της ενδοπεριφερειακής παραγωγής και προσφοράς νέων τεχνολογιών, ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ, που δεν διαθέτουν οικονομικές και τεχνολογικές δυνατότητες.

- **Καινοτομικός**

Μέσα στο νέο οικονομικοκοινωνικό πλαίσιο που διαμορφώνεται στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χώρο, το οποίο έχει ως βάση αναφοράς το φαινόμενο της “παγκοσμιοποίησης” (globalization), ο ρόλος της καινοτομίας και των σύγχρονων μεθόδων παραγωγής και οργάνωσης, καθίσταται πρωταρχικός.

Η προώθηση της έρευνας και της τεχνολογίας και η διάχυση καινοτομικού Know how στις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στις ΜΜΕ, καθίσταται αδύνατη χωρίς την ύπαρξη κέντρων παραγωγής καινοτομικών γνώσεων. Το πανεπιστήμιο αποτελεί τον βασικό φορέα παραγωγής καινοτομικών γνώσεων και διάχυσης καινοτομιών στο περιφερειακό και τοπικό παραγωγικό κύκλωμα. Παράλληλα, το πανεπιστήμιο

κινητοποιεί τις τοπικές επιχειρηματικές δυνάμεις αποτελώντας μόνιμη πηγή πληροφοριών για τις εθνικές και παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις.

Είναι προφανές λοιπόν ότι εκεί που οι επιχειρήσεις διστάζουν ή βρίσκουν πολύ δύσκολο να επενδύσουν, τα πανεπιστήμια μπορούν να διεξάγουν έρευνα της οποίας τα οφέλη μπορούν να διαχυθούν στο χώρο, ενισχύοντας την αναπτυξιακή διαδικασία. (Γιώργος Τσαμασφύρος. Η έρευνα στο σύγχρονο πανεπιστήμιο. Το πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα.)

- ***Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός της Περιφερειακής Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης***

Το πανεπιστήμιο συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό της Περιφερειακής Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στην πληροφόρηση και συνεργασία των στελεχών τους και στην αποτελεσματικότερη ενεργοποίηση των τοπικών φορέων.

- ***πολιτιστικός και ψυχολογικός***

Το Πανεπιστήμιο έχει επίσης σημαντική συμμετοχή στην πολιτιστική ανάπτυξη, καθώς και στην ψυχολογική στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής στην οποία λειτουργεί. (Μελέτη Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Πρόγραμμα RIS. Ι.Π.Α. 1998).

Η ενίσχυση της αυτοδύναμης ανάπτυξης των περιφερειών επιβάλλει τη στήριξη των λειτουργιών τους με υπηρεσίες υψηλού επιπέδου Έρευνας και Ανάπτυξης, οι οποίες μπορούν να παραχθούν από τα ΑΕΙ. Απαιτείται συγκεκριμένα η δημιουργία σε κάθε περιφέρεια ενός σχετικά ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού - ερευνητικού δικτύου, στα πλαίσια του οποίου θα πρέπει να λειτουργούν Πανεπιστήμιο, Ερευνητικά Κέντρα, Ινστιτούτα και να συνεργάζονται με τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς.

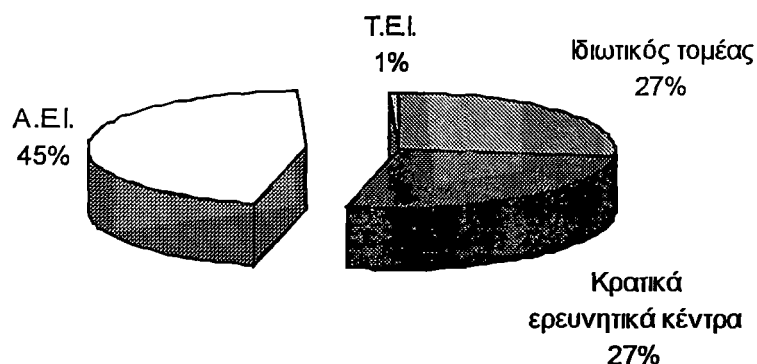
Πρέπει να αναφερθεί ότι μέσα στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται τα τελευταία χρόνια, με τη μαζική χρήση των προϊόντων πληροφορικής, την ραγδαία επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο και την ένταση του ανταγωνισμού, η γνώση αποδεικνύεται βασικός συντελεστής παραγωγής. Η σύγχρονη αγορά απαιτεί όλο και περισσότερους επιστήμονες με ιδιαίτερα υψηλά προσόντα, που θα καλύψουν τις

ανάγκες σε νέες επαγγελματικές, τεχνολογικές και διοικητικές ειδικότητες. Αυτό επιβεβαιώνεται από στοιχεία της Διεθνούς Τράπεζας, σύμφωνα με τα οποία, από τις 2,2 εκ. νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν σε ένα χρόνο στις ΗΠΑ, το 72% ήταν θέσεις υψηλής εξειδίκευσης (World Bank, 1994). Ανάλογη είναι και η κατάσταση στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες προσαρμόζουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα στις νέες αυτές απαιτήσεις.

Αυτή η οικονομία της γνώσης, ως νέος στρατηγικός στόχος, εξειδικεύεται σε τρεις επιμέρους κατευθύνσεις. Η μια είναι η αειφόρος οικονομική ανάπτυξη, η δεύτερη είναι οι περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και η τρίτη είναι η μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Και στις τρεις αυτές κατευθύνσεις ο ρόλος των Πανεπιστημίων, όσον αφορά την εκπαίδευση, αλλά και την έρευνα, θεωρείται ουσιώδης.

Στο πλαίσιο αυτό, η αλληλεπίδραση των Πανεπιστημίων, των ερευνητικών κέντρων και των επιχειρήσεων είναι ένα από τα πολύ βασικά θέματα. Ειδικά η χώρα μας υστερεί σοβαρά στο σημείο αυτό αφού το σύνολο της έρευνας στην Ελλάδα κατανέμεται κατά τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας ως εξής (Ενημερωτικό δελτίο ΤΕΕ – Μάιος 2000):

Ποσοστιαία κατανομή δραστηριοτήτων Ε&ΤΑ κατά βασικό τομέα

Συνεπώς στην περίπτωση της Ελλάδας τα πανεπιστήμια είναι αυτά που διεξάγουν την έρευνα και για τον ιδιωτικό τομέα. Το πράγμα γίνεται ακόμα πιο προβληματικό για τον ιδιωτικό τομέα καθώς το 27 % της ερευνητικής του συνεισφοράς απέχει πάρα πολύ από το 64 % που είναι ο μέσος όρος των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Γιώργος Τσαμασφύρος, Η έρευνα στο σύγχρονο πανεπιστήμιο. Το πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα.).

Συμπερασματικά λοιπόν η εγκατάσταση και λειτουργία ΑΕΙ σε περιφερειακό επίπεδο με τα κέντρα Έρευνας ή Τεχνολογικά Πάρκα που συνδέονται μ' αυτά οδηγούν:

1. Στην παροχή υψηλής τεχνολογίας στις Μ.Μ.Ε. της Περιφέρειας.
2. Στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των παραδοσιακών κλάδων.
3. Στην παροχή κοινωνικών εξυπηρετήσεων στην ευρύτερη περιοχή χωροθέτησής τους.

Δίνεται έτσι η δυνατότητα στην Περιφέρεια, στα όρια της οποίας είναι εγκατεστημένο ένα Α.Ε.Ι., να ακολουθήσει το νέο αναπτυξιακό πρότυπο στηριζόμενη στα νέα μέσα περιφερειακής πολιτικής και ταυτόχρονα να αναδιαρθρώσει τους παραδοσιακούς της κλάδους που φθίνουν.

Η παρουσία όμως ενός Α.Ε.Ι. σε μία Περιφέρεια οδηγεί στην καλύτερη αξιοποίηση του στελεχιακού δυναμικού της αφού βοηθά στη συνεχή κατάρτιση όχι μόνο των νεοεισερχομένων στη παραγωγή, αλλά και των ήδη εργαζομένων. Το στελεχιακό δυναμικό αυτό πέρα από την άμεση χρησιμοποίηση του στην παραγωγή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στην διοικητική στελέχωση της Περιφέρειας. Γιατί το Πανεπιστήμιο είναι ο φορέας που «τροφοδοτεί» την Περιφέρεια με ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό που έχει την δυνατότητα να αντιλαμβάνεται τα καίρια προβλήματα και τάσεις της περιφερειακής οικονομίας.

Όλοι όμως οι παραπάνω παράγοντες λειτουργούν ελκτικά για τις νέες επιχειρήσεις οι οποίες είναι προσανατολισμένες στις νέες τεχνολογίες, ενισχύοντας έτσι το επιχειρηματικό περιβάλλον της Περιφέρειας, και δίνοντας με τη σειρά τους νέα ώθηση στην αναπτυξιακή διαδικασία. Επιτυγχάνεται λοιπόν έτσι η στρατηγική της ολοκληρωμένης ανάπτυξης που στηρίζεται στον συμμετοχικό σχεδιασμό, την

ενεργοποίηση των τοπικών παραγόντων και τις αυξημένες ανάγκες για ειδικευμένο δυναμικό και σύγχρονη τεχνολογία.

Η συμβολή όμως ενός Περιφερειακού Πανεπιστημίου δεν εξαντλείται στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης Περιφέρειας, αλλά επεκτείνεται σε εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα σε εθνικό επίπεδο τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια συμβάλουν πρωταρχικά:

- στην ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας,
- στην άμβλυση των ανισοτήτων με τα μεγάλα αστικά κέντρα,
- στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής του εθνικού χώρου,
- στην αποσυμφόρηση των μεγάλων κεντρικών Πανεπιστημίων και κατ' επέκταση στην βελτίωση της ποιότητας συνολικά των παρεχόμενων σπουδών.

Κεφάλαιο 2

Το Βασικό Μεθοδολογικό Πλαίσιο Χωροθέτησης των Πανεπιστημίων και του Εκπαιδευτικού Προγραμματισμού

2.1 Στρατηγικές Χωροθέτησης των Πανεπιστημίων

Στην χωροθέτηση των Πανεπιστημίων βασική κατευθυντήρια γραμμή πρέπει να είναι, κάτι που άλλωστε συμβαίνει, η περιφερειακή ισότητα. Η ισότητα αυτή απαιτεί την λειτουργία ενός Πανεπιστημίου σε κάθε περιφέρεια της χώρας. Στα πλαίσια της προώθησης της περιφερειακής ισότητας είναι σκόπιμο να διερευνηθούν :

- Η Ζήτηση τμημάτων από τους Υποψήφιους Φοιτητές σε περιφερειακό επίπεδο.
- Η Κατανομή του Φοιτητικού Πληθυσμού
- Η Σύνθεση Τμημάτων και ο Βαθμός Ολοκλήρωσης καθώς και της Ειδίκευσης των Περιφερειακών Πανεπιστημίων.
- Η Ποιότητα των Παρεχόμενων Σπουδών και η Αξιολόγηση των Περιφερειακών Πανεπιστημίων.
- Η προώθηση της Έρευνας και η σχέση της με την εκπαιδευτική διαδικασία και με την παραγωγή.

Αποτέλεσμα των νέων τάσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία, του ρόλου της γνώσης και της υψηλής τεχνολογίας και του νέου ρόλου των Πανεπιστημίων στην προώθηση της Συνέργειας οδηγούν σε διεθνές επίπεδο, στη δημιουργία νέων Πανεπιστημίων και νέων τμημάτων στα υφιστάμενα Πανεπιστήμια. Το κάθε Α.Ε.Ι. λειτουργεί στο πλαίσιο είτε του συγκεντρωτικού, είτε του αποκεντρωτικού συστήματος και επιδρά σε όλα τα επίπεδα του χώρου αφού αφορά τις υπηρεσίες για την κάλυψη κοινωνικών και ατομικών αναγκών και την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και προβλημάτων.

Οι βασικές αντιλήψεις ίδρυσης είναι οι εξής :

1. Τοπική Χωροθετική Αντίληψη - Διασπορά Τμημάτων

2. Περιφερειακή Χωροθετική Αντίληψη - Επιλεκτική Αποκέντρωση
3. Συγκεντρωτική Χωροθετική Αντίληψη

Πρέπει να σημειωθεί ότι και οι τρεις αυτές Αντιλήψεις έχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα για τα οποία γίνεται αναφορά στην ανάλυση που ακολουθεί. (Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

2.1.1 Τοπική χωροθετική αντίληψη - διασπορά τμημάτων

Η τοπική χωροθετική αντίληψη χαρακτηρίζεται κυρίως από την απαίτηση τοπικών οικονομικών και κοινωνικών φορέων για την δημιουργία Πανεπιστημίων ή Πανεπιστημιακών Τμημάτων σε πόλεις, μεσαίου μεγέθους.

Τα πλεονεκτήματα που προβάλλονται από τους υποστηρικτές αυτής της αντίληψης, που είναι κυρίως τοπικοί παράγοντες, είναι τα εξής:

1. ο σχεδιασμός και η λήψη αποφάσεων για την δημιουργία νέων Τμημάτων είναι αποτελεσματικότερη σε τοπικό επίπεδο, όπου η γνώση των προβλημάτων είναι καλύτερη.
2. η λειτουργία Πανεπιστημίων σε τοπικό επίπεδο συμβάλλει
 - στη μείωση των δαπανών για στέγαση, σίτιση και μετακινήσεις των φοιτητών της περιοχής
 - στην επίλυση προβλημάτων σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό
 - στην αξιοποίηση υπαρχουσών υποδομών και στην δημιουργία νέων υποδομών χρήσιμων για την πόλη
 - στη σύνδεση με την τοπική παραγωγή και στην ανάπτυξη της

Ως μειονεκτήματα αυτής της αντίληψης μπορούν να αναφερθούν τα εξής :

1. Τα τοπικά Πανεπιστήμια ή ομάδες τμημάτων είναι ενότητες μη ολοκληρωμένες, γεγονός που προκαλεί σημαντικά προβλήματα στην έρευνα και στις μεταπτυχιακές σπουδές.
2. Η ικανότητα υποδοχής φοιτητών από μέρους των τοπικών Πανεπιστημίων ή των ομάδων τμημάτων είναι πολύ μικρή

Το κύρος τους δεν είναι υψηλό με αποτέλεσμα να μην υπάρχει μεγάλη ζήτηση από τους υποψήφιους φοιτητές. Επίσης η στελέχωσή τους με διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό υψηλού επιπέδου είναι προβληματική, και το εκπαιδευτικό και ερευνητικό κλίμα δεν είναι το ιδανικό. (Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

Είναι φανερό ότι η υιοθέτηση της τοπικής αντίληψης βοηθά προς την κατεύθυνση της περιφερειακής ισότητας και στην ικανοποίηση τοπικών πιέσεων, αλλά δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στο νέο ρόλο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, που είναι η σύνδεση εκπαίδευσης και έρευνας. Από την άποψη της χωροταξικής πολιτικής, η χωροθέτηση των Πανεπιστημίων δεν πρέπει να ταυτίζεται με την χωροθέτηση μιας κοινής υπηρεσίας προς τον πληθυσμό, αλλά με την χωροθέτηση μιας υπηρεσίας αιχμής.

2.1.2 Περιφερειακή χωροθετική αντίληψη - επιλεκτική αποκέντρωση

Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή η γενική απαίτηση για την περιφερειακή ισότητα ικανοποιείται με την λειτουργία ενός Πανεπιστημίου σε κάθε περιφέρεια. Το Πανεπιστήμιο ή τουλάχιστον ο βασικός του πυρήνας εγκαθίστανται στην περιφερειακή πρωτεύουσα, βοηθώντας την να λειτουργήσει ως αναπτυξιακός πόλος, με ρόλο διαπεριφερειακό και στις περιπτώσεις παραμεθόριων περιφερειών, με ρόλο διακρατικό - διασυνοριακό.

Η επίπτωση είναι ακόμη πιο σημαντική όταν τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια είναι ολοκληρωμένα, περιλαμβάνουν δηλαδή ενότητες ομοειδών τμημάτων.

Αυτήν την επιλογή εγκατάστασης διασφαλίζει τις απαραίτητες εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες που χρειάζεται ένα Πανεπιστήμιο για να αναπτυχθεί και να ακολουθήσει τις τάσεις και την εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων.

Τα πλεονεκτήματα αυτής της μορφής χωροθέτησης είναι τα εξής :

1. Τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια και λόγω ολοκλήρωσης και λόγω τόπου εγκατάστασης ανταποκρίνονται στις συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού
2. Τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια μπορούν να συνεργασθούν με μεγάλες περιφερειακές επιχειρήσεις και έχουν μεγαλύτερες ευκαιρίες και δυνατότητες, απ' ό,τι τα Πανεπιστήμια του Κέντρου να προωθήσουν διαδικασίες Συνέργιας με επιχειρήσεις, τοπικές αναπτυξιακές αρχές, τοπικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς.
3. Τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια συγκρατούν τον φοιτητικό πληθυσμό στα όρια της περιφέρειας, αποτρέπουν την εκροή του στα μητροπολιτικά κέντρα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) και ελαχιστοποιούν τις αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της-μετακίνησης για σπουδές.
4. Στις περιφερειακές πρωτεύουσες υπάρχουν οι κρίσιμες υποδομές, που επιτρέπουν την υποδοχή καθηγητών, ερευνητών και φοιτητών, την επικοινωνία με Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα του εσωτερικού και εξωτερικού καθώς και την πρόσβαση σε υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές λειτουργίες .
5. Στις μεγάλες πόλεις μπορεί να δημιουργηθεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό και ερευνητικό κλίμα και να προσελκυστούν επιστήμονες κύρους που θα στελεχώσουν τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια.

Ως βασικά μειονεκτήματα της Περιφερειακής Χωροθετικής αντίληψης μπορούν να αναφερθούν :

1. Η δημιουργία ολοκληρωμένων Πανεπιστημίων στις περιφερειακές πρωτεύουσες, αναπαράγει την υπάρχουσα ιεράρχηση των αστικών κέντρων και αποκλείει άλλες στρατηγικές επιλογές που στοχεύουν στην ανάπτυξη νέων κέντρων ή περιοχών. Το μειονέκτημα αυτό μπορεί να επιλυθεί με τον συντονισμό της δημιουργίας

τμημάτων ή ομάδας τμημάτων και σε άλλα σημεία της Περιφέρειας με την παράλληλη δημιουργία δικτύων μεταξύ των τμημάτων αυτών.

2. Στις περιφερειακές πρωτεύουσες εξακολουθούν και υπάρχουν προβλήματα επικοινωνίας με το εθνικό κέντρο λήψης αποφάσεων όσο και με κέντρα του εξωτερικού (όπως Έδρες Κοινοτικών Οργάνων, Πανεπιστημιακές Πόλεις, Ευρωπαϊκές Μητροπόλεις κ.λ.π.).

Πολλές από τις περιφερειακές πρωτεύουσες δεν έχουν το κρίσιμο μέγεθος, που θα τους επιτρέψει να δημιουργήσουν εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες για την ανάπτυξη του Πανεπιστημίου. (Μελέτη Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Πρόγραμμα RIS. Ι.Π.Α. 1998).

Είναι επιβεβλημένη λοιπόν η δημιουργία Δικτύων μεταξύ των Τμημάτων των Περιφερειακών Πανεπιστημίων για να αρθούν τα προβλήματα αυτά..

2.1.3 Συγκεντρωτική χωροθετική αντίληψη

Αν και η επιδίωξη της περιφερειακής ισότητας στην εγκατάσταση και λειτουργία των Πανεπιστημίων είναι απ' όλους αποδεκτή, η άποψη υπέρ της συγκέντρωσης των Πανεπιστημίων και των νέων τμημάτων σε περιορισμένο αριθμό μητροπολιτικών κέντρων και της συγκρότησης μεγάλων Πανεπιστημίων παραμένει ισχυρή.

Τα πλεονεκτήματα υπέρ της συγκέντρωσης που προβάλλουν οι υποστηρικτές της άποψης αυτής είναι τα εξής :

1. Τα μητροπολιτικά κέντρα έχουν τις εξωτερικές οικονομίες και τις αναγκαίες υποδομές για την στήριξη της λειτουργίας και της ανάπτυξης των Πανεπιστημίων και των νέων Τμημάτων.

2. Στα μητροπολιτικά κέντρα και στα μεγάλα Πανεπιστήμια είναι σχετικά ευκολότερη η προσέλκυση διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού υψηλού κύρους καθώς και προσέλκυση πολύς καλής ποιότητας φοιτητών.
3. Στα μητροπολιτικά κέντρα είναι ευκολότερη η πρόσβαση σε κρίσιμες εξυπηρετήσεις που αφορούν Εργαστήρια, Κέντρα Ερευνών, Αντιπροσωπείες Η/Υ και Λογισμικού, Εκδοτικούς Οίκους, Έδρες Επιχειρήσεις κ.λπ. Επίσης είναι σαφώς ευκολότερη η πρόσβαση στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Η συγκέντρωση τμημάτων και συνεπώς εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων ευνοεί τα Πανεπιστήμια του κέντρου στην διεθνή τους παρουσία και ενισχύει την θέση τους στον διεθνή ανταγωνισμό. (Μελέτη Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Πρόγραμμα RIS. Ι.Π.Α. 1998).

Τα βασικά μειονεκτήματα αυτής της μορφής χωροθέτησης είναι τα εξής :

1. Η δημιουργία μεγάλων Πανεπιστημίων στα μητροπολιτικά κέντρα συνεπάγεται μαζική εκροή φοιτητών από την περιφέρεια με σημαντικές δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις γι' αυτήν.
2. Η πυκνότητα δόμησης και οι αξίες γής δημιουργούν πολλές φορές σημαντικά εμπόδια στην επέκταση των εγκαταστάσεων των μεγάλων Πανεπιστημίων στα μητροπολιτικά κέντρα.
3. Το μεγάλο μέγεθος των Πανεπιστημίων δημιουργεί προβλήματα στην διοίκηση και στην οργάνωση του.
4. Τα μεγάλα Πανεπιστήμια αντιμετωπίζουν συνήθως την έλλειψη ενδιαφέροντος για συνεργασία από τους αναπτυξιακούς φορείς και πολλές φορές από τις επιχειρήσεις των μητροπολιτικών κέντρων, λόγω των εναλλακτικών δυνατοτήτων συνεργασίας που υπάρχουν, στα κέντρα αυτά και λόγω της ύπαρξης του ενσωματωμένου τριτογενή τομέα στις μεγάλες επιχειρήσεις κ.λπ.

Η γενική παρουσίαση των τριών βασικών Χωροθετικών Αντιλήψεων για τα Πανεπιστήμια με τα πλεονεκτήματά και τα μειονεκτήματά τους τελειώνει εδώ. Το τι ισχύει στην Ελλάδα είναι αντικείμενο ανάλυσης του επόμενου κεφαλαίου.

2.2 Υποδείγματα Εκπαιδευτικού Προγραμματισμού.

Οι πολύπλευρες ιδιότητες της παιδείας και οι ατομικές και κοινωνικές διαστάσεις που τη χαρακτηρίζουν αποτελούν για τον σχεδιασμό της εκπαίδευσης ένα πολυσύνθετο θέμα ανάλυσης. Το βασικό πρόβλημα είναι ότι οι στόχοι μιας κοινωνίας όσον αφορά την εκπαίδευση και τα κριτήρια που είναι απαραίτητα για την αξιολόγησή της, είναι σ' ένα μεγάλο βαθμό ποιοτικού χαρακτήρα και δεν επιδέχονται εύκολα ποσοτικοποίηση. Ακόμη και οι παραγωγικές ανάγκες μιας χώρας δεν ικανοποιούνται απόλυτα μόνο με τη προετοιμασία που προσφέρει η εκπαίδευση όσον αφορά την τεχνική/επιστημονική εξειδίκευση των ατόμων. Η κατανόηση και στήριξη μέτρων πολιτικής για την οικονομική άνοδο μιας χώρας όπως και η προσαρμογή σε καινούργιες τεχνολογίες στο χώρο της δουλειάς ευνοούνται από ένα υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού. Με άλλα λόγια, η μέτρηση του "προϊόντος" της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι ένα αρκετά δύσκολο θέμα όπως είναι και ο προσδιορισμός του είδους και επιπέδου μόρφωσης που απαιτείται για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

Τα προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν σε σχέση με τον σχεδιασμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι :

- α. η ελεύθερη και ορθολογική κατανομή των πόρων,
- β. η επιλογή των δομών διοίκησης και του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων (συγκεντρωτικά-αποκεντρωτικά μοντέλα διοίκησης, σχέση τους με το κράτος, την τοπική αυτοδιοίκηση, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, διαδικασίες επιλογής των φοιτητών, του εκπαιδευτικού προσωπικού, αναγνώριση πτυχίων κ.λ.π.),
- γ. η επιλογή των κατευθύνσεων των εκπαιδευτικών και ερευνητικών προγραμμάτων (γνωστικά αντικείμενα, εξειδίκευση, τρόποι διδασκαλίας και έρευνας, σύνδεση προπτυχιακών-μεταπτυχιακών κύκλων κ.λ.π.).

Η δημιουργία "δικτύων" πληροφόρησης ανάμεσα στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και τον χώρο της παραγωγής θεωρείται απαραίτητη, δεδομένου του χωρισμού εκπαιδευτικού συστήματος και παραγωγής και αφορά :

1. Το είδος και τον αριθμό των εξειδικεύσεων που η πανεπιστημιακή εκπαίδευση καλείται να καλύψει.
2. Το περιεχόμενο και τις μεθόδους διδασκαλίας και πρακτικής εξάσκησης : πρόβλεψη πειραματικής απασχόλησης των σπουδαστών σε αντίστοιχους με τον κλάδο τους χώρους εργασίας κατά την διάρκεια των σπουδών τους, δηλαδή με συμβάσεις που συνάπτουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα ή το κράτος με σχετικές επιχειρήσεις ή οργανισμούς του δημοσίου.
3. Το μέγεθος των ροών των φοιτητών σε κάθε κλάδο και ειδίκευση.

Τα ζητήματα αυτά συνδέονται άμεσα με το είδος του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Έτσι, για παράδειγμα, στα πλαίσια ενός συγκεντρωτικού μοντέλου διοίκησης και οργάνωσης των πανεπιστημίων, τα ζητήματα αυτά αντιμετωπίζονται με την μεσολάβηση οργάνων κεντρικού σχεδιασμού (π.χ. Γαλλία με τα 5ετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης), ενώ σε αποκεντρωμένα συστήματα η σχέση ανάμεσα στα ιδρύματα, στις επιχειρήσεις και το δημόσιο διακανονίζεται μέσα από διαδικασίες πιο έμμεσες και διαφοροποιημένες κατά περίπτωση (Αγγλία, Η.Π.Α.). (Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

Μέσα από τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του κάθε μοντέλου το αντικείμενο για τον σχεδιασμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης σχετίζεται με την ενσωμάτωση στα προγράμματα και των τριών διαστάσεων της σχέσης ανάμεσα στην εκπαιδευτική και την παραγωγική διαδικασία, που είναι η παραγωγή εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, η απασχόληση και η οργάνωση εργασίας.

Καθοριστικό ρόλο ασφαλώς για την επίτευξη των στόχων και τον προγραμματισμό της εκπαίδευσης παίζει το ύψος της χρηματοδότησης των ιδρυμάτων και των ερευνητικών τους προγραμμάτων. Με δεδομένα, αφ' ενός την κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους των αναγκών της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης από τον δημόσιο προϋπολογισμό σε όλες τις χώρες, και αφ' ετέρου, τις συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και των προγραμμάτων περιστολής των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση, το ζήτημα της χρηματοδότησης εμφανίζεται στα πλαίσια του σχεδιασμού με την μορφή δύο εναλλακτικών λύσεων :

- α. Ανύψωση του επιπέδου και της αποδοτικότητας των πανεπιστημιακών σπουδών, ζήτημα που σχετίζεται άμεσα με τις διαδικασίες αξιολόγησης μέσω της αγοράς εργασίας.
- β. Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην ανάληψη του κόστους της εκπαίδευσης. Έτσι το ζήτημα της σύνδεσης πανεπιστημίου και παραγωγής εισάγει με αρκετή σαφήνεια μια επιχειρησιακή λογική στη διαδικασία σχεδιασμού της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.
- Με βάση τα πιο πάνω μπορούμε να προσδιορίσουμε συνοπτικά τα τρία υποδείγματα που προσεγγίζουν θεωρητικά το θέμα του προγραμματισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

2.2.1 Ανάλυση αναγκών ανθρώπινου δυναμικού

Η προσέγγιση ζήτησης ανθρώπινου δυναμικού έχει ως στόχο να εντοπίσει τις συγκεκριμένες ανάγκες της οικονομίας για δυναμικό με συγκεκριμένο επίπεδο μόρφωσης και ως αποτέλεσμα να φέρει σε ισορροπία τη ζήτηση και προσφορά για συγκεκριμένα επαγγέλματα. Προϋπόθεση αυτής της προσέγγισης είναι ότι η παραγωγή ανθρώπινου δυναμικού με το απαιτούμενο επίπεδο μόρφωσης αποτελεί βασικό στόχο της παιδείας. Η προσέγγιση αυτή θεωρεί δεδομένες τις ανάγκες της οικονομίας για εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό ανεξάρτητα από το κόστος και τα οφέλη όσον αφορά την μόρφωση αυτών των ατόμων. Προϋποθέτει επίσης ότι δεν υπάρχει αντικατάσταση ειδικοτήτων που σημαίνει ότι η παιδεία πρέπει να είναι εξαιρετικά εξειδικευμένη και όχι γενική και να προετοιμάζει κάθε άτομο για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα. Οι προβλέψεις για εργατικό δυναμικό με συγκεκριμένο επίπεδο μόρφωσης εξαρτώνται ασφαλώς από την ακρίβεια των προβλέψεων όσον αφορά την παραγωγικότητα κάθε οικονομικού κλάδου και είναι όσο αξιόπιστες είναι αυτές οι προβλέψεις. Υπολογίζεται ο αριθμός ατόμων που χρειάζεται για διαφορετικά επαγγέλματα για τη περίοδο που καλύπτει ο προγραμματισμός και το επίπεδο μόρφωσης που απαιτούν αυτά τα επαγγέλματα. Βάσει αυτών των προβολών, υπολογίζεται ο αριθμός αποφοίτων που πρέπει να εξασφαλιστούν από τις διάφορες βαθμίδες και κλάδους του εκπαιδευτικού συστήματος και ως αποτέλεσμα ο απαιτούμενος αριθμός εισακτέων, καθηγητών, εγκαταστάσεων κ.α.

Η μέθοδος αυτή εφαρμόστηκε σε αρκετές χώρες τη δεκαετία του 1960 ανάμεσα στις οποίες ήταν και η Ελλάδα. Η υπόθεση όμως της μεθόδου ότι δεν υπάρχει ελαστικότητα υποκατάστασης των διαφόρων ειδικοτήτων είναι ιδιαίτερα προβληματική στην περίπτωση της Ελλάδας. Μία ανάλυση του βαθμού ελαστικότητας για την Ελλάδα έδειξε ότι είναι αρκετά υψηλή και ότι κατ' επέκταση, το συγκεκριμένο πρόγραμμα του Ο.Ο.Σ.Α. που εφάρμοσε αυτή τη μέθοδο περιείχε σημαντικά λάθη στις προβλέψεις.

Παρ' όλα αυτά, το μοντέλο Ζήτησης Ανθρώπινου Δυναμικού αποτέλεσε τη βάση για το σχεδιασμό της εκπαίδευσης στην Ελλάδα μέχρι πριν λίγα χρόνια που άρχισε να παρατηρείται κάποια στροφή προς το μοντέλο Κοινωνικής Ζήτησης.

Είναι αναμφισβήτητο ότι η οικονομική άνοδος μιας χώρας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί αν δεν υπάρχει το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό με τις γνώσεις και τις απαιτούμενες εξειδικεύσεις για να καλύψει τις παραγωγικές της ανάγκες.

Όπως αναφέραμε και προηγούμενα, βασικός στόχος της παιδείας πρέπει να είναι η προετοιμασία εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και επομένως, οποιοσδήποτε προγραμματισμός πρέπει να λάβει υπόψη την αναμενόμενη δομή του εργατικού δυναμικού στο μέλλον. (Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

2.2.2 Ανάλυση κοινωνικής ζήτησης

Βασική προϋπόθεση του μοντέλου κοινωνικής ζήτησης είναι ότι σε μια δημοκρατική κοινωνία όλα τα άτομα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν το επάγγελμα που επιθυμούν να ασκήσουν. Η προσέγγιση αυτή επικεντρώνεται στη ζήτηση για ανώτατη εκπαίδευση από τον πληθυσμό ανεξάρτητα από τη ζήτηση στο χώρο της παραγωγής για εργατικό δυναμικό. Η ζήτηση αυτή αυξήθηκε ραγδαία στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και το ίδιο και στην Ελλάδα με καθυστέρηση μιας δεκαετίας περίπου. Παρόλο που στις άλλες χώρες η ζήτηση έχει σταθεροποιηθεί, στην Ελλάδα συνεχίζει να αυξάνεται, να μένει ανικανοποίητη από το κράτος και να εκδηλώνεται στη μορφή της μεγαλύτερης ροής

φοιτητών σε Α.Ε.Ι. του εξωτερικού σε όλη την Ευρώπη. Η ροή αυτή συνδέεται άμεσα με την προσφορά τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο εσωτερικό.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται στην ανάλυση κοινωνικής ζήτησης βασίζεται σε προβολές όσον αφορά τον αριθμό υποψηφίων φοιτητών έτσι ώστε το εκπαιδευτικό σύστημα να μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτόν τον αριθμό όσον αφορά τον αριθμό καθηγητών, τους διαθέσιμους χώρους κ.λ.π. Οι προβολές βασίζονται σε χρονικές τάσεις ζήτησης που έχουν παρατηρηθεί για ένα διάστημα στο παρελθόν και με την υπόθεση ότι αυτές θα συνεχιστούν να προβάλλονται στο μέλλον. Σύμφωνα με τους επικριτές αυτής της προσέγγισης, βασικό μειονέκτημα είναι ότι αγνοεί τελείως τις ανάγκες της οικονομίας για εργατικό δυναμικό έτσι ώστε έλλειψη ή πλεόνασμα εργατικού δυναμικού να είναι αναπόφευκτο αποτέλεσμα. Προς απάντηση σε αυτή τη κριτική, οι υποστηρικτές αντιτείνουν ότι εργατικό δυναμικό υψηλού μορφωτικού επιπέδου έχει μεγάλη ευελιξία και μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες της αγοράς. Επίσης η προσέγγιση δεν λαμβάνει υπ' όψη την επίδραση που έχει η εκπαιδευτική πολιτική στη ζήτηση του πληθυσμού για εκπαίδευση δηλαδή τη δυνατότητα που έχει το κράτος να επηρεάσει αυτή τη ζήτηση—μέσω των υποτροφιών, δανείων και άλλων επιχορηγήσεων.

Είναι αναμφισβήτητο όμως ότι στοιχεία όσον αφορά τον αριθμό των υποψηφίων φοιτητών για τις διάφορες κατευθύνσεις στην ανώτατη παιδεία είναι απαραίτητα για ένα ολοκληρωμένο προγραμματισμό.

Αν υποθέσουμε ότι οι προτιμήσεις των υποψηφίων δεν συμβαδίζουν πάντα με τις ανάγκες της οικονομίας για ανθρώπινο δυναμικό δεδομένου ότι η πληροφόρηση που έχουν για την αγορά εργασίας δεν είναι τέλεια, αλλά και στο βαθμό που υπάρχει αυτή η πληροφόρηση αφορά τη τωρινή κατάσταση και όχι την μελλοντική, όταν οι φοιτητές θα έχουν τελειώσει τις σπουδές τους. Για τον προγραμματισμό της παιδείας είναι σημαντικό να γνωρίζουμε αυτές τις προτιμήσεις έτσι ώστε να μπορούμε να τις επηρεάσουμε με μία εκπαιδευτική πολιτική προς την κατεύθυνση που θέλουμε για την επίτευξη των εκπαιδευτικών μας στόχων. (Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

Από τις αρχές του 1960 για δύο τουλάχιστον δεκαετίες, το μοντέλο Κοινωνικής Ζήτησης εφαρμόστηκε ως μέθοδος προγραμματισμού για την παιδεία στην Αγγλία από τη δημοσίευση του Robbins Report όπου η βασική πρόταση ήταν ότι η ανώτατη παιδεία πρέπει να προσφέρεται σε όλους οι οποίοι έχουν τις απαιτούμενες

ικανότητες, αλλά και σε άλλες χώρες όπως τη Γερμανία, Σουηδία, Αυστραλία, Ιρλανδία και Γαλλία. Αυτή η μέθοδος προγραμματισμού εξηγεί τη μεγάλη επέκταση της εκπαίδευσης που πραγματοποιήθηκε εκείνη την περίοδο σαν αποτέλεσμα της αυξημένης ιδιωτικής ζήτησης για ανώτατες σπουδές.

2.2.3 Ανάλυση Αποδοτικότητας

Η ανάλυση αποδοτικότητας για το θέμα της εκπαίδευσης βασίζεται στις αρχές της οικονομικής θεωρίας. Στόχος αυτής της μεθόδου όπως και της ανάλυσης αναγκών ανθρώπινου δυναμικού είναι να προσδιορίσει τον αριθμό αποφοίτων που απαιτείται από κάθε ειδικότητα για να καλυφθούν οι ανάγκες της οικονομίας, δεδομένου ότι έχουν καθοριστεί συγκεκριμένοι στόχοι παραγωγής. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση το κράτος θα πρέπει να επενδύσει πόρους σε ειδικότητες και επίπεδα εκπαίδευσης που θα αποδώσουν τα μεγαλύτερα οφέλη σε σχέση με το κόστος που θα επιφέρουν. Η προσέγγιση στηρίζεται στην υπόθεση ότι το επίπεδο μόρφωσης έχει άμεση επίδραση στην παραγωγικότητα του ατόμου και ότι η παραγωγικότητα καθορίζει το εισόδημα του. Υποθέτει επίσης, σε αντίθεση με τη ανάλυση αναγκών ανθρώπινου δυναμικού, ότι υπάρχει ένας μεγάλος βαθμός αντικατάστασης ατόμων με διαφορετικές ειδικότητες ή επίπεδο μόρφωσης. (Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της αποδοτικότητας της εκπαίδευσης βασίζεται γενικά σε μια σύγκριση εισοδημάτων για άτομα διαφορετικών επιπέδων μόρφωσης σε σχέση με το κόστος της εκπαίδευσης αυτών των ατόμων. Οι διαφορές εισοδήματος αντιπροσωπεύουν τα οφέλη της εκπαίδευσης στις διάφορες βαθμίδες, ενώ το κόστος της εκπαίδευσης υπολογίζεται με βάση τις δαπάνες για τη λειτουργία του αντίστοιχου επιπέδου εκπαίδευσης αλλά επίσης και την παραγωγή που διαφεύγει κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης. Τα προβλήματα που έχουν επισημανθεί σε σχέση με αυτή τη μέθοδο είναι τα ακόλουθα:

- α. Το εισόδημα δεν καθορίζεται μόνο από το επίπεδο μόρφωσης αλλά και από άλλους παράγοντες όπως κοινωνική τάξη, προσωπικές φιλοδοξίες, ικανότητες

που πιθανώς συνδέονται με τη μόρφωση αλλά μπορεί να έχουν και άλλες επιδράσεις.

- β. Τα οφέλη της εκπαίδευσης δεν είναι μόνο οικονομικά αλλά και κοινωνικά και πολιτιστικά και επομένως, χρησιμοποιώντας αποκλειστικά διαφορές στα εισοδήματα σαν ένδειξη της αποδοτικότητας της μόρφωσης οδηγεί σε ανακριβή αποτελέσματα.
- γ. Από πρακτικής πλευράς, η προσέγγιση αυτή μπορεί να μας κατευθύνει μόνο όσον αφορά τις επενδύσεις σε επίπεδα εκπαίδευσης που θα επιφέρουν μεγαλύτερα οφέλη και όχι το είδος της εκπαίδευσης ή τις εκπαιδευτικές κατευθύνσεις.

Κεφάλαιο 3

Στρατηγικές κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση των ελληνικών Πανεπιστημίων

3.1 Άξονες Πολιτικής για τη Χωροθέτηση των Ελληνικών Πανεπιστημίων

Από την ανάλυση που έγινε στο προηγούμενο κεφάλαιο των εναλλακτικών στρατηγικών χωροθέτησης, φαίνεται ότι υπερισχύει στο ευρωπαϊκό και στο ευρύτερο διεθνές περιβάλλον η Περιφερειακή Χωροθετική Αντίληψη, η οποία συμβαδίζει με τον νέο ρόλο των Πανεπιστημίων στην αναπτυξιακή διαδικασία. Η αντίληψη αυτή πρέπει να αποτελέσει την βάση της πολιτικής Χωροθέτησης των ελληνικών Πανεπιστημίων. Στην πολιτική αυτή πρέπει όμως να συμπεριληφθεί μια ειδική πολιτική για την συστηματική προσπάθεια αξιοποίησης των σημαντικών πλεονεκτημάτων και άμβλυνσης των μειονεκτημάτων των μεγάλων Πανεπιστημίων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Με βάση τον νέο ρόλο των Πανεπιστημίων στην αναπτυξιακή διαδικασία, όπως αυτός γίνεται δεκτός σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, και σύμφωνα με την περιφερειακή χωροθετική αντίληψη μπορούν να διατυπωθούν πέντε άξονες πολιτικής για την χωροθέτηση των ελληνικών Πανεπιστημίων. Οι άξονες αυτοί είναι οι εξής :

3.1.1 *Ισόρροπη κατανομή Πανεπιστημίων στον Ελληνικό χώρο - Ίδρυση νέων Πανεπιστημίων*

Ο άξονας αυτός προωθεί :

- την λειτουργία Πανεπιστημίου σε κάθε μία από τις 13 ελληνικές περιφέρειες, τόσο για λόγους περιφερειακής ισότητας όσο και για την στήριξη της αναπτυξιακής λειτουργίας των περιφερειών
- την ολοκλήρωση των περιφερειακών πανεπιστημίων με την έννοια της δημιουργίας όλων των βασικών ειδিকেύσεων ανάλογα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες κάθε περιφέρειας
- την στήριξη και δημιουργία Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών και την προώθηση της Έρευνας με την λειτουργία ενός τουλάχιστον Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου σε κάθε Περιφερειακό Πανεπιστήμιο.

3.1.2 Ίδρυση νέων τμημάτων

Για την Ολοκλήρωση των λειτουργούντων Περιφερειακών Πανεπιστημίων και λόγω της αναμενόμενης αύξησης του αριθμού των φοιτητών απαιτείται η δημιουργία νέων τμημάτων.

Η επιλογή των τμημάτων και του τόπου εγκατάστασης πρέπει να γίνει βάσει :

- της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας κάθε περιφέρειας
- των δυνατοτήτων συντονισμένου σχεδιασμού και δράσης, (Πανεπιστήμιο και Επιστημονικά Πάρκα, Πανεπιστήμιο και Στήριξη της Περιφέρειας, Πανεπιστήμιο και Αστική Ανάπτυξη κ.λ.π.)

(Μελέτη Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Πρόγραμμα RIS. Ι.Π.Α. 1998).

Οι Προϋποθέσεις για την δημιουργία νέων Τμημάτων είναι οι εξής :

1. Αποσυμφόρηση άλλου Τμήματος.
2. Ύπαρξη Φοιτητικού Δυναμικού στην Περιοχή.
3. Διαφοροποίηση στην ειδίκευση ή στους στόχους σε σχέση με υπάρχοντα παρεμφερή Τμήματα και βιωσιμότητα του νέου Τμήματος.

4. Επιλογή αντικειμένου που εξυπηρετεί την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική προοπτική της περιοχής.
5. Ενίσχυση των πανεπιστημιακών πόλεων με τμήματα ειδικοτήτων αιχμής για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού.

3.1.3 Οργάνωση δικτύων Πανεπιστημίων

Για την διασφάλιση των απαιτούμενου ειδικοτήτων στη Έρευνα, οργάνωση Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών και την απρόσκοπτη λειτουργία διάσπαρτων τμημάτων απαιτείται η δημιουργία περιφερειακών δικτύων Πανεπιστημίων.

Οι ειδικότερες μορφές των Πανεπιστημιακών Δικτύων είναι οι εξής :

- *Ενδοπανεπιστημιακό Δίκτυο.* Αφορά ΑΕΙ με διάσπαρτα τμήματα και έχει ως στόχο τον καλύτερο συντονισμό των εκπαιδευτικών, ερευνητικών και διοικητικών λειτουργιών των Τμημάτων.
- *Διαπανεπιστημιακά Δίκτυα.* Μπορούν να ενισχύσουν την συνεργασία στην Έρευνα, στην Εκπαίδευση και στις αναπτυξιακές δραστηριότητες, μεταξύ ΑΕΙ γειτονικών περιφερειών.
- *Εθνικό Δίκτυο,* για την προώθηση της συνεργασίας και του συντονισμού του έργου των ΑΕΙ της χώρας.
- *Διακρατικά, Διασυνοριακά, Ευρωπαϊκά Δίκτυα,* για την προώθηση συνεργασιών σε ερευνητικά προγράμματα, σε εκπαιδευτικές συνεργασίες ή σε κοινοτικά αναπτυξιακά προγράμματα, με ΑΕΙ τρίτων χωρών.

Οι κύριοι στόχοι των πανεπιστημιακών δικτύων είναι οι εξής :

- η στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και κυρίως των μεταπτυχιακών σπουδών
- η στήριξη της Έρευνας
- η στήριξη της διαπανεπιστημιακής ή της διατμηματικής συνεργασίας
- η προώθηση της σύνδεσης των ΑΕΙ και των τμημάτων τους με τις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες

(Μελέτη Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.
Πρόγραμμα RIS. Ι.Π.Α. 1998).

3.1.4 Στήριξη και ενίσχυση του ρόλου των Πανεπιστημιακών πόλεων

Οι εκπαιδευτικές, ερευνητικές και αναπτυξιακές λειτουργίες των Περιφερειακών Πανεπιστημίων δίνουν την δυνατότητα στις Πανεπιστημιακές Πόλεις να διαδραματίσουν αντίστοιχους ρόλους, που διαρθρώνονται ως εξής :

- Πανεπιστημιακές Πόλεις Πανεθνικής και Διεθνούς Εμβέλειας
- Πανεπιστημιακές Πόλεις Περιφερειακής Εμβέλειας και Προώθησης της Διασυνοριακής Συνέργειας
- Πανεπιστημιακές Πόλεις Τοπικής Σημασίας

Πέρα της παραπάνω διάρθρωσης είναι σκόπιμη η ένταξη των Πανεπιστημιακών Πόλεων στον γενικότερο περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό, όπως η σύνδεσή τους με την πολιτική αναπτυξιακών κέντρων, την πολιτική των επιστημονικών πάρκων, τον αστικό σχεδιασμό κ.λ.π.

3.1.5 Στήριξη των μεγάλων Πανεπιστημίων

Ο άξονας αυτός αφορά κυρίως τα ΑΕΙ της Αττικής και της Θεσσαλονίκης και μπορεί να περιλάβει και δευτερευόντως τα ΑΕΙ της Πάτρας και των Ιωαννίνων :

- την βελτίωση και συμπλήρωση των αναγκαίων υποδομών των Πανεπιστημίων των δύο πόλεων
- την ολοκλήρωση των Πανεπιστημίων
- την προώθηση της Διεθνούς Ακτινοβολίας των Πανεπιστημίων

- την προτεραιότητα σύνδεσης Τμημάτων των Πανεπιστημίων με δραστηριότητες της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης.

3.2 Το υπόδειγμα προγραμματισμού και η σχέση του με το υπόδειγμα χωροθέτησης

Στη διαμόρφωση του υποδείματός χωροθέτησης των ΑΕΙ στην Ελλάδα, συνεισφέρουν άμεσα οι προσεγγίσεις της Κοινωνικής Ζήτησης και της Ζήτησης Ανθρώπινου Δυναμικού, γιατί επικεντρώνονται αντίστοιχα στις ατομικές ανάγκες και προτιμήσεις και στις ανάγκες της κοινωνίας για εκπαίδευση. Έμμεσα, βέβαια, συμβάλλει στην ανάλυση και η προσέγγιση της αποδοτικότητας.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με την Ανάλυση Αναγκών Ανθρώπινου Δυναμικού, οι Αναπτυξιακές Τάσεις οδηγούν στον Προσδιορισμό των Αντικειμένων των Τμημάτων των νέων ΑΕΙ. Οι τάσεις αυτές είναι :

- Τριτογενοποίηση της Οικονομίας
- Δημιουργία Τεχνολογικών Δραστηριοτήτων και Αξιοποίηση Υψηλής Τεχνολογίας
- Ανάπτυξη Μεταφορών - Τηλεπικοινωνιών και Δικτύων Συνεργασιών
- Ανάπτυξη Δραστηριοτήτων Αναψυχής - Πολιτισμού.
- Προώθηση Βιώσιμης Ανάπτυξης με σημαντικές Επιπτώσεις στους Φυσικούς Πόρους - Ενέργεια - Περιβάλλον.
- Αξιοποίηση του Ενδογενούς Δυναμικού των Περιφερειών και προώθηση μιας αυτοδύναμης περιφερειακής αναπτυξιακής προσπάθειας.

Σύμφωνα με την Ανάλυση της Κοινωνικής Ζήτησης τα βασικά κριτήρια για την επιλογή των αντικειμένων των νέων τμημάτων είναι :

- Η Ανάλυση Ζήτησης Υποψηφίων Φοιτητών
- Οι Πολιτιστικές λειτουργίες των περιφερειών εγκατάστασης ΑΕΙ

- Η ανάγκη στήριξης της αναπτυξιακής λειτουργίας κάθε Περιφέρειας και η συνεπαγόμενη δημιουργία ενός ΑΕΙ σε κάθε Περιφέρεια της Χώρας.

Με βάση τους άξονες της πολιτικής χωροθέτησης που ισχύουν στην περίπτωση της Ελλάδας και σε συνδυασμό με τα υποδείγματα προγραμματισμού της εκπαίδευσης που είναι καταλληλότερα για την ελληνική πραγματικότητα, μπορούμε να προσδιορίσουμε το Υπόδειγμα Χωροθέτησης των Ελληνικών Α.Ε.Ι..

Το υπόδειγμα Χωροθέτησης των ΑΕΙ παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί. Το υπόδειγμα χωροθέτησης εξυπηρετεί τους άξονες πολιτικής για τη χωροθέτηση των ελληνικών πανεπιστημίων προδιαγράφει τα κριτήρια επιλογής των Τμημάτων και θέτει τις προϋποθέσεις για την δημιουργία νέων Τμημάτων, που πρέπει να ακολουθούνται είτε στα νέα είτε στα υφιστάμενα ΑΕΙ.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΑΕΙ

ΑΞΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ	ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ
1. Ισόρροπη κατανομή ΑΕΙ στον χώρο	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανομή Φοιτητών • Αναπτυξιακή Φυσιογνωμία Περιφέρειας • Ζήτηση Υποψηφίων Φοιτητών 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποσυμφόρηση ήδη λειτουργούντων τμημάτων
2. Ολοκλήρωση ΑΕΙ Ίδρυση Νέων Τμημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Στήριξη της Αναπτυξιακής Διαδικασίας της Περιφέρειας 	<ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη Φοιτητικού Δυναμικού στην Περιοχή
3. Οργάνωση Δικτύων ΑΕΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Ενσωμάτωση Σύγχρονης Τεχνολογίας • Στήριξη Δικτύου Επιστημονικών Πάρκων και Τεχνολογικών Πάρκων 	<ul style="list-style-type: none"> • Ζήτηση για το αντικείμενο
4. Διαμόρφωση και Στήριξη Πανεπιστημιακών Πόλεων	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση Πολιτιστικών Λειτουργιών • Παρακολούθηση των Εξελίξεων Διεθνώς 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία Νέων Ειδικοτήτων
5. Ενίσχυση και Αξιοποίηση των Μεγάλων Πανεπιστημίων	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση σπουδών Διεθνούς Ακτινοβολίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνάφεια της Ειδικότητας με την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική φυσιογνωμία και προοπτική της περιοχής

Κεφάλαιο 4

Η πολιτική για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στη νέα προγραμματική περίοδο 2000-6

Εισαγωγή – η εφαρμοσθείσα πολιτική

Βασικός φορέας διαμόρφωσης και εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι το ΥΠΕΠΘ. Πριν προχωρήσουμε όμως στην παρουσίαση της πολιτικής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στη νέα προγραμματική περίοδο, είναι σκόπιμο να αναφερθούμε στα αποτελέσματα που έχουν προκύψει μέχρι τώρα. Έτσι μέσα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση» (ΕΠΕΑΕΚ 1994-1999) μόνο το Υποπρόγραμμα 3 αφορούσε την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (ΥΠΕΘΟ, 1999).

Οι βασικοί στόχοι για την επίτευξη των δράσεων του Υποπρογράμματος 3 ήταν οι εξής :

- α) *Η βελτίωση ο εκσυγχρονισμός των υποδομών και του εξοπλισμού στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση.*
- β) *Η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και η προώθηση/ ανάπτυξη των μεταπτυχιακών σπουδών.*
- γ) *Η δημιουργία δικτύων διασύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ανταλλαγών με τις επιχειρήσεις.*

Η εφαρμογή της πολιτικής αυτής είχε σαν αποτέλεσμα να υλοποιηθεί το μεγαλύτερο μέρος του προβλεπόμενου φυσικού αντικειμένου, το οποίο αναφέρεται σε παρεμβάσεις βελτίωσης και εκσυγχρονισμού των υποδομών σε δέκα (10) Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ και ΑΕΙ). Πιο συγκεκριμένα :

- Υλοποιούνται 140 έργα αναβάθμισης προγραμμάτων σπουδών και παραγωγής συγγραμμάτων.
- Υλοποιούνται 32 έργα δημιουργίας και λειτουργίας βιβλιοθηκών.
- Υλοποιούνται 37 έργα ανάπτυξης δικτυακής υποδομής.
- Συνεχίζεται η υλοποίηση 100 περίπου προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών.
- Υλοποιούνται 31 έργα Γραφείων διασύνδεσης και 112 έργα πρακτικής άσκησης αποφοίτων ΑΕΙ – ΤΕΙ.

Στη νέα προγραμματική περίοδο 2000-6 στο πλαίσιο υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ, μέσω του ΕΠ (Επιχειρησιακού Προγράμματος) του Υπουργείου Παιδείας «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση» αναμένεται ενίσχυση της Γ΄βάθμιας εκπαίδευσης.

Η εκπαιδευτική στρατηγική έχει σχεδιαστεί συνολικά και παρουσιάζεται σε τρία τμήματα: το καθαρά τομεακό, ευθύνης του ΥΠΕΠΘ συνολικού ύψους 750 δις δρχ. ή 2,124,6 εκατ. ευρώ, το τμήμα, που συμμετέχει στο ΕΠ της κοινωνίας των πληροφοριών ύψους 100 δις, και το τμήμα που συμμετέχει στα ΕΠ των 13 Περιφερειών ύψους 250 δις.

4.1 Άξονες προτεραιότητας της πολιτικής για την εκπαίδευση

Οι Ειδικοί Στόχοι καθώς και οι προτεινόμενες Ενέργειες για την υλοποίησή τους διατρέχουν σχεδόν όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, που αποτελούν και τη διοικητική δομή του. Για το λόγο αυτό το ΕΠ έχει δομηθεί με βάση τις τέσσερις διακριτές εκπαιδευτικές βαθμίδες που αποτελούν τους **τέσσερις άξονες προτεραιότητας του ΕΠ**. Έχει προστεθεί ένα επιπλέον Υποπρόγραμμα για να καλυφθεί η Τεχνική Βοήθεια. Η αντιστοιχία τους είναι η εξής :

- Άξονας Προτεραιότητας 1 : Σχολική Αγωγή και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
(Υποπρόγραμμα 1)
- Άξονας Προτεραιότητας 2 : **Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση**
(Υποπρόγραμμα 2)
- Άξονας Προτεραιότητας 3 : **Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**
(Υποπρόγραμμα 3)
- Άξονας Προτεραιότητας 4 : Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
(Υποπρόγραμμα 4)
- Άξονας Προτεραιότητας 5 : Τεχνική Βοήθεια
(Υποπρόγραμμα 5)
- (πηγή: Σ.Ε.Π. ΥΠΕΠΘ.2000-2006)

Οι Ειδικοί Στόχοι αντιμετωπίζονται σαν Μέτρα που επαναλαμβάνονται στα διάφορα Υποπρογράμματα : τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Η ανάλυση θα επικεντρωθεί μόνο στον Άξονα Προτεραιότητας 3, που είναι η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

4.2 Κατευθύνσεις δράσεων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

4.2.1 Άξονας Προτεραιότητας: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Ο Άξονας αυτός θα πραγματοποιηθεί με την εφαρμογή τεσσάρων Μέτρων το καθένα από τα οποία έχει κάποιους συγκεκριμένους στόχους, η επίτευξη των οποίων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία της συνολικής πολιτικής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Πιο κάτω γίνεται η ανάλυση των Μέτρων και των Στόχων τους

ΜΕΤΡΟ:1 Δια Βίου Εκπαίδευση στα Τριτοβάθμια Ιδρύματα και Σύνδεση

Εκπαίδευσης και Παραγωγής

Στο πλαίσιο του Μέτρου θα υλοποιηθούν δράσεις που θα δημιουργήσουν ή/και θα αναπτύξουν τις δομές και τους μηχανισμούς της ανοικτής και ευέλικτης πρόσβασης όλων των πληθυσμιακών ομάδων στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης θα αναβαθμιστούν και θα επεκταθούν δράσεις σύνδεσης της εκπαίδευσης με την παραγωγή όπως τα Γραφεία Διασύνδεσης και η πρακτική άσκηση φοιτητών και σπουδαστών.

Τέτοιες δράσεις είναι: παροχή προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, η δια βίου εκπαίδευση μέσω προγραμμάτων σπουδών από απόσταση, με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών ή/και μέσω της παροχής προγραμμάτων συμπληρωματικής εκπαίδευσης και η παροχή εκπαίδευσης μέσω των Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής.

Αυτές οι δράσεις θα σχεδιαστούν σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ). (πηγή: Σ.Ε.Π. ΥΠΕΠΘ.2000-2006)

Η υλοποίηση του Μέτρου αποβλέπει στην επίτευξη των εξής στόχων:

1. Παροχή εναλλακτικών μορφών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ομάδες πληθυσμού που δεν ανήκουν υποχρεωτικά στις συμβατικές ομάδες φοιτητών / σπουδαστών και παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών.
2. Διευκόλυνση της προσαρμοστικότητας των πτυχιούχων και άλλων εργαζομένων. Βελτίωση της απασχολησιμότητας των πολιτών.
3. Διευκόλυνση της κινητικότητας των πτυχιούχων και άλλων εργαζομένων

4. Εναρμόνιση του εκπαιδευτικού συστήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τις εξελίξεις και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και των νέων τεχνολογιών.

Αναβάθμιση και επέκταση δομών, μηχανισμών και διαδικασίες για τη σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την παραγωγική διαδικασία και την αγορά εργασίας. (Πηγή: Σ.Ε.Π. ΥΠΕΠΘ.2000-2006).

ΜΕΤΡΟ:2 Βελτίωση Ποιότητας Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Στο πλαίσιο του Μέτρου θα υλοποιηθούν δράσεις που θα αναπτύξουν δομές και μηχανισμούς βελτίωσης της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Βασική κατεύθυνση του Μέτρου είναι η διεύρυνση και συστηματικοποίηση των διαφόρων μορφών αξιολόγησης μέσα από συγκεκριμένη θεσμοθέτηση ώστε να διαμορφωθεί ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό αξιολογικό πλαίσιο. Στα έργα περιλαμβάνονται δράσεις εξωτερικής και εσωτερικής αξιολόγησης των ΑΕΙ και ΤΕΙ. -----

Η υλοποίηση του Μέτρου αποβλέπει στην επίτευξη των εξής στόχων:

1. Αναβάθμιση των υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
2. Διασφάλιση ποιότητας της λειτουργία των εκπαιδευτικών μονάδων
3. Αντιμετώπιση των προκλήσεων ποιότητας που δημιουργούνται από τη διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
4. Αναβάθμιση του επιστημονικού κύρους και της ανταγωνιστικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
5. Δημιουργία μηχανισμών διαρκούς ανατροφοδότησης της προσαρμογής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις διαμορφούμενες συνθήκες. (Πηγή: Σ.Ε.Π. ΥΠΕΠΘ.2000-2006).

ΜΕΤΡΟ:3 Αναβάθμιση της Υλικοτεχνικής Υποδομής της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Οι παρεμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν στα ΑΕΙ και ΤΕΙ αφορούν:

- Κατασκευή και βασικό εξοπλισμό εκπαιδευτικών κτιρίων όπως αίθουσες διδασκαλίας, εργαστήρια, αμφιθέατρα, κλπ.
- Κατασκευή κτιρίων Κεντρικών Βιβλιοθηκών (και των Παραρτημάτων τους) καθώς και την προμήθεια του εξοπλισμού για τη λειτουργία τους
- Προμήθεια εκπαιδευτικού εξοπλισμού (εξοπλισμός εργαστηρίων, όργανα, ηλεκτρονικός εξοπλισμός κλπ.)
- Δημιουργία υποδομών που είναι απαραίτητες για την επίτευξη των άλλων Μέτρων και Ενεργειών του Υποπρογράμματος 3 και συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ (όπως εξοπλισμός για προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης, γραφείων διασύνδεσης, διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μεταπτυχιακά κλπ.) (Πηγή: Σ.Ε.Π. ΥΠΕΠΘ.2000-2006).

Η υλοποίηση του Μέτρου αποβλέπει στην επίτευξη των εξής στόχων:

1. Η ποιοτική αναβάθμιση της υλικοτεχνικής υποδομής των τριτοβαθμίων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με την κάλυψη των παγίων αναγκών τους σε κτιριακές υποδομές και εκπαιδευτικό εξοπλισμό
2. η κάλυψη των αυξημένων αναγκών υλικοτεχνικής υποδομής λόγω επέκτασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (δημιουργία νέων ιδρυμάτων και τμημάτων, αύξηση των εισαγομένων φοιτητών σπουδαστών)
3. η απόκτηση της απαραίτητης υποδομής που θα υποστηρίξει την υλοποίηση των ενεργειών του Υποπρογράμματος 3 που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ

ΜΕΤΡΟ:4 Διεύρυνση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Το Μέτρο θα περιλάβει έργα που θα αφορούν:

- Τη συντήρηση των τμημάτων που ιδρύθηκαν στο πλαίσιο του Β΄ ΚΠΣ και τη δημιουργία νέων τμημάτων
- την καλύτερη αξιοποίηση σύγχρονων βιβλιοθηκών στα εκπαιδευτικά προγράμματα των ΑΕΙ και ΤΕΙ
- την περαιτέρω ανάπτυξη του θεσμού της πολλαπλής Βιβλιογραφίας
- την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των προπτυχιακών σπουδών
- την διεύρυνση των μεταπτυχιακών σπουδών
- την ενίσχυση έρευνας στον ακαδημαϊκό χώρο

Η Ενέργεια αποσκοπεί στην ποσοτική διεύρυνση, στην ποιοτική αναβάθμιση καθώς και στη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με:

1. τη δημιουργία νέων ιδρυμάτων και τμημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
2. την αύξηση εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
3. την επέκταση των μεταπτυχιακών σπουδών
4. την αναβάθμιση των προπτυχιακών προγραμμάτων ώστε να είναι ανταγωνιστικά στο διεθνές περιβάλλον
5. την ανάπτυξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων του ακαδημαϊκού χώρου

4.2.2 Κοινωνία της πληροφορίας

Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κοινωνίας της Πληροφορίας οι Άξονες παρεμβάσεων είναι οι εξής :

- Εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης και εξυπηρέτηση του πολίτη
- Ποιότητα ζωής : υγεία, περιβάλλον, μεταφορές
- Ανάπτυξη τηλεπικοινωνιακών και ταχυδρομικών υποδομών
- Οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση στην ψηφιακή οικονομία
- Παιδεία και Πολιτισμός

Η ανάλυση θα γίνει για τον Άξονα Παρέμβασης που αφορά στον τομέα της Παιδείας.

4.2.2.1 Παιδεία

Η αυξανόμενη χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας σε όλο σχεδόν το φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας σηματοδοτεί την έλευση μίας νέας εποχής με κύριο χαρακτηριστικό την ανάγκη χειρισμού της πληροφορίας και την ανανέωση της γνώσης με ταχείς ρυθμούς. Το εκπαιδευτικό σύστημα καλείται να αντιμετωπίσει την πρόκληση αυτή, προετοιμάζοντας τους αυριανούς πολίτες οι οποίοι θα κληθούν να ζήσουν σε μία κοινωνία διαρκούς ανανέωσης της γνώσης. Υποχρέωση της πολιτείας είναι η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στη μάθηση και στην απόκτηση των ικανοτήτων που θα καταστήσουν τους αυριανούς πολίτες ικανούς να παρακολουθούν απρόσκοπτα τις τεχνολογικές εξελίξεις και να εξοικειώνονται με αυτές, συμμετέχοντας ενεργά και ισότιμα στον ψηφιακό κόσμο.

Προκειμένου να διασφαλίσει την ισότιμη συμμετοχή όλων στην Κοινωνία της Πληροφορίας και τη βελτίωση της θέσης της χώρας μας στην Ευρώπη και τον κόσμο, η κυβερνητική πολιτική για την παιδεία έχει τους εξής στόχους:

1. Βελτίωση των υποδομών και των δικτύων επικοινωνίας σε σχολεία, ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα και των εκπαιδευτικών μονάδων της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

2. Ενίσχυση της παραγωγής και της διάχυσης εκπαιδευτικού λογισμικού και παιδαγωγικού περιεχομένου ψηφιακού υλικού.
3. Ενημέρωση και κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού
4. Προώθηση της διδασκαλίας της πληροφορικής και των νέων τεχνολογιών ως μάθημα βασικής παιδείας και αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο,
5. Ανάπτυξη της διδασκαλίας με τη χρήση των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο γνώσης, έρευνας και μάθησης σε όλο το φάσμα του Προγράμματος Σπουδών
6. Ένταξη των ατόμων ειδικών κατηγοριών (με επικοινωνιακά ή κινητικά προβλήματα) στην Κοινωνία της πληροφορίας και ταυτόχρονη ένταξη της πληροφορικής ως εργαλείο στη διδακτική διαδικασία της ειδικής αγωγής
7. Διασύνδεση των πηγών Πληροφόρησης (Βιβλιοθήκες, Αρχεία, κέντρα Πολιτισμού κ.α.)
8. Δυνατότητα δια βίου εκπαίδευσης και εξοικείωσης με τις Νέες τεχνολογίες.
9. Η επίτευξη αυτών των στόχων προϋποθέτει παρεμβάσεις για την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Για τη τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι στρατηγικοί στόχοι απορρέουν από την ανάγκη των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων της χώρας να αναδιαρθρώσουν και να αναβαθμίσουν δραστικά την προσφορά τους στους τομείς της εκπαίδευσης, της έρευνας και της παροχής επιστημονικών και τεχνολογικών υπηρεσιών, προκειμένου να ανταποκριθούν στην αποστολή τους σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Με την επίτευξη των στρατηγικών τους στόχων, τα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα θα παραμείνουν, και στο μέλλον, εφάμιλλα των αντιστοίχων ευρωπαϊκών ιδρυμάτων, ενώ θα επιτευχθεί η ισότιμη συμμετοχή τους στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να χαρακτηρίζουν την κοινωνία της πληροφορίας είναι η δυνατότητα και το δικαίωμα πρόσβασης του μαθητή, σπουδαστή, ερευνητή αλλά και του κάθε πολίτη στις πηγές πληροφοριών και γνώσης. Συνεπώς η διασύνδεση των κέντρων γνώσης και πληροφόρησης αποτελεί βασικό στόχο που όμως πρέπει να επιτευχθεί με συνέργια έργων που αφορούν τον πολιτισμό και την επικοινωνία της δημόσιας διοίκησης. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα : Κοινωνία της Πληροφορίας, Υπουργείο Εσωτερικών. 2000)

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας δημιουργεί συνεχώς νέες ελλείψεις δεξιοτήτων σε μεγάλα ποσοστά του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας. Υποχρέωση της Πολιτείας είναι να παρέχει την δυνατότητα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες σε όλους τους Πολίτες. Η επίτευξη του στόχου αυτού απαιτεί συνέργια με τους άξονες εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης και της Ανάπτυξης και Απασχόλησης.

Η επίτευξη αυτών των στόχων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης θα επιδιωχθεί με δράσεις οργανωμένες σε τρία μέτρα που αφορούν:

1. Εξοπλισμό και δικτύωση σε όλες της βαθμίδες της εκπαίδευση
2. Ανάπτυξη εκπαιδευτικού περιεχομένου και εφαρμογών τηλεματικής
3. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών & θεσμικές παρεμβάσεις

4.2.3. Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Το τμήμα που συμμετέχει στα ΕΠ των 13 Περιφερειών ύψους 250 δις. έχει Άξονες Προτεραιότητας που αφορούν όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Σχετικά με την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση που μας ενδιαφέρει, ο Άξονας Προτεραιότητας 4 (Αναβάθμιση της υλικο-τεχνικής υποδομής σχολικών μονάδων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων) φαίνεται ότι κυριαρχεί ως προς την συμμετοχή του στο σύνολο της χρηματοδότης (215.740 δις).

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι είναι ο μοναδικός Άξονας στις δράσεις του οποίου συμμετέχουν όλες οι Περιφέρειες. Πιο συγκεκριμένα η Περιφέρεια Πελοποννήσου συμμετέχει στις εξής δράσεις:

1. Ολοκλήρωση ενός πλήρους συστήματος βιβλιοθηκών στο εκπαιδευτικό σύστημα (2 δις.)
2. Ανάπτυξη εργαστηρίων πληροφορικής, τεχνολογίας και φυσικών επιστημών- Εποπτικά Μέσα (3 δις.)
3. Κτίρια Τριτοβάθμιας (4 δις)

Αυτό που συμπεραίνουμε είναι ότι τόσο το Ε. Π. του ΥΠΕΠΘ όσο και το Ε.Π. της Κοινωνίας της Πληροφορίας, με βάση τους γενικότερους στόχους που θέτουν, είναι εναρμονισμένα με τις νέες ανάγκες της σύγχρονης εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Γι' αυτό λοιπόν δίνεται προτεραιότητα στην σύνδεση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την παραγωγή, στην βελτίωση της ποιότητάς της, στην αναβάθμιση της υλικοτεχνικής της υποδομής, στη συνεχή ανανέωση της γνώσης και την εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες, και τέλος στην διεύρυνσή της με την δημιουργία νέων τμημάτων ή και νέων Ιδρυμάτων.

Αυτός ο τελευταίος στόχος σε συνδυασμό με τον Άξονα Προτεραιότητας 4 του Ε.Π. της Περιφέρειας Πελοποννήσου, που αναλύθηκε πιο πάνω, η απόφαση της ίδρυσης Α.Ε.Ι. στην Πελοπόννησο είναι μια πραγματικότητα.

Πρέπει να τονισθεί ως βασικό συμπέρασμα ότι η πολιτική για την ενίσχυση και διεύρυνση της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με την στρατηγική κατεύθυνση για την χωροθέτηση των ελληνικών Πανεπιστημίων και ειδικότερα με τον στρατηγικό στόχο της ισόρροπης κατανομής των Πανεπιστημίων στον ελληνικό χώρο.

Παράλληλα, στη διαμόρφωση του υποδείγματος χωροθέτησης των ΑΕΙ στην Ελλάδα, συνεισφέρουν άμεσα οι προσεγγίσεις της Κοινωνικής Ζήτησης και της Ζήτησης Ανθρώπινου Δυναμικού, γιατί επικεντρώνονται αντίστοιχα στις ατομικές ανάγκες και προτιμήσεις και στις ανάγκες της κοινωνίας για εκπαίδευση. Στο πλαίσιο που οι ανάγκες αυτές αυξάνονται συνεχώς, κρίνεται επιτακτική η διεύρυνση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την δημιουργία είτε νέων τμημάτων στα υφιστάμενα Πανεπιστήμια, είτε με την ίδρυση νέων Πανεπιστημίων.

Κεφάλαιο 5

Κοινωνικο-Οικονομική & Πολιτιστική κατάσταση της Περιφέρειας Πελοποννήσου

5.1 Γεωγραφικά – μορφολογικά στοιχεία

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδος. Αποτελείται από τους νομούς Κορινθίας, Αργολίδος, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας και έχει έδρα την Τρίπολη, Πρωτεύουσα του νομού Αρκαδίας.

Βρέχεται δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, βορειοανατολικά με την Περιφέρεια Αττικής, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Μυρτώο Πέλαγος.

Έχει συνολική έκταση 15.490 χμ² και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας, με χαρακτηριστικό της μορφολογίας της τους μεγάλους ορεινούς όγκους (50,1% της έκτασης), οι οποίοι καταλαμβάνουν το κεντρικό της τμήμα, ενώ μόνο το 21,5% αυτής είναι πεδινό (και το 28,4% ημιορεινό), κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες, προσχωσιγενούς κυρίως προέλευσης. Ωστόσο, παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει μερικές από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, όπως ο Αργολικός Κάμπος και ο Κάμπος της Κορινθίας.

5.2 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανέρχεται σε 670.284 κατοίκους σύμφωνα με την εκτίμηση της ΕΣΥΕ για το 1998 και αντιστοιχεί στο 6,4 % του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι μεγαλύτερος του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού της χώρας την εξαετία 93-98

(5,62% έναντι 1,56%). Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι μικρότερη της αντίστοιχης εθνικής (43,8 έναντι 79,7 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο)

Ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 24% του συνολικού πληθυσμού (1991) και παρουσιάζει μικρή αύξηση σε σχέση με το 1981. Ο αγροτικός πληθυσμός ανέρχεται στο 57% του συνολικού και παρουσιάζει μικρή κάμψη σε σχέση με το 1981, ενώ ο ημιαστικός πληθυσμός αυξάνεται και ανέρχεται στο 19% του συνόλου.

Η πορεία των πληθυσμιακών/ δημογραφικών της χαρακτηριστικών ακολουθεί εκείνη της Χώρας, αλλά με εντονότερα αρνητικούς ρυθμούς, με συνεχώς επιβραδυνόμενο ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, κυρίως λόγω της μείωσης του ρυθμού των γεννήσεων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την αυξανόμενη γήρανση του πληθυσμού, καθώς και την ερήμωση των ορεινών και ημιορεινών περιοχών της. Οι συνεχώς αυξανόμενοι δείκτες γήρανσης στους Νομούς Αρκαδίας (122,4), Λακωνίας (118,55) και Μεσσηνίας (106,67) είναι σημαντικά μεγαλύτεροι από τον αντίστοιχο Μέσο της Πελοποννήσου (98,05) και πολύ περισσότερο από αυτόν της Χώρας (71,11). Αντίθετα, οι υπόλοιποι δύο Νομοί (Αργολίδας και Κορινθίας) εμφανίζουν δείκτες γήρανσης σημαντικά μικρότερους και κοντά σε αυτόν της Χώρας.

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού κατά φύλο ακολουθεί γενικά, αυτό της Χώρας εμφανίζει όμως, κάποιες αποκλίσεις που αφορούν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού στα χαμηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα. Σε γενικές γραμμές, παρατηρείται ότι οι γυναίκες υπερέχουν σε αριθμό των ανδρών στους αγράμματους και σε αυτούς που δεν τελείωσαν το δημοτικό. Το φαινόμενο αυτό αντιστρέφεται, καθώς ανεβαίνει το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού, υπογραμμίζοντας έτσι τις άνισες ευκαιρίες εκπαίδευσης ανάμεσα στα δύο φύλα. Το 44,8% του πληθυσμού είναι απόφοιτοι δημοτικού (έναντι 39,6% για τη Χώρα), ενώ μόλις το 4,7% έχει πτυχίο ΑΕΙ. Οι αγράμματοι αποτελούν το 8% υπερέχοντας του αντίστοιχου ποσοστού της Χώρας (6,8%) και συγκεντρώνονται κυρίως στους Νομούς Μεσσηνίας, Λακωνίας και Αρκαδίας. Αντίστοιχα, αυτοί οι Νομοί εμφανίζουν τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων Ανώτατης εκπαίδευσης, εκτός από το Νομό Αρκαδίας που μαζί με το Νομό Κορινθίας παρουσιάζουν ποσοστό αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης μεγαλύτερο από Μέσο της Περιφέρειας.

Η απασχόληση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει έντονη μείωση στην περίοδο 1988-1991, αυξανόμενη κατά την περίοδο 1991-1996, ενώ κατά το 1997 εμφανίζει σημαντική πτώση, φθάνοντας σε χαμηλότερα επίπεδα (46,4%) από εκείνα του 1991. Η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα κυρίως των εξελίξεων της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (η οποία όμως υποκρύπτει μεγάλο βαθμό υποαπασχόλησης), εξέλιξη τελείως αντίθετη τόσο με εκείνη σε επίπεδο Χώρας μέχρι και το 1996, όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και των εξελίξεων της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών, με αντίστοιχη μείωση της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα και ιδιαίτερα στη Μεταποίηση (Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1994-1999. Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Εξεταζόμενη κατά φύλο η απασχόληση, παρατηρείται ότι ευνοεί περισσότερο τους άνδρες. Χαρακτηριστικά, το έτος 1997 το ποσοστό απασχόλησης για τους άνδρες ήταν 60,2% ενώ για τις γυναίκες μόλις 33%. (Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999).

Το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, παρότι κυμαίνεται σε επίπεδα χαμηλότερα από εκείνα της Χώρας, παρουσιάζει σημαντική αύξηση κατά την περίοδο 1991-1997 (8,2% από 5,6% το έτος 1991). Η εξέλιξη της ανεργίας στην Πελοπόννησο οφείλεται κυρίως στην εξέλιξη της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας, ο οποίος απορροφά μεγάλο μέρος των απασχολουμένων, με σημαντικό όμως βαθμό υποαπασχόλησης («κρυφής ανεργίας»). Η ανεργία πλήττει κυρίως, τις γυναίκες καθώς το ποσοστό ανεργίας των γυναικών φθάνει το 14,4% (1997) επί του γυναικείου εργατικού δυναμικού, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών αγγίζει μόλις το 4,4%. Αυξητικά βαίνουν και τα ποσοστά Μακροχρόνιας Ανεργίας στην Περιφέρεια, αγγίζοντας το 59% του συνόλου των ανέργων το έτος 1997, ενώ για άλλη μια φορά πλήττονται οι γυναίκες. Συγκεκριμένα, στις ηλικίες 30-44 ετών το ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας για τις γυναίκες φθάνει στο 72%, ενώ για τους άνδρες το αντίστοιχο ποσοστό αγγίζει μόλις το 28,6%.

5.3 Οικονομική Δραστηριότητα / Παραγωγικοί Τομείς

Το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Προϊόν της Περιφέρειας παρουσιάζει διαχρονικές διακυμάνσεις μέχρι το 1997, παραμένοντας πάντα χαμηλότερο από το αντίστοιχο της Χώρας (2,66 εκατ. δρχ. της Πελοποννήσου, έναντι 3,12 εκατ. δρχ. της Χώρας). Μέχρι το 1994 οι ρυθμοί αύξησης της Πελοποννήσου ήταν μικρότεροι από εκείνους της Χώρας, με αποτέλεσμα η διαφορά μεταξύ Περιφέρειας Πελοποννήσου και Χώρας να μεγαλώνει διαχρονικά, ενώ από το 1995 το κατά κεφαλήν προϊόν της Περιφέρειας Πελοποννήσου ακολουθεί τους ίδιους ρυθμούς μεταβολής με τους αντίστοιχους της Χώρας. Σύμφωνα με νεώτερα στοιχεία το έτος 1999 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας φθάνει το 76,8% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας, γεγονός που την κατατάσσει στην 12^η θέση μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών, πριν την Ήπειρο που είναι η φτωχότερη Περιφέρεια της χώρας (Επιλογή, 2000).

Το συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν της Περιφέρειας παρουσιάζει μικρές αυξητικές τάσεις (σε σταθερές τιμές) καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1986 - 1998 με μικρές κυκλικές διακυμάνσεις ενός ή / και δύο ετών. Ιδιαίτερα μετά το έτος 1995 οι αυξητικές τάσεις του εντείνονται, γεγονός που κατά ένα σημαντικό βαθμό οφείλεται στην εντατικοποίηση υλοποίησης του Β' ΚΠΣ 1994 - 1999, κατά τα έτη 1996 - 1998. Συγκεκριμένα εκτιμάται ότι το Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν της Πελοποννήσου είναι αυξημένο κατά 4% περίπου κατά το 1998, έναντι εκείνου του έτους 1994.

Όσον αφορά στην εξέλιξη της οικονομικής / παραγωγικής πορείας κάθε νομού της Περιφέρειας, φαίνεται ότι ο νομός Μεσσηνίας ακολουθεί την πιο σταθερή ανοδική πορεία, τουλάχιστον ως προς την δημιουργία Ακαθάριστου Προϊόντος.

Επίσης οι Νομοί Κορινθίας και Αργολίδας εμφανίζουν αυξητικές τάσεις στην δημιουργία Ακαθάριστου Προϊόντος, με την διαφορά ότι το Ακαθάριστο Νομαρχιακό Προϊόν παρουσιάζει έντονες ετήσιες ή/και διετείς διακυμάνσεις, γεγονός που σημαίνει, είτε ότι οι οικονομίες τους πάσχουν από διαρθρωτικά προβλήματα, είτε ότι εξαρτώνται από απόλυτα εξωγενείς παράγοντες μη ελεγχόμενους βραχυπρόθεσμα από ενδονομαρχιακές παραγωγικές διαδικασίες.

Οι νομοί οι οποίοι παρουσιάζουν στασιμότητα έως και φθίνουσα τάση στην εξέλιξη της παραγωγικής/ οικονομικής πορείας είναι εκείνοι της Αρκαδίας και της Λακωνίας, με εντονότερα διαρθρωτικά προβλήματα ο νομός Λακωνίας, ο οποίος μάλλον φθίνουσα πορεία παρουσιάζει (τουλάχιστον ως προς το ακαθάριστο προϊόν από το έτος 1993). Στον νομό Αρκαδίας αμβλύνονται κατά ένα βαθμό τα διαρθρωτικά προβλήματα της παραγωγικής βάσης, λόγω του ότι ο συγκεκριμένος νομός και δη ο Δήμος της Τρίπολης αποτελεί την έδρα της Περιφέρειας και ως εκ τούτου, απολαμβάνει ένα μέρος των οικονομικών δραστηριοτήτων ολόκληρης της Περιφέρειας.

Πιο αναλυτικά, ως προς τη διάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, παρατηρούνται τα εξής :

A) Η οικονομία της Περιφέρειας στηρίζεται σήμερα κατά κύριο λόγο στον πρωτογενή τομέα (αγροτική παραγωγή) και στον τριτογενή τομέα (κυρίως στις Υπηρεσίες και κατά ένα μικρό σχετικά βαθμό στον Τουρισμό), ενώ μειώνεται η σημασία και ο ρόλος του δευτερογενή τομέα, ο οποίος χαρακτηρίζεται από φθίνουσα πορεία και χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στο Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν. Πιο συγκεκριμένα :

- Ο Πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να κατέχει σημαντική θέση ανάμεσα στους οικονομικούς τομείς της Περιφέρειας, συμμετέχοντας κατά 31% περίπου στο συνολικό Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν το έτος 1998, σε αντίθεση με τη Χώρα. Η αρνητική όμως εξέλιξη του Ακαθάριστου Προϊόντος του πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου πραγματοποιείται με γρηγορότερους ρυθμούς, σε σύγκριση με το σύνολο της Χώρας. Διαχρονικά, η συμμετοχή του Προϊόντος του Πρωτογενή τομέα στο συνολικό ακαθάριστο Προϊόν της Περιφέρειας παρουσιάζει μείωση και ιδιαίτερα μετά το 1991 μέχρι και το 1998, ενώ μία μικρή τάση ανάκαμψης εμφανίζει τα δύο τελευταία χρόνια (1997 & 1998). Φαίνεται, λοιπόν, ότι η κάμψη της αγροτικής παραγωγής είναι σημαντική, ιδίως στις εσωτερικές ζώνες της Περιφέρειας, αλλά και στις περιοχές που αναπτύσσεται ο τουρισμός, ο οποίος προκαλεί εποχική απορρόφηση εργατικού δυναμικού που απασχολείται στις αγροτικές δραστηριότητες. Ωστόσο, η απορρόφηση αυτή του αγροτικού εργατικού δυναμικού από τον τουρισμό δεν είναι ικανή να καλύψει την αγροτική έξοδο, με αποτέλεσμα να παρατηρείται κατά τη διάρκεια των ετών 1991 - 1994 μία μικρή αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων στον Πρωτογενή

τομέα και μικρή πτώση κατά τη τριτία 1995-1997 (43,4% συμμετοχή στην συνολική απασχόληση το έτος 1997, από 47,8% το έτος 1994).

Τα φαινόμενα αυτά υποδεικνύουν έντονη υποαπασχόληση στη γεωργία και σημαντικά προβλήματα στην αγροτική παραγωγική δομή της Περιφέρειας, ως εκ τούτου πτώση της παραγωγικότητας του τομέα. (Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999).

Οι κυριότερες καλλιέργειες της Περιφέρειας είναι εσπεριδοειδή, ελαιόλαδο, βρώσιμες ελιές, βρώσιμα σταφύλια, κρασί, σταφίδες, πατάτες, μήλα, δημητριακά, κτηνοτροφικά φυτά, κηπευτικά. Σημαντικότερες γεωργικές βιομηχανίες είναι ψυγεία, εργοστάσια χυμοποίησης και τυποποίησης εσπεριδοειδών, σταφιδοεργοστάσια, οινοποιεία, αποθήκες και εργοστάσια συντήρησης οπωροκηπευτικών. Ο όγκος παραδοσιακών και σύγχρονης τεχνολογίας, θερμοκηπίων βρίσκεται στη Λακωνία και Μεσσηνία. Η εκμηχάνιση της αγροτικής παραγωγής είναι αρκετά σημαντική. Η κτηνοτροφική, δασική και αλιευτική παραγωγή, αν και αξιόλογη, συμβάλλει λιγότερο από το 50% στη διαμόρφωση του αγροτικού εισοδήματος, σε σχέση προς τη γεωργική και παρουσιάζουν προβλήματα εκσυγχρονισμού παραγωγής και εμπορίας, ενώ ο σημαντικότερος κτηνοτροφικός κλάδος είναι τα γαλακτοκομικά.

- Ο Δευτερογενής τομέας είναι ο ισχνότερος οικονομικός τομέας της Περιφέρειας και παρουσιάζει και αυτός μείωση του ποσοστού συμμετοχής του στο συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν της Περιφέρειας, η οποία είναι αντίστοιχη της κάμψης που παρατηρείται σε επίπεδο Χώρας. Ο ρυθμός όμως μείωσης του Προϊόντος του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια ήταν μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της Χώρας μέχρι και το έτος 1994, ενώ από το έτος 1995 και ιδιαίτερα κατά τα έτη 1997 και 1998, δείχνει μία ανάκαμψη με αποτέλεσμα το έτος 1998, ο δευτερογενής τομέας να συμμετέχει στο συνολικό Προϊόν της Περιφέρειας κατά 23%, όπως και το έτος 1994, παρά την εντατικοποίηση της υλοποίησης έργων του Β' ΚΠΣ, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο Χώρας για το έτος 1997 είναι 25,5%. Ειδικότερα για την μεταποιητική δραστηριότητα, παρατηρείται πτώση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας όπως επίσης, και στο πάγιο κεφάλαιο. Θετικά μεταβλήθηκε η παραγωγικότητα της εργασίας και του κεφαλαίου, σημειώνοντας αύξηση η οποία όμως ωφείλεται στην έξοδο εργατικού δυναμικού από τον τομέα. Αντίθετα,

μειώθηκε η ένταση κεφαλαίου κατά 2,5% χαρακτηρίζοντας έτσι τις μονάδες που είναι εγκατεστημένες στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, κατά κανόνα, εντάσεως εργασίας. Η μεταποίηση συγκεντρώνει το 4,5% του συνόλου των απασχολουμένων της Περιφέρειας το έτος 1997 (το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Χώρας ανέρχεται σε 14,5%), παρουσιάζοντας σημαντική μείωση (22%) σε σχέση με το 1991.

Οι κύριες ειδικεύσεις των Νομών της Περιφέρειας αφορούν κυρίως τους κλάδους Τροφίμων, Ξύλου, Ποτών και Μη Μεταλλικών Ορυκτών, δηλαδή κλάδοι που είτε αναφέρονται στην επεξεργασία προϊόντων του πρωτογενή τομέα, είτε στις κατασκευές. (Π.Ε.Π. Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου).

- Ο Τριτογενής τομέας είναι ο μεγαλύτερος σε μέγεθος οικονομικός τομέας στην Περιφέρεια, συμμετέχοντας τόσο κατά το έτος 1994 όσο και κατά το έτος 1998 κατά 46% στο συνολικό Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν, έναντι 67% του αντίστοιχου ποσοστού της Χώρας. Ο ρυθμός μεγένθυσης του τριτογενή τομέα μέχρι και το έτος 1994 στην Περιφέρεια ήταν μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της Χώρας, χωρίς όμως να έχει φθάσει στα επίπεδα της Χώρας, ενώ από το 1995 φαίνεται να επιβραδύνει έτσι ώστε να μεγαλώνει η απόστασή του από την Χώρα, , ως προς τα ποσοστά συμμετοχής, τόσο στο Προϊόν όσο και στην απασχόληση. Διαχρονικά, η συμμετοχή του τομέα στο συνολικό ακαθάριστο Προϊόν της Περιφέρειας και στη συνολική απασχόληση ακολουθεί αυξητική πορεία, με επιβράδυνση όμως των ρυθμών του από το 1995 και ύστερα, ενώ η συμμετοχή του στην απασχόληση ακολουθεί βραδείς ρυθμούς αύξησης με μείωση των απασχολούμενων σ' αυτόν κατά το έτος 1997 σε μικρότερα επίπεδα και εκείνων του 1995.

Οι διοικητικές, εκπαιδευτικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθώς και οι υπηρεσίες μεταφορών, είναι συγκεντρωμένες στα αστικά κέντρα. Το εμπόριο αποτελεί σημαντική δραστηριότητα για την Περιφέρεια, καθώς αντιπροσωπεύει το 23,2% του προϊόντος του τριτογενή τομέα και το 10,7% του συνολικού περιφερειακού προϊόντος.

Στην Περιφέρεια υπάρχει ένα αεροδρόμιο στην Καλαμάτα, ενώ στις θαλάσσιες μεταφορές σημαντικό ρόλο παίζει το λιμάνι της Καλαμάτας.

Οι δραστηριότητες Ε&ΤΑ στην Περιφέρεια βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο. Η Πελοπόννησος δεν διαθέτει κάποιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, παρά μόνον Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα στην Καλαμάτα. Στην Περιφέρεια συγκεντρώνεται μόλις το 4,4% του συνόλου των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων της χώρας (1993) και βρίσκεται σε χαμηλή θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας. Ειδικότερα καταλαμβάνει την 7^η θέση. (Π.Ε.Π. Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου).

Ο τουρισμός παρουσιάζει τάσεις μείωσης, ιδιαίτερα όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις (μείωση κατά 6,19% το 1997 σε σχέση με το 1994), καθώς και τις πληρότητες των ξενοδοχειακών καταλυμάτων (μείωση κατά 4,12% το 1997 σε σχέση με το 1994). Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του τομέα, που οφείλονται κυρίως στους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας, οι οποίοι δεν έχουν σε σημαντικό βαθμό αξιοποιηθεί, στη φυσική ομορφιά και στην θαυμάσια σύνθεση και ποικιλία των τοπίων και στην μικρή απόσταση από την Αθήνα.

Β) Ένα άλλο χαρακτηριστικό της διάρθρωσης και της εξέλιξης των παραγωγικών τομέων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι ότι συνεχίζεται και κατά τα έτη 1995 - 1998 η έντονη διαφοροποίηση της παραγωγικότητας των δραστηριοτήτων, παρά την κάποια βελτίωσή της, αφού ο Πρωτογενής τομέας απασχολεί το 43% περίπου των εργαζομένων στην Περιφέρεια και παράγει μόνο το 31% του συνολικού προϊόντος.

Αντίθετα, ο Δευτερογενής τομέας φαίνεται περισσότερο παραγωγικός, αφού απασχολεί το 17% των εργαζομένων στην Περιφέρεια και παράγει το 23% του συνολικού προϊόντος. Αυξημένη, επίσης, παραγωγικότητα (έστω με αυτή την έννοια) παρουσιάζει ο Τριτογενής τομέας της Περιφέρειας, αφού απασχολεί το 40% των εργαζομένων και παράγει το 46% του συνολικού Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος.

Γ) Η χωρική διερεύνηση του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας με βάση το παραγόμενο Περιφερειακό Προϊόν, φανερώνει τις εξής ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις :

- Ο Νομός Κορινθίας κατέχει την πρώτη θέση και στη διαμόρφωση του προϊόντος του Πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας με ποσοστό 35% έναντι 37% το έτος 1994, ακολουθούμενος από το Νομό Μεσσηνίας με 26% έναντι 24% το έτος 1994, ενώ

στην τελευταία θέση συνεχίζει να βρίσκεται ο Νομός Αρκαδίας ο οποίος παράγει μόνο το 9% του προϊόντος του Πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας έναντι 8% το έτος 1994. Τέλος ο Νομός Λακωνίας συμμετέχει κατά 13% στο Περιφερειακό Προϊόν του Πρωτογενή τομέα, έναντι 14% κατά το έτος 1994.

- Η συμμετοχή των Νομών στην δημιουργία του Περιφερειακού Ακαθάριστου Προϊόντος στο Δευτερογενή τομέα (κύρια στη μεταποίηση), είναι έντονα διαφοροποιημένη. Έτσι, ο Νομός Κορινθίας παράγει το 35% περίπου του προϊόντος του Δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας (με τάσεις μείωσης του δείκτη αυτού έναντι του έτους 1994) και ακολουθούν ο Νομός Αρκαδίας (το 22% με μικρές τάσεις αύξησης), ο Νομός Μεσσηνίας (το 19%, με σταθερή εξέλιξη από το 1994), ο Νομός Αργολίδας (το 14%, με τάσεις αύξησης έναντι του 1994) και ο Νομός Λακωνίας (το 7%, παραμένοντας σταθερός ο συγκεκριμένος δείκτης στα έτη 1994 - 1998).
- Όσον αφορά στο Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν του τριτογενή τομέα, την πρώτη θέση κατά το έτος 1998, καταλαμβάνει ο Νομός Κορινθίας με 30% έναντι 24% το έτος 1994 και ακολουθεί με μικρή διαφορά ο Νομός Μεσσηνίας με 24% το 1998 έναντι 27% το έτος 1994. Την τελευταία θέση κατέχει ο Νομός Λακωνίας με 12% το έτος 1998 έναντι 13% το έτος 1994, ενώ του Νομού Αρκαδίας το αντίστοιχο ποσοστό είναι 17% παραμένοντας το ίδιο με εκείνο του έτους 1994.
- Ο Νομός Κορινθίας με ποσοστό 33% το 1998 (έναντι 31,7% το 1994) κατέχει την πρώτη θέση στη διαμόρφωση του Περιφερειακού Ακαθάριστου Προϊόντος. Το δυναμικό παραγωγικό του σύστημα, οφείλεται κύρια στη συγκέντρωση της μεταποίησης που σημειώθηκε στο Νομό, κυρίως λόγω της γεωγραφικής του θέσης.

Τη δεύτερη θέση στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος κατέχει ο Νομός Μεσσηνίας (το 23% του ΑΠΠ το 1998, έναντι 24% το 1994) και ακολουθούν ο Νομός Αργολίδας (17%), ο Νομός Αρκαδίας (15%) και τελευταίος ο Νομός Λακωνίας (12%). Οι τρεις τελευταίοι Νομοί διατηρούν το ίδιο σχεδόν ποσοστό συμμετοχής στο ΑΠΠ κατά το 1998, όπως και κατά το έτος 1994.

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται ότι στο συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν κατά την τετραετία 1995 - 1998 εντάθηκε η ανισότητα μεταξύ του Νομού Κορινθίας και των άλλων τεσσάρων νομών της Περιφέρειας, ενώ αμβλύθηκαν οι ανισότητες μεταξύ των τεσσάρων άλλων νομών, χωρίς όμως να διαφοροποιηθεί σημαντικά η θέση

τους ως προς τη συμμετοχή τους στο συνολικό ακαθάριστο Περιφερειακό προϊόν. Όσον αφορά στον Νομό Κορινθίας, λόγω της ιδιομορφίας του ως περιαστικός χώρος της Αττικής, φαίνεται ότι η οικονομία του λειτουργεί σχεδόν ανεξάρτητα από την υπόλοιπη οικονομία της Περιφέρειας (Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999).

Το σημαντικότερο όμως στοιχείο που χαρακτηρίζει την διάρθρωση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας είναι ότι σε όλους τους Νομούς της, δυναμικούς και μη, συνυπάρχουν σημαντικά τμήματα της ενδοχώρας τους και κυρίως στα ορεινά και ημιορεινά τους όπου τα δημογραφικά και παραγωγικά τους στοιχεία εμφανίζουν συνεχώς φθίνουσα πορεία με αποτέλεσμα την ύπαρξη περιοχών δύο ταχυτήτων ανάπτυξης σε όλους τους Νομούς και ως εκ τούτου σε ολόκληρη την Περιφέρεια. Εάν συνεχισθεί δε αυτή η διαρθρωτική αναπτυξιακή ανισομέρεια θα δημιουργηθούν έντονα αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα σε όλους τους νομούς και κατ' επέκταση σε ολόκληρη την Περιφέρεια με αποτέλεσμα την αποδιάθρωση του κοινωνικοοικονομικού ιστού της και την ένταση του φαινομένου που παρατηρείται σήμερα, δηλαδή την αποσπασματική και απομονωμένη οικονομική λειτουργία μεταξύ των αστικών και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας, με μόνους διάυλους οικονομικής λειτουργίας τους, την σύνδεσή τους με την οικονομική και παραγωγική λειτουργία της Αθήνας.

5.4 Υποδομές

5.4.1 Οδικές Μεταφορές

Το συνολικό Εθνικό και Επαρχιακό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας μετά το τέλος του ΠΕΠ Πελοποννήσου 1989-1993 ανέρχονταν σε 5.504 χλμ. Από αυτά 1.190 αφορούσαν εθνικό οδικό δίκτυο και τα υπόλοιπα 4.314 επαρχιακό. Κατά τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του Β' ΚΠΣ και συγκεκριμένα του ΠΕΠ Πελοποννήσου 1994-1999 υλοποιούνται οδικά έργα που αντιστοιχούν σε 850 χλμ. οδικού δικτύου. Αναλυτικά, πρόκειται για την κατασκευή 60 χλμ. δρόμων εθνικού δικτύου, 650 χλμ. επαρχιακού και 140 χλμ. περίπου δημοτικού οδικού δικτύου.

Σημαντική είναι η παρέμβαση του ΠΕΠ Πελοποννήσου στη δημιουργία του αυτοκινητόδρομου Τρίπολη – Καλαμάτα, η οποία συνδέει την Καλαμάτα με την Τρίπολη, αλλά και με την Αθήνα. Επίσης, σημαντικός αναπτυξιακός παράγοντας για την Περιφέρεια είναι η διέλευση από το βόρειο τμήμα της μεγάλου μέρους του οδικού άξονα ΠΑΘΕ.

Οι αεροπορικές συγκοινωνίες εξυπηρετούνται από το αεροδρόμιο της Καλαμάτας, ενώ στις θαλάσσιες μεταφορές σημαντικό ρόλο παίζει το λιμάνι της Καλαμάτας. Άλλα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Πύλου και της Κυπαρισσίας στη Μεσσηνία, του Ναυπλίου, της Ερμιονίδας και του Πορτοχελίου στην Αργολίδα, του Παράλιου Άστρους και του Λεωνιδίου στην Αρκαδία, της Κορίνθου και του Κιάτου στην Κορινθία και τέλος, του Γυθείου στην Λακωνία. (Π.Ε.Π. Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου).

Το μεγαλύτερο μέρος του εθνικού δικτύου της Περιφέρειας διέρχεται μέσα από τους Νομούς Κορινθίας, Αρκαδίας και Μεσσηνίας (περίπου το 70%), ενώ το Νομό Αρκαδίας διασχίζει το μεγαλύτερο ποσοστό του επαρχιακού δικτύου της Περιφέρειας (32% περίπου). Το σιδηροδρομικό δίκτυο της περιφέρειας έχει σοβαρά μειονεκτήματα. Δεν είναι συμβατό με το υπόλοιπο εθνικό δίκτυο, οι γραμμές του δικτύου της Πελοποννήσου έχουν μικρότερο πλάτος, είναι μονής κατεύθυνσης, δεν υπάρχουν ανισόπεδες διαβάσεις, και έχει κακή χάραξη.

5.4.2 Υγεία - Πρόνοια

Οι κλίνες θεραπευτηρίων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου φθάνουν τις 1.697 το έτος 1994 από τις οποίες οι 1.184 είναι δημόσιες. Με τις παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου οι θεραπευτικές κλίνες αυξάνονται κατά 550, ενώ παράλληλα βελτιώνεται ο εξοπλισμός των δημοσίων θεραπευτηρίων από το εθνικό σκέλος του Β΄ ΚΠΣ. Με την ολοκλήρωση των έργων εκτιμάται ότι θα αντιστοιχούν 3,6 θεραπευτικές κλίνες ανά 1.000 κατοίκους, μέγεθος που μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτει τις ανάγκες της Περιφέρειας τουλάχιστον σε επίπεδο τρίτοβάθμιας περίθαλψης. Σύμφωνα με νεώτερα στοιχεία το 1997 οι κλίνες των θεραπευτηρίων στην Περιφέρεια ανέρχονταν στις 1.731 (Επιλογή, 2000).

Η εξέλιξη του αριθμού των γιατρών στην Περιφέρεια ακολουθεί επίσης ανοδική πορεία, αυξανόμενη κατά 43% κατά τα έτη 1991-1996. Αποτέλεσμα ήταν το 1996 να αναλογούν 2,15 γιατροί ανά 1.000 κατοίκους, ενώ το 1991 το αντίστοιχο μέγεθος ανέρχονταν σε 1,55.

Όσον αφορά την κάλυψη αναγκών τριτοβάθμιας περίθαλψης ανά νομό, φαίνεται ότι με τις παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου και τη συμπληρωματική παρέμβαση του εθνικού σκέλους σε εξοπλισμό, καλύπτονται κατά σημαντικό βαθμό οι ανάγκες όλων των νομών, ενώ θα πρέπει να βελτιωθούν οι υποδομές και η χωροθέτηση / αναδιοργάνωση των παρεχόμενων υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας περίθαλψης σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας. (Π.Ε.Π. Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου).

5.4.3 *Εκπαίδευση*

Τα Δημοτικά σχολεία ακολουθώντας και ξεπερνώντας κατά πολύ τη γενικότερη τάση μείωσης που παρατηρείται στο σύνολο της Χώρας, μειώθηκαν κατά 35,84% τη δεκαετία '85-'94. Τα υψηλότερα ποσοστά μείωσης παρατηρήθηκαν στους Νομούς Αρκαδίας και Μεσσηνίας με μεταβολή ίση με 54,08% και 40,07%, αντίστοιχα. Παράλληλα, κάμψη παρουσίασε κι ο αριθμός των μαθητών κατά μικρότερο όμως ποσοστό, της τάξης του 19,12%, ανεβάζοντας έτσι το δείκτη μαθητές/σχολείο κατά 26%, παραμένοντας σημαντικά κάτω από αυτόν της Χώρας.

Αξιοσημείωτο όμως, είναι ότι ο ρυθμός αύξησης του δείκτη αυτού είναι πολύ πιο έντονος στην Περιφέρεια απ' ότι στη Χώρα. Η τάση αυτή μείωσης των δημοτικών σχολείων συνεχίστηκε και μέχρι το 1996, ενώ παραμένει σταθερό με μικρές ετήσιες διακυμάνσεις ο αριθμός των διδασκάλων, με συνεχή διαχρονική μείωση του αριθμού των μαθητών.

Τα Γυμνάσια, αντίθετα με τα Δημοτικά, παρουσιάζουν αύξηση κατά 3,54% κατά τη δεκαετία '85-'94, και παραμένουν σταθερά σχεδόν μέχρι και το 1996, ακολουθώντας τη γενικότερη τάση αύξησης του συνόλου της Χώρας με πολύ μικρότερο ρυθμό όμως. Παράλληλα όμως παρουσιάζεται μία μικρή μείωση του αριθμού των μαθητών (της τάξης του 5%, μεταξύ 1994 και 1996, ενώ η μείωση αυτή μεταξύ 1991 και 1996 φθάνει στο 8,7%). Αντίθετα ο αριθμός του διδακτικού προσωπικού στα Γυμνάσια της Πελοποννήσου παραμένει σχεδόν σταθερός με μικρές

ετήσιες διακυμάνσεις και μία ανεπέσθητη τάση αύξησης. (Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999).

Την ίδια σχεδόν πορεία ακολουθούν όλοι οι Νομοί της Περιφέρειας με εξαίρεση τους Νομούς Αρκαδίας και Μεσσηνίας που παρουσιάζουν μικρή μείωση του διδακτικού προσωπικού κατά τα έτη 1994 - 1996.

Όσον αφορά στα Λύκεια (όλων των ειδών), παρατηρείται σημαντική αύξηση στον αριθμό των διδακτηρίων τόσο κατά την περίοδο 1991 - 1994 (30%), όσο και κατά την περίοδο 1994 - 1996 (7%), ενώ η αύξηση των μαθητών στα Λύκεια κατά την περίοδο 1991 - 1994 είναι πολύ μεγάλη (της τάξης του 40%), κατά την περίοδο 1994 - 1996 η αύξηση έφθασε στο 6%. Αντίθετα ο αριθμός των διδασκόντων στα Λύκεια κατά την περίοδο 1994 - 1996 μειώθηκε κατά 5%, ενώ την περίοδο 1991 - 1994 είχε αυξηθεί κατά 30%.

Παρά την αύξηση των διδακτηρίων και των διδασκόντων στα Λύκεια, αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν να αυξηθεί η αναλογία μαθητών προς διδακτήρια και μαθητών προς διδάσκοντες, παραμένοντας όμως σε χαμηλότερα επίπεδα από το σύνολο της Χώρας.

5.4.4 Τηλεπικοινωνίες

Η τηλεπικοινωνιακή υποδομή της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 1994 χαρακτηριζόταν ως ελλιπής παρά την αύξηση του αριθμού των τηλεφωνικών συσκευών κατά 70,6% την περίοδο '89-'94. Ο δείκτης τηλεφωνικών συσκευών ανά 100 κατοίκους παραμένει σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με αυτόν της Χώρας, αγγίζοντας το 48% το 1996, έναντι 44,6 το 1994, ενώ τα αντίστοιχα της Χώρας ήταν 56% και 61% αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση παρατηρήθηκε στους Νομούς Λακωνίας και Μεσσηνίας. Αυτή η μεγάλη ποσοστιαία αύξηση δικαιολογείται καθώς οι Νομοί αυτοί παρουσίαζαν σχετική υστέρηση έναντι των άλλων της Περιφέρειας. Παρά ταύτα, το χαμηλότερο δείκτη στην Περιφέρεια παρουσιάζει ο Νομός Αρκαδίας (42,5) ενώ τον υψηλότερο ο Νομός Κορινθίας (51,7).

5.4.5 Ύδρευση – Αποχέτευση – Διαχείριση απορριμμάτων

Υλοποιούνται έργα αποχέτευσης σ' όλους τους Νομούς της Περιφέρειας πλην της Λακωνίας, με συνολικό μήκος αγωγών 5,25 χλμ. Το μεγαλύτερο πραγματοποιείται στο Νομό Αργολίδας κι είναι μήκους 3,7 χλμ. Γενικά, το ποσοστό κάλυψης των αναγκών του πληθυσμού τουριστικής κίνησης από τη διανομή νερού (δίκτυο ύδρευσης) δείχνει ότι μόνο το 72% καλύπτεται επαρκώς. Γενικά όμως, η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από αραιή κάλυψη από αποχετευτικά δίκτυα. Εκτός από τις πρωτεύουσες των πέντε νομών, ελάχιστες πόλεις ή οικισμοί διαθέτουν αποχετευτικά δίκτυα. Αναφορικά με τις μονάδες βιολογικού καθαρισμού λυμάτων, επί συνόλου 17 που υπάρχουν στην Περιφέρεια, σήμερα λειτουργούν μόνο οι 5, ενώ άλλες δύο πρόκειται πολύ σύντομα να λειτουργήσουν. Για τις υπόλοιπες 10, προηγείται η ολοκλήρωση των αποχετευτικών δικτύων των οικισμών που εξυπηρετούν. Ανάλογα εξαρτάται και η λειτουργία μονάδων ΒΙΟ.ΚΑ. Από τους 8 κατασκευασμένους θα λειτουργήσει μόνο ο ένας. (Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999).

Στη Περιφέρεια εξάλλου, πραγματοποιούνται 89 έργα ύδρευσης συνολικού μήκους αγωγών ίσο με 220 χλμ. καθώς και δεξαμενές χωρητικότητας ίσης με 5.387 κυβ. μ. Ο νομός που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο όγκο των έργων είναι της Αρκαδίας με 62,78 χλμ. αγωγού και 3.417 κ.μ. δεξαμενές. Το ποσοστό κάλυψης των αναγκών του πληθυσμού τουριστικής κίνησης ανέρχεται σε 35% από δίκτυα αποχέτευσης και στο 39% από βιολογικούς καθαρισμούς.

Τέλος, η οργανωμένη διαχείριση των απορριμμάτων τονώνεται με τη δημιουργία μονάδων ΧΥΤΑ στους Νομούς Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας. Συγκεκριμένα, για τον πρώτο Νομό η καλυπτόμενη έκταση αγγίζει τα 47,6 στρέμματα γης. Ο αριθμός των κατοίκων που ωφελούνται συνολικά από τα υφιστάμενα οργανωμένα έργα διαχείρισης απορριμμάτων είναι 170.000 και ως ποσοστό το 28%.

5.4.6 Ενέργεια

Η συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Περιφέρεια σημείωσε αύξηση κατά 44,5% την περίοδο '87-'94, με αντίστοιχη αύξηση στη χώρα της τάξης του 32%, ενώ κατά τα έτη 1995 - 1996 αυξήθηκε στην Πελοπόννησο κατά 5,7%. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η αύξηση στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Πελοπόννησο για οικιακή χρήση (14%), ενώ η κατανάλωση για βιομηχανική χρήση μειώθηκε κατά 13,2%.

Σύμφωνα με την παραπάνω αναφερόμενη εξέλιξη στις καταναλώσεις ηλεκτρικής ενέργειας, κατά το έτος 1996, το 38,7% της συνολικής κατανάλωσης αναφέρεται σε οικιακή χρήση και το 19,6% αναφέρεται σε βιομηχανική χρήση, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά το έτος 1994 ήταν 35,9% και 23,9%, στοιχεία που δείχνουν ότι το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων βελτιώθηκε σημαντικά, ενώ η βιομηχανική δραστηριότητα φθίνει αφού η ηλεκτρική ενέργεια για βιομηχανική χρήση δεν έχει υποκατασταθεί από άλλες μορφές ενέργειας.

5.5 Περιβάλλον

Έχει αναφερθεί ότι η συνολική έκταση της Περιφέρειας ανέρχεται σε 15.490 τετραγωνικά χιλιόμετρα (το 11,7% της συνολικής έκτασης της Χώρας). Το 50,1% της έκτασης της είναι ορεινή, το 28,4% ημιορεινή και μόνο το 21,5% είναι πεδινή. Η παραπάνω κατάσταση διαφοροποιείται αισθητά από Νομό σε Νομό και κυρίως από την ενδοχώρα προς τις παραλιακές περιοχές.

Στη Περιφέρεια Πελοποννήσου έχουν θεσμοθετηθεί αισθητικά δάση, διατηρητέα μνημεία της φύσης και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Συγκεκριμένα στη Περιφέρεια Πελοποννήσου εντοπίζονται δύο (2) από τα δεκαεννέα (19) αισθητικά δάση της Χώρας και δεκατέσσερα (14) από τα πενήντα δύο διατηρητέα μνημεία της φύσης. Έτσι η Περιφέρεια Πελοποννήσου καταλαμβάνει τη πρώτη θέση, από όλες τις Περιφέρειες της Χώρας, σε αριθμό προστατευομένων διατηρητέων μνημείων της

φύσης και την τρίτη θέση σε αριθμό προστατευομένων δασών. Επίσης στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας Πελοποννήσου έχουν καταγραφεί τριάντα (30) υγρότοποι συνολικής έκτασης 4.185 εκτάρια, για τους οποίους εφαρμόζονται μόνο αποσπασματικά μέτρα προστασίας, ενώ έχουν καταγραφεί στην Περιφέρεια επτά (7) σημαντικές περιοχές για πουλιά από τις εκατόν τριάντα έξι της Χώρας.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου προς το παρόν δεν περιλαμβάνει περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας με εμβέλεια υπερεθνική (π.χ. περιοχές της Σύμβασης Ramsar). Η Σύμβαση όμως της Βόννης και η Σύμβαση της Βέρνης περιλαμβάνουν προστατευόμενα είδη που έχουν καταγραφεί εντός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας. (Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Πελοποννήσου, Α΄ Φάση, Χρ. Αραμπατζή – Καρρά και Συνεργάτες, Ιούνιος 1998).

Όσον αφορά στις περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στη Περιφέρεια, οι λιγνιτικές μονάδες της ΔΕΗ στην περιοχή της Μεγαλόπολης αποτελούν την κύρια πηγή της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Πρόσθετη επιβάρυνση (χωρίς όμως να είναι σημαντική) προκαλούν οι καυστήρες κεντρικής θέρμανσης των αστικών συγκεντρώσεων, οι κινητήρες εσωτερικής καύσης, οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες. Το υδάτινο και εδαφικό περιβάλλον ρυπαίνεται από τα απορρίμματα και λύματα των οικισμών, από τις βιομηχανικές και μεταποιητικές μονάδες, από τις τουριστικές εγκαταστάσεις, από τις γεωργικές δραστηριότητες κ.α. (Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999).

Εντονότατο όμως πρόβλημα παρουσιάζει το υδατικό δυναμικό της Περιφέρειας, τόσο στο σύνολό της, όσο και σε επιμέρους περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από εντατικοποίηση των γεωργικών καλλιεργειών. Στις περιπτώσεις αυτές παρατηρείται έντονη υφαλμύρωση του υδροφόρου ορίζοντα λόγω της υπεράντλησης για τις καλλιέργειες, με δυσμενέστατα αποτελέσματα, τόσο στις καλλιέργειες, όσο και στην υγεία των κατοίκων. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται εντονότατα στο Αργολικό πεδίο και στον κάμπο της Κορινθίας, ενώ σε ολόκληρη την Περιφέρεια παρατηρείται σημαντική μείωση του υδατικού δυναμικού της με δυσμενή αποτελέσματα στις παραγωγικές δραστηριότητες αλλά και στο γεωφυσικό και ζωϊκό περιβάλλον.

Ένα άλλο ακόμα στοιχείο επιβάρυνσης ή και καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας είναι οι καταστροφές που έχουν προξενήσει στο δασικό πλούτο της Περιφέρειας οι συνεχείς κατ' έτος πυρκαγιές και ιδιαίτερα εκείνες των τελευταίων ετών. Οι επιπτώσεις από τις καταστροφές αυτές είναι έντονα αρνητικές σε όλα τα περιβαλλοντικά πεδία (γεωλογικά, χλωρίδας, πανίδας κλπ.).

5.6 Πολιτιστικές Λειτουργίες και Δραστηριότητες

5.6.1 Νομός Κορινθίας

- Αρχαιολογικοί χώροι.

Σπουδαιότερος από όλους τους αρχαιολογικούς χώρους του νομού και ένας από τους πιο σημαντικούς στη χώρα είναι η αρχαία Κόρινθος, που τα ερείπιά της καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση. Πρόκειται κυρίως για τη ρωμαϊκή αγορά της πόλης, κρήνες, ωδείο, θέατρο και άλλα οικοδομήματα καθώς και το γνωστό αρχαϊκό ναό του Απόλλωνα.

Πολύ αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι είναι επίσης η Νεμέα με το ιερό του Νεμείου Διός, όπου γίνονταν οι Πανελλήνιοι αγώνες «Νέμεα» και η Ισθμια, με το ιερό του Ποσειδώνος, χώρο τέλεσης των πανελλήνιων αγώνων των Ισθμίων. Διατηρούνται ακόμη λείψανα των δύο λιμανιών της αρχαίας Κορίνθου, του Λεχαίου και των Κεγχρεών, της ελληνιστικής και ρωμαϊκής Σικυώνας, των ιερών της Ήρας στην Περαχώρα, κ.ά.

Της βυζαντινής εποχής μνημεία σώζονται στην Κόρινθο, στο Λέχαιο, κ.ά. Ο νομός διαθέτει και ένα από τα ισχυρότερα και εντυπωσιακότερα μεσαιωνικά κάστρα, το κάστρο του Ακροκορίνθου, που υψώνεται πάνω από τα ερείπια της αρχαίας Κορίνθου.

- **Μουσεία**

Αρχαιολογικά

Στο νομό υπάρχουν 5 αρχαιολογικά μουσεία, από τα οποία τα τρία (Κορίνθου, Νεμέας, Ισθμίας) είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Τα άλλα δύο, της Περαχώρας και της Σικυώνας, είναι μικρότερα, ενώ υπάρχει επίσης η αρχαιολογική συλλογή Φενεού.

Βυζαντινά

Υπάρχει το Εκκλησιαστικό μουσείο της Μητρόπολης Κορινθίας και η συλλογή του ιερομόναχου Κοτσοβόλη στο Ξυλόκαστρο.

Λαογραφικά

Το λαογραφικό μουσείο Β. Πετρόπουλου - Π. Γαρταγάνη στην Κόρινθο είναι το μόνο αξιόλογο στο νομό.

- **Πνευματικά Κέντρα**

Υπάρχουν πνευματικά κέντρα σε διάφορες πόλεις του νομού, όπως στην Κόρινθο, το Λουτράκι, τη Σικυώνα (Κιάτο) κ.α. Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Σικυώνας θα αναλάβει τη διοργάνωση του Φεστιβάλ των Δήμων του Κορινθιακού Κόλπου που το ΥΠΠΟ πρόκειται να υποστηρίξει.

- **Θέατρο**

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ύπαρξη δύο ερασιτεχνικών θιάσων στην Κόρινθο, του θεατρικού ομίλου Κορίνθου και του ομίλου "Βασίλης Ρώτας". Στην πόλη αυτή οργανώνεται και η Θεατρική Βαλκανιάδα

- **Μουσική**

Παρατηρείται κάπως αξιόλογη μουσική κίνηση, με 4 ωδεία (τα 2 στην Κόρινθο), δύο χορωδίες (μία στην Κόρινθο και μία στο Ξυλόκαστρο) και 4 φιλαρμονικές (στην Κόρινθο, το Ξυλόκαστρο, το Λουτράκι και τη Σικυώνα).

- **Κινηματογραφικές Λέσχες.**

Υπάρχει μία μόνο στην Κόρινθο. (Σινέ Σύνδρομο).

- **Φεστιβάλ.**

Οργανώνονται 2 φεστιβάλ με ειδικό θέμα το καθένα, ένα χορωδιακό φεστιβάλ στην Κόρινθο και ένα φεστιβάλ ερασιτεχνικού θεάτρου.

5.6.2 Νομός Λακωνίας

- **Αρχαιολογικοί χώροι.**

Ενώ οι προϊστορικές και κλασικές θέσεις που έχουν επισημανθεί και ερευνηθεί είναι αρκετές, καμιά από αυτές δεν συγκαταλέγεται στους πολύ γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους της Πελοποννήσου. Από τις θέσεις αυτές ξεχωρίζουν : τα λιγυστά ερείπια της αρχαίας πόλης και το ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος στη Σπάρτη, τα ιερά στο Μενελάειον και το Αμυκλαίον, ο θολωτός μυκηναϊκός τάφος του Βαφειού, το ρωμαϊκό θέατρο στο Γύθειο κ.ά. Αξίζει να αναφερθεί ακόμη ότι και στο γνωστό σπήλαιο του Διρού της Μάνης αποκαλύφθηκαν νεολιθικά λείψανα.

Αντίθετα, πλούσια και σημαντική είναι η περιοχή της Λακωνίας σε μνημεία των βυζαντινών και των μεταβυζαντινών χρόνων. Ανάμεσά τους την πρώτη θέση κατέχει αναμφισβήτητα ο Μυστράς, η περίφημη βυζαντινή πόλη, από την οποία διατηρούνται σε αρκετά καλή κατάσταση θαυμάσιες εκκλησίες με μοναδική τοιχογραφική διακόσμηση, τα ανάκτορα των δεσποτών, αρκετά πολυώροφα

αρχοντικά, δρόμοι, το τείχος και το φράγικο κάστρο του Βίλλαρδουίνου. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι εκκλησίες και το κάστρο στο Γεράκι, το κάστρο και η εκκλησία της Αγ. Σοφίας στη Μονεμβασιά, οι μεταβυζαντινές εκκλησίες και οι πύργοι της Μάνης κ.ά.

Στη Σπάρτη εδρεύουν 2 αρχαιολογικές εφορείες. Η Ε' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων για τους νομούς Λακωνίας και Αρκαδίας και 5η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων για τους νομούς Αργολίδας, Αρκαδίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας.

- **Μουσεία**

Αρχαιολογικά

Ο νομός διαθέτει ένα σημαντικό μουσείο, στη Σπάρτη, και δύο αρχαιολογικές συλλογές, μία στο Γύθειο και μία στη Νεάπολη.

Βυζαντινά

Τα βυζαντινά μουσεία του νομού είναι τέσσερα : το μουσείο του Μυστρά, το εκκλησιαστικό μουσείο μητρόπολης Γυθείου, το εκκλησιαστικό μουσείο Σπάρτης και η βυζαντινή συλλογή Μονεμβασιάς.

Λαογραφικά

Από τα τρία λαογραφικά μουσεία του νομού το αξιολογότερο είναι το Ιστορικό - Εθνολογικό Μουσείο Μάνης που λειτουργεί στον Πύργο Τζαννετάκη στην Κρανάη Γυθείου.

- **Πινακοθήκη**

Στη Σπάρτη λειτουργεί ως παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης η Κουμαντάρειος Πινακοθήκη, μία από τις σημαντικότερες πινακοθήκες της Ελλάδας.

- **Βιβλιοθήκες.**

Υπάρχουν 14 βιβλιοθήκες, από τις οποίες δύο, της Σπάρτης και των Μολάων είναι ιδιαίτερα αξιόλογες.

- **Πολιτιστικοί σύλλογοι και ιδρύματα**

Στο νομό υπάρχει ένας αρκετά μεγάλος αριθμός πολιτιστικών συλλόγων. Ιδιαίτερα αξιόλογοι είναι ο Μουσικός Όμιλος, ο Λαογραφικός Χορευτικός και ο Φιλοτεχνικός Όμιλος που εδρεύουν στη Σπάρτη. Δραστηριότητα αναπτύσσουν επίσης στην ίδια πόλη το Σαϊνοπούλειο Ίδρυμα και η Πνευματική Εστία.

- **Θέατρο**

Αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη θεατρικών ομάδων στο νομό (στη Σπάρτη, στο Γεράκι, στους Μολάους και στην Ελαφώνησο). Οι ομάδες αυτές φιλοξενούνται σε κτίρια πολιτιστικών συλλόγων.

- **Μουσική**

Στη Σπάρτη παρατηρείται σχετικά αξιόλογη μουσική κίνηση με τη λειτουργία δύο ωδείων, μιάς σχολής Βυζαντινής μουσικής και μιάς φιλαρμονικής. Φιλαρμονικές υπάρχουν επίσης στη Σκάλα, το Γύθειο και τη Νεάπολη.

- **Φεστιβάλ**

Κάθε δύο χρόνια γίνονται οι εκδηλώσεις για τη Ναυτική Εβδομάδα. Υπάρχει επίσης το φεστιβάλ βυζαντινών εκδηλώσεων της Πνευματικής Εστίας Σπάρτης.

5.6.3 Νομός Αργολίδας

- **Αρχαιολογικοί χώροι**

Δύο από τους σημαντικότερους και πιο πολυσύχναστους αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα βρίσκονται στην Αργολίδα. Πρόκειται για τις Μυκήνες, την περίφημη μυκηναϊκή ακρόπολη με τα πελώρια Κυκλώπεια τείχη, το ανάκτορο και τους βασιλικούς τάφους και την Επίδαυρο, όπου υπάρχει το ιερό του θεραπευτού θεού Ασκληπιού και το φημισμένο μεγάλο θέατρο.

Άλλοι αρχαιολογικοί χώροι με ξεχωριστό ενδιαφέρον είναι οι μυκηναϊκές ακροπόλεις της Τίρυνθος και της Μιδέας, το πρωτοελλαδικό "ανάκτορο" της Λέρνας, το ιερό της Ήρας (Ηραίων) έξω από το Άργος, η αγορά και το θέατρο του Άργους κ.α. Από τη βυζαντινή και τη μεταβυζαντινή περίοδο διατηρούνται οι εκκλησίες στο Μέρμπακα και στο Χώνικα, η Αγία Μονή Ναυπλίου, η μονή Λουκούς, η μονή Αγνούντος και τα φρούρια στο Ναύπλιο στο Άργος (Λάρισα).

Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι το Ναύπλιο, που υπήρξε σημαντικό κέντρο της Ενετοκρατίας και αργότερα η πρώτη πρωτεύουσα του νεοελληνικού κράτους, έχει έναν εντελώς ξεχωριστό χαρακτήρα με τα βενετσιάνικα μνημεία (κάστρα, κτίρια), τα νεοκλασικά σπίτια και άλλα μνημεία της νεότερης ιστορίας.

- **Εφορεία Αρχαιοτήτων**

Στο Ναύπλιο εδρεύει η Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων στην οποία υπάγονται οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία των νομών Αργολίδας και Κορινθίας.

- **Ανασκαφές**

Στο νομό παρατηρείται έντονη ανασκαφική δραστηριότητα από την Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία του ΥΠΠΟ, αλλά και από τα ξένα αρχαιολογικά ινστιτούτα ή σχολές όπως το Γερμανικό Ινστιτούτο (στην Τίρυνθα), το Σουηδικό Ινστιτούτο (στην Ασίνη και τη Μιδέα) και τη Γαλλική Σχολή στο (Άργος).

- **Μουσεία**

Αρχαιολογικά

Τα τρία αρχαιολογικά μουσεία του νομού (Επιδαύρου, Ναυπλίου και Αργους) είναι αρκετά μεγάλα και με ενδιαφέροντα εκθέματα. Το μουσείο της Επιδαύρου, όπου εκτίθενται και πολλά αρχιτεκτονικά μέλη από τα κτίρια του ιερού, είναι το σπουδαιότερο.

Λαογραφικά

Το μοναδικό αξιόλογο λαογραφικό μουσείο του νομού είναι το εξαιρετικό μουσείο του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος Β. Παπαντωνίου, που λειτουργεί στο Ναύπλιο και αποτελεί υποδειγματικό ερευνητικό κέντρο για τη μελέτη και τη διάσωση λαογραφικού υλικού της περιοχής

- **Πινακοθήκη**

Στο Ναύπλιο λειτουργεί δημοτική Πινακοθήκη.

- **Βιβλιοθήκες**

Από τις 10 βιβλιοθήκες του νομού σπουδαιότερες είναι η Κεντρική Βιβλιοθήκη Ναυπλίου "Ο Παλαμήδης" και η βιβλιοθήκη του μορφωτικού συλλόγου Αργους "ο Δαναός", που περιλαμβάνει και αξιόλογο αρχείο.

- **Πνευματικά Κέντρα**

Υπάρχουν αρκετά Πνευματικά Κέντρα κατανεμημένα σε μικρούς και μεγάλους δήμους και κοινότητες. Σημαντικό είναι εκείνο του Ναυπλίου. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η δάση της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού Αργους που εκτός των άλλων έχει αναλάβει να συντονίζει και το δίκτυο των Αρχαιότερων πόλεων της Ευρώπης.

- **Πολιτιστικοί Σύλλογοι και Ιδρύματα**

Ο αριθμός των πολιτιστικών συλλόγων είναι αρκετά μεγάλος. Αξιόλογη δραστηριότητα αναπτύσσουν το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, το πνευματικό ίδρυμα “Ιωάννης Καποδίστριας” και ο σύλλογος Αργείων “Δαναός”. Ας σημειωθεί ακόμα ότι το Λύκειο Ελληνίδων στο Αργος διαθέτει και συγκρότημα παραδοσιακών χορών..

- **Θέατρο**

Στο αρχαίο θέατρο του Αργους δίνονται παραστάσεις αρχαίων τραγωδιών. Υπάρχει επίσης το δημοτικό θέατρο Αργους που οργανώνει και φεστιβάλ παιδικού θεάτρου. Οι παραστάσεις του αρχαίου δράματος θα μεταβληθούν πλέον σε μόνιμο θεσμό και θα συμπληρώνονται με σχετικές εκδηλώσεις (συνέδρια, σεμινάρια) του “Κέντρου Αρχαίου Δράματος” που σχεδιάζεται από το ΥΠΠΟ να ιδρυθεί στην πόλη αυτή.

- **Μουσική**

Υπάρχει μικρός αριθμός ωδείων (πχ Δημοτικό ωδείο Αργους) και χορωδιών καθώς και φιλαρμονική (Ναύπλιο).

- **Φεστιβάλ**

Οργανώνονται ορισμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως το Αργολικό Φεστιβάλ και το Μουσικό Φεστιβάλ Ναυπλίου.

5.6.4 Νομός Αρκαδίας

- Αρχαιολογικοί χώροι

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Αρκαδίας έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά σε μικρό βαθμό. Οι σημαντικότεροι είναι : ο θαυμάσιος κλασικός ναός του Επικουρείου Απόλλωνος στις Βάσσεις Φιγαλείας, η Μεγαλόπολη με το μεγαλύτερο αρχαίο θέατρο της Ελλάδας και το Θερσίλιον, όπου συνεδρίαζε η Αρκαδική Ομοσπονδία, η Τεγέα με το ναό της Αλέας Αθηνάς, έργο του Σκόπα, η τειχισμένη πόλη της Μαντίνειας με θέατρο, αγορά, βουλευτήριο και άλλα κτίρια, η Λυκόσουρα με ιερό της Δέσποινας κ.α.

Απ' τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια υπάρχουν αξιόλογα ψηφιδωτά στο άλσος της Τεγέας, οι μονές Φιλοσόφου και Αιμυαλών στη Δημητσάνα, η μονή της Ζερμπίτσας, το φράγκικο κάστρο στο Γαρδίκη κ.α.

- Μουσεία

Αρχαιολογικά

Υπάρχουν 3 αρχαιολογικά μουσεία, ένα μεγάλο και πολύ αξιόλογο στην Τρίπολη, ένα στην Τεγέα, ένα στη Λυκόσουρα και δύο αρχαιολογικές συλλογές, η μία στο Αστρος και η άλλη στη Μεγαλόπολη.

Βυζαντινά – Ιστορικά

Υπάρχει το βυζαντινό μουσείο στη Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου στη Ζερμπίτσα και το ιστορικό Μουσείο Αλεξ. Παπαναστασίου.

Λαογραφικά

Παρατηρείται αρκετά μεγάλη δραστηριότητα για τη διάσωση και προβολή του ντόπιου παραδοσιακού πολιτισμού, όπως φαίνεται από την ύπαξη αρκετών

λαογραφικών μουσείων στο νομό, διεσπαρμένων σε μικρές πόλεις και χωριά (Στεμνίτσα, Αλέα, Ασεα, Δημητσάνα κα.)

Τεχνικό μουσείο

Στη Δημητσάνα βρίσκεται σε εξέλιξη η δημιουργία ενός υπαίθριου μουσείου Υδροκίνησης.

- **Βιβλιοθήκες**

Λειτουργούν 10 βιβλιοθήκες απ' τις οποίες ονομαστή είναι της Δημητσάνας (με μεγάλο αριθμό βιβλίων και αρκετά χειρόγραφα) και αρκετά αξιόλογες είναι επίσης οι βιβλιοθήκες της Βυτίνας και της Τρίπολης.

- **Πολιτιστικοί Σύλλογοι**

Η κατάσταση εμφανίζεται ικανοποιητική από αριθμητική άποψη, αφού υπάρχουν περίπου 150 πολιτιστικοί σύλλογοι με ποικίλους στόχους και δραστηριότητες, ανάμεσα στους οποίους και η διάσωση και διάδοση της παραδοσιακής χορευτικής κληρονομιάς (8 χορευτικοί όμιλοι, ανάμεσα στους οποίους και εκείνος του Λυκείου Ελληνίδων της Τρίπολης). Οι 35 από τους συλλόγους έχουν έδρα την Τρίπολη.

- **Θέατρο**

Υπάρχει μία μόνο αίθουσα θεατρικών παραστάσεων (Μαλλιαροπούλειο) στην Τρίπολη, όπου λειτουργεί και θεατρική ομάδα.

Μουσική

Η μουσική κίνηση είναι συγκεντρωμένη κυρίως στην Τρίπολη όπου λειτουργούν 4 ωδεία, 2 χορωδίες (χορωδία Τρίπολης, Ορφέας) και 1 φιλαρμονική

(μπάντα και μπαντίνα). Δύο άλλες φιλαρμονικές υπάρχουν στο Άστρος και μία στο Λεωνίδιο.

Από το 1993 διοργανώνεται στην Τρίπολη ετήσια συνάντηση Φιλαρμονικών με αρκετά μεγάλη συμμετοχή φιλαρμονικών από άλλες πόλεις της Ελλάδας. Η συνάντηση αυτή θα υποστηριχτεί από το ΥΠΠΟ με σκοπό να γίνει θεσμός στο πλαίσιο του Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων

5.6.5 Νομός Μεσσηνίας

- Αρχαιολογικοί χώροι

Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι της προϊστορικής, κυρίως της μυκηναϊκής, εποχής έχουν αποκαλυφθεί, όπως το γνωστό ανάκτορο της Πύλου (το ονομαζόμενο του Νέστορος), που τα ερείπια του διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση, αρκετοί μεγάλοπρεποι θολωτοί τάφοι (στην Περιστεριά, στο Μυρσινοχώρι, στην Τραγάνα κ.α.), πολλοί θαλαμωτοί τάφοι κ.α.

Από τα κλασικά χρόνια ο σπουδαιότερος χώρος είναι τα ερείπια της αρχαίας Μεσσήνης, κοντά στο χωριό Μαυρομμάτι.

Πολύ γνωστά είναι και τα μεσαιωνικά κάστρα του νομού, όπως της Μεθώνης, της Κορώνης, της Πύλου (Νεόκαστρο), της Καλαμάτας κ.α.

Αξίζει να αναφερθεί ιδιαίτερα ότι στο νομό ιδρύθηκε πρόσφατα και λειτουργεί ένα πρότυπο κέντρο υποβρύχιας αρχαιολογίας, που στεγάζεται στο Νεόκαστρο της Πύλου.

- Μουσεία

Αρχαιολογικά

Υπάρχουν 4 αρχαιολογικά μουσεία (Πύλου, Χώρας, Μαυρομματίου Ιθώμης και Καλαμάτας) και 2 αρχαιολογικές συλλογές (Κορώνης και Καρδαμύλης). Όλα τα μουσεία έχουν αξιόλογα εκθέματα, ιδιαίτερα μάλιστα το μουσείο της Χώρας περιέχει

ευρήματα από τις ανασκαφές του μυκηναϊκού ανακτόρου της Πύλου και από πλούσιους μυκηναϊκούς τάφους.

Βυζαντινά και Ιστορικά.

Βυζαντινά ευρήματα υπάρχουν στο Μουσείο της Μητρόπολης Μεσσηνίας στην Καλαμάτα και στη συλλογή Φιλιατρών. Πιο ενδιαφέρον είναι το Μουσείο Ιστορικών και Νεώτερων Χρόνων στην Καλαμάτα με κειμήλια της νεώτερης ιστορίας του τόπου.

Λαογραφικά.

Ορισμένοι από τους πολιτιστικούς συλλόγους του νομού (όπως, στα Φιλιατρά και στην Καλαμάτα) διαθέτουν λαογραφικές συλλογές.

Επίσης αξιόλογη λαογραφική συλλογή διαθέτει και το Μουσείο Ιστορικών και Νεώτερων Χρόνων στην Καλαμάτα.

- **Πινακοθήκη**

Πινακοθήκη Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης με πολύ αξιόλογα έργα ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτηριστικής λειτουργεί στην Καλαμάτα.

- **Βιβλιοθήκες.**

Ο νομός διαθέτει 10 βιβλιοθήκες. Η μόνη σημαντική είναι η Λαϊκή Βιβλιοθήκη Καλαμάτας με ποικίλες δραστηριότητες.

- **Πνευματικά Κέντρα**

Υπάρχουν αρκετά Πνευματικά Κέντρα, από τα οποία το σπουδαιότερο είναι το Πνευματικό Κέντρο της Πανταζοπουλείου Λαϊκής Σχολής Καλαμάτας.

- **Θέατρο**

Στην Καλαμάτα έχει την έδρα του το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας που από την ίδρυσή του ως σήμερα έχει παρουσιάσει ιδιαίτερα έντονη και αξιόλογη θεατρική δραστηριότητα όχι μόνο στην Καλαμάτα αλλά και σε ολόκληρη την περιφέρεια της Πελοποννήσου. Οι παραστάσεις που δίνονται στην έδρα του γίνονται στο Δημοτικό θέατρο της πόλης.

- **Μουσική**

Μεγάλη δραστηριότητα αναπτύσσει το Δημοτικό Ωδείο Καλαμάτας. Στην Καλαμάτα υπάρχουν επίσης μια χορωδία και μια φιλαρμονική, ενώ 3 άλλες φιλαρμονικές λειτουργούν στην Μεσσήνη, τους Γαργαλιάνους και την Πύλο.

- **Χορός**

Υψηλού επιπέδου δημοτική σχολή λειτουργεί στην Καλαμάτα.

- **Κινηματογραφικές Λέσχες**

Υπάρχει μια ραστήρια κινηματογραφική λέσχη στην Καλαμάτα.

- **Φεστιβάλ**

Από το Δήμο Καλαμάτας διοργανώνεται το "Μεσσηνιακό καλοκαίρι".

Βλέπουμε λοιπόν ότι η Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει πλούσιο πολιτιστικό και πολιτισμικό περιβάλλον, που μπορεί να λειτουργήσει σαν βάση για την ανάπτυξη του τουρισμού (Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999).

Αυτό όμως θα επιτευχθεί με κάποιες συγκεκριμένες παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση (αναβάθμιση υποδομής, βελτίωση προσφερόμενων υπηρεσιών, αποκατάσταση και αναστήλωση των μνημείων κ.α.), που προϋποθέτουν την ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού. Η ύπαρξη ενός τμήματος Α.Ε.Ι. ή και ομάδας τμημάτων με αυτό το γνωστικό αντικείμενο θα συντελούσε τα μέγιστα προς την επίτευξη του στόχου αυτού, της τουριστικής ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 6

Ο Προσανατολισμός των Υποψηφίων Φοιτητών και η Κατανομή των Επιτυχόντων Φοιτητών της Περιφέρειας

6.1 Η Υπάρχουσα Εκπαιδευτική Υποδομή των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Πελοπόννησο

Στην περιφέρεια Πελοποννήσου όπως είναι γνωστό δεν λειτουργεί ΑΕΙ. Στο παρελθόν λειτουργούσε παιδαγωγική Ακαδημία διετούς φοίτησης στην Τρίπολη. Σήμερα λειτουργούν τμήματα Τ.Ε.Ι. στην Καλαμάτα. Αυτά είναι:

- Φυτικής Παραγωγής
- Θερμοκηπευτικών Καλλιεργειών και Ανθοκομίας
- Διοίκηση Μονάδων Υγείας Πρόνοιας
- Διοίκηση Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης

6.2 Η ζήτηση ομάδων τμημάτων

Για να προσδιοριστεί η ζήτηση υπηρεσιών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Πελοπόννησο, χρησιμοποιήθηκαν πρωτογενή στατιστικά στοιχεία, τα οποία συγκεντρώθηκαν από το Τμήμα Μηχανογράφησης του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και σε συνεργασία με τους αρμοδίους. Τα στοιχεία αυτά αφορούν στη εκπαιδευτική περίοδο 1998-1999 και από την επεξεργασία τους προέκυψαν τα εξής :

Η ζήτηση ομάδων Τμημάτων από τους υποψήφιους Φοιτητές της Πελοποννήσου το Ακαδημαϊκό Έτος 1998-1999 είχε ως εξής:

Σύνολο Περιφέρειας		
Ομάδες τμημάτων	Υποψήφιοι (Α' προτίμηση)	% του συνόλου
Οικονομικά	1612	27,79%
Πολυτεχνικά	716	12,34%
Νομικά	554	9,55%
Φιλολογικά	539	9,29%
Στρατιωτικά	522	9,00%
Αστυνομικά	512	8,83%
Επιστημών Υγείας	437	7,53%
Θετικά	308	5,31%
Κοινωνικά και Πολιτικά	269	4,64%
Φυσικής Αγωγής	167	2,88%
Παιδαγωγικά	64	1,10%
Καλλιτεχνικά	56	0,97%
Γεωπονικά	23	0,40%
Θεολογικά	22	0,38%
Σύνολο	5801	100,00%

Πηγή : ΥΠΕΠΘ, Εκπαιδευτική Περίοδος 1998-1999

Νομός Αργολίδας		
Ομάδες τμημάτων	Υποψήφιοι (Α' προτίμηση)	% του συνόλου
Οικονομικά	339	30,00%
Φιλολογικά	127	11,24%
Αστυνομικά	122	10,80%
Πολυτεχνικά	118	10,44%
Νομικά	93	8,23%
Στρατιωτικά	84	7,43%
Επιστημών Υγείας	68	6,02%
Κοινωνικά και Πολιτικά	57	5,04%
Θετικά	56	4,96%
Φυσικής Αγωγής	40	3,54%
Παιδαγωγικά	13	1,15%
Καλλιτεχνικά	8	0,71%
Θεολογικά	3	0,27%
Γεωπονικά	2	0,18%
Σύνολο	1130	100,00%

Πηγή : ΥΠΕΠΘ, Εκπαιδευτική Περίοδος 1998-1999

<i>Νομός Αρκαδίας</i>		
Ομάδες τμημάτων	Υποψήφιοι(Α' προτίμηση)	% του συνόλου
Οικονομικά	210	24,11%
Πολυτεχνικά	150	17,22%
Νομικά	98	11,25%
Φιλολογικά	93	10,68%
Επιστημών Υγείας	83	9,53%
Στρατιωτικά	58	6,66%
Αστυνομικά	50	5,74%
Θετικά	44	5,05%
Κοινωνικά και Πολιτικά	38	4,36%
Φυσικής Αγωγής	16	1,84%
Παιδαγωγικά	13	1,49%
Καλλιτεχνικά	9	1,03%
Γεωπονικά	7	0,80%
Θεολογικά	2	0,23%
Σύνολο	871	100,00%

Πηγή : ΥΠΕΠΘ, Εκπαιδευτική Περίοδος 1998-1999

<i>Νομός Κορινθίας</i>		
Ομάδες τμημάτων	Υποψήφιοι(Α' προτίμηση)	% του συνόλου
Οικονομικά	423	29,52%
Πολυτεχνικά	184	12,84%
Φιλολογικά	124	8,65%
Νομικά	124	8,65%
Στρατιωτικά	123	8,58%
Αστυνομικά	114	7,96%
Επιστημών Υγείας	107	7,47%
Θετικά	80	5,58%
Κοινωνικά και Πολιτικά	64	4,47%
Φυσικής Αγωγής	43	3,00%
Παιδαγωγικά	13	0,91%
Θεολογικά	12	0,84%
Καλλιτεχνικά	15	1,05%
Γεωπονικά	7	0,49%
Σύνολο	1433	100,00%

Πηγή : ΥΠΕΠΘ, Εκπαιδευτική Περίοδος 1998-1999

Νομός Λακωνίας		
Ομάδες τμημάτων	Υποψήφιοι(Α' προτίμηση)	% του συνόλου
Οικονομικά	203	26,50%
Πολυτεχνικά	91	11,88%
Νομικά	88	11,49%
Αστυνομικά	80	10,44%
Φιλολογικά	67	8,75%
Επιστημών Υγείας	59	7,70%
Θετικά	43	5,61%
Κοινωνικά και Πολιτικά	42	5,48%
Στρατιωτικά	38	4,96%
Φυσικής Αγωγής	30	3,92%
Παιδαγωγικά	11	1,44%
Καλλιτεχνικά	10	1,31%
Γεωπονικά	2	0,26%
Θεολογικά	2	0,26%
Σύνολο	766	100,00%

Πηγή : ΥΠΕΠΘ, Εκπαιδευτική Περίοδος 1998-1999

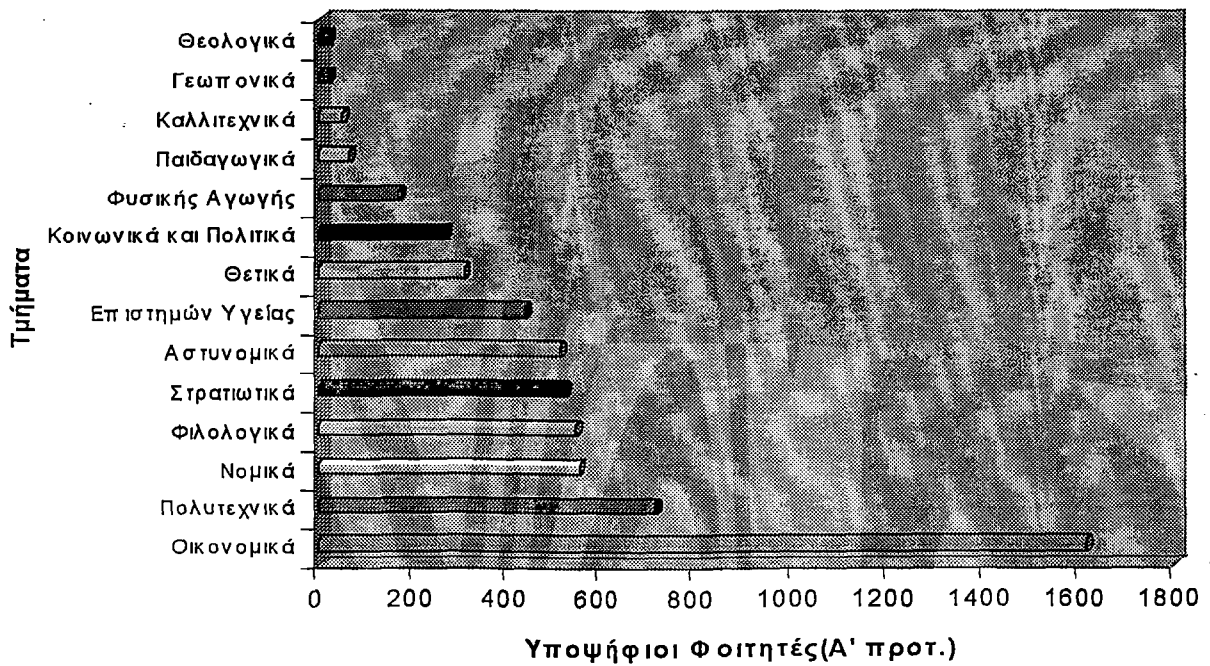
Νομός Μεσσηνίας		
Ομάδες τμημάτων	Υποψήφιοι(Α' προτίμηση)	% του συνόλου
Οικονομικά	437	27,30%
Στρατιωτικά	219	13,68%
Πολυτεχνικά	173	10,81%
Νομικά	151	9,43%
Αστυνομικά	146	9,12%
Φιλολογικά	128	8,00%
Επιστημών Υγείας	120	7,50%
Θετικά	85	5,31%
Κοινωνικά και Πολιτικά	68	4,25%
Φυσικής Αγωγής	38	2,37%
Παιδαγωγικά	14	0,87%
Καλλιτεχνικά	14	0,87%
Γεωπονικά	5	0,31%
Θεολογικά	3	0,19%
Σύνολο	1601	100,00%

Πηγή : ΥΠΕΠΘ, Εκπαιδευτική Περίοδος 1998-1999

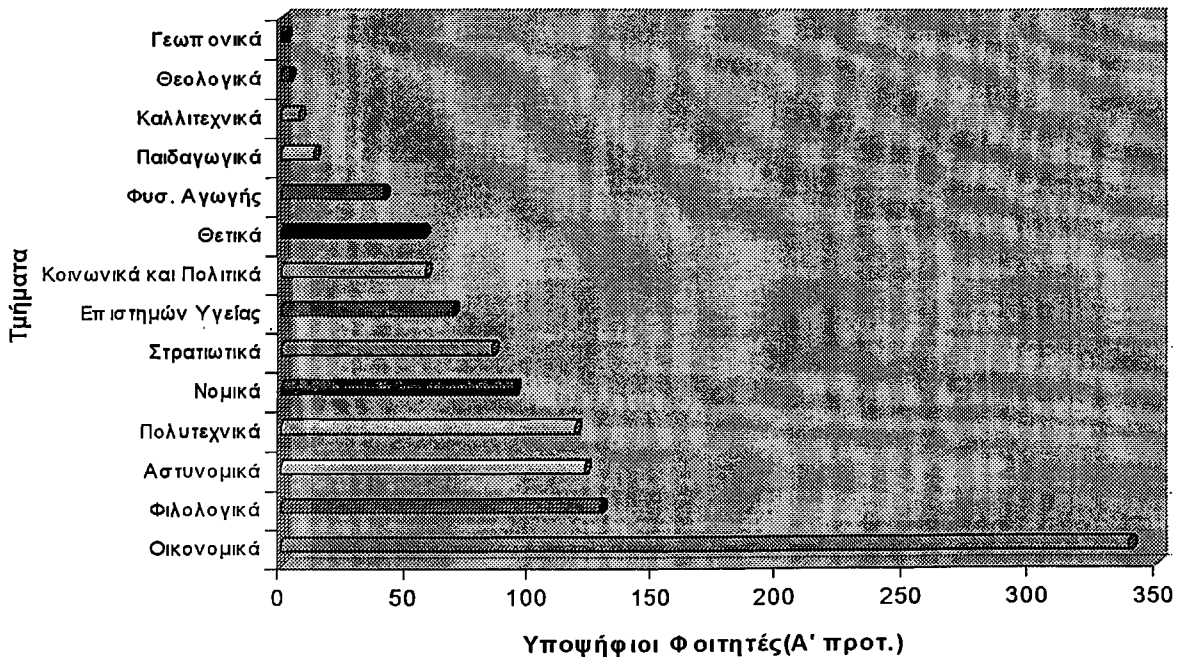
Το γενικό συμπέρασμα από την ανάλυση των προτιμήσεων των υποψηφίων είναι ότι συγκεντρώνονται κυρίως στα Οικονομικά τμήματα όπου είναι πρώτα στις προτιμήσεις σε όλες τις περιφέρειες και στην συνέχεια ακολουθούν τα Πολυτεχνικά, τα Νομικά, τα Φιλολογικά, τα Στρατιωτικά και τα Αστυνομικά με κάποιες διαφοροποιήσεις ως προς την σειρά σε κάθε περιφέρεια.

Στην συνέχεια ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση των προτιμήσεων των υποψηφίων για ομάδες τμημάτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και στους επιμέρους νομούς.

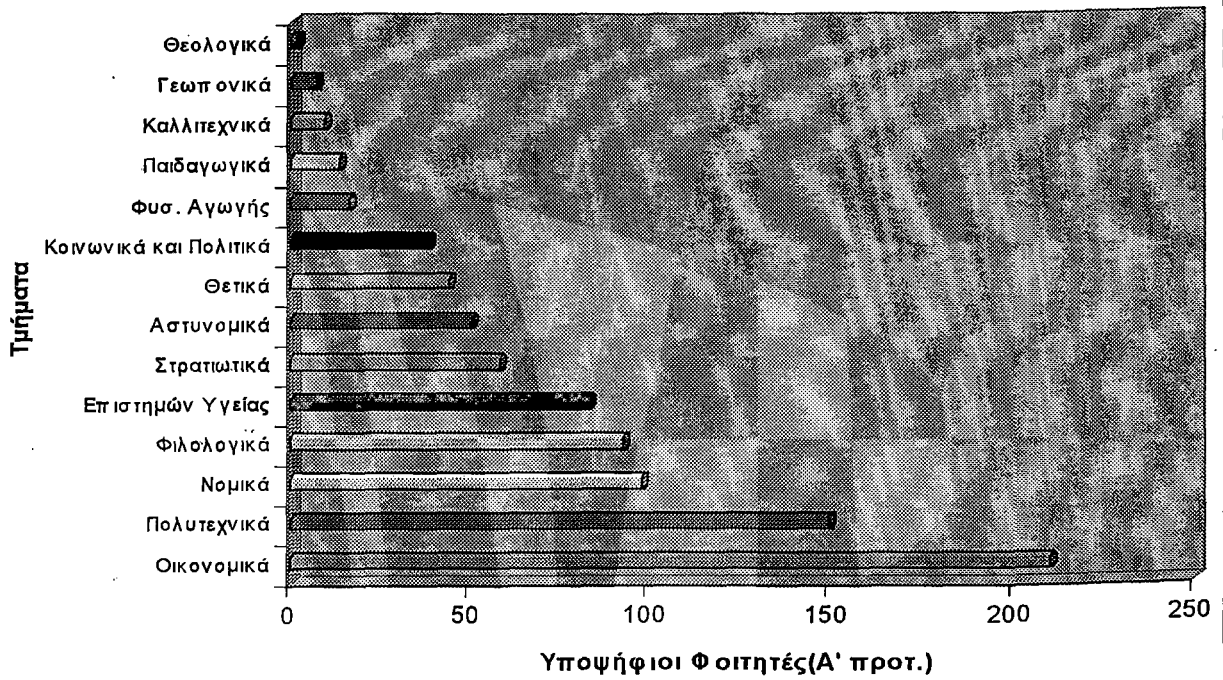
Ζήτηση ομάδων τμημάτων ΑΕΙ από τους υποψήφιους φοιτητές της Περιφέρειας Πελοποννήσου

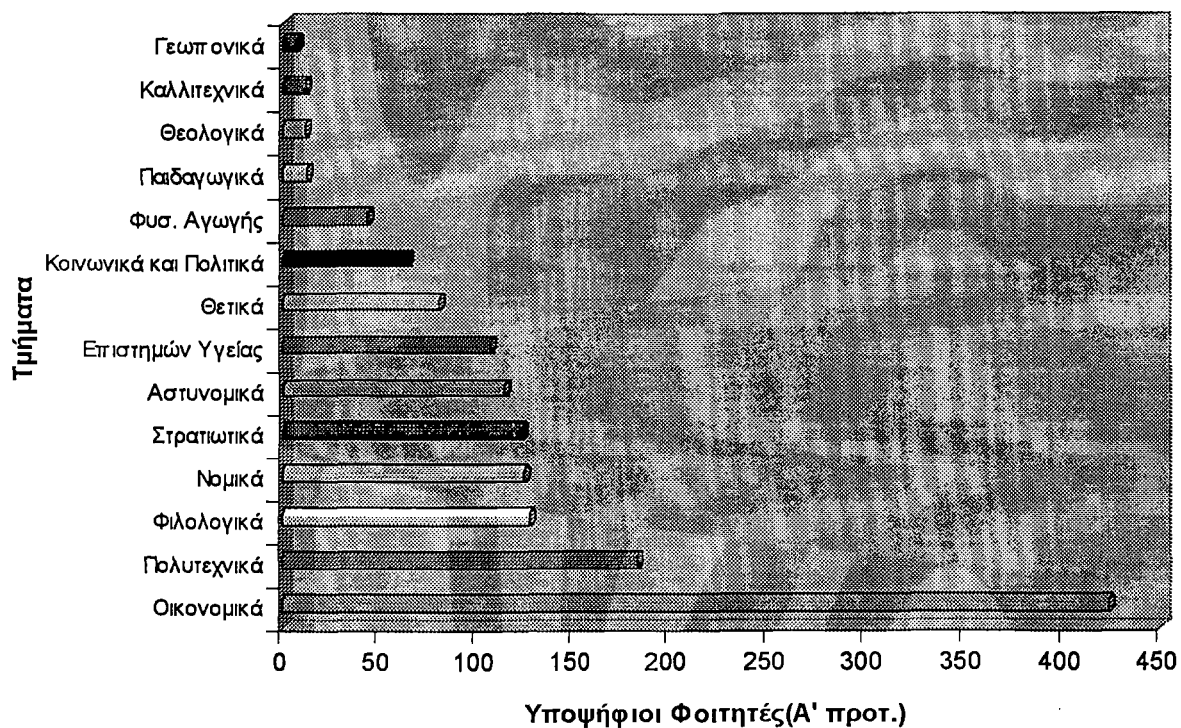
Ζήτηση ομάδων τμημάτων ΑΕΙ από τους υποψήφιους φοιτητές του Ν. Αργολίδος

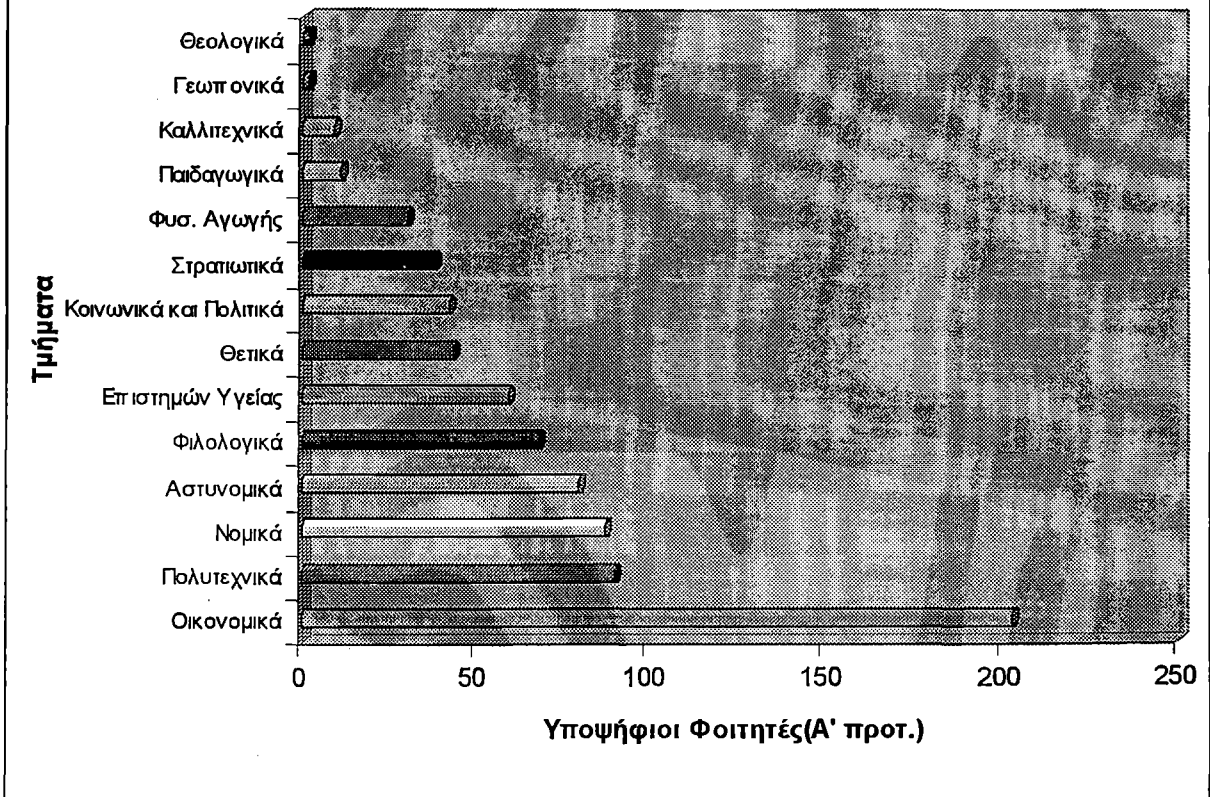
Ζήτηση ομάδων τμημάτων ΑΕΙ από τους υποψήφιους φοιτητές του Ν. Αρκαδίας

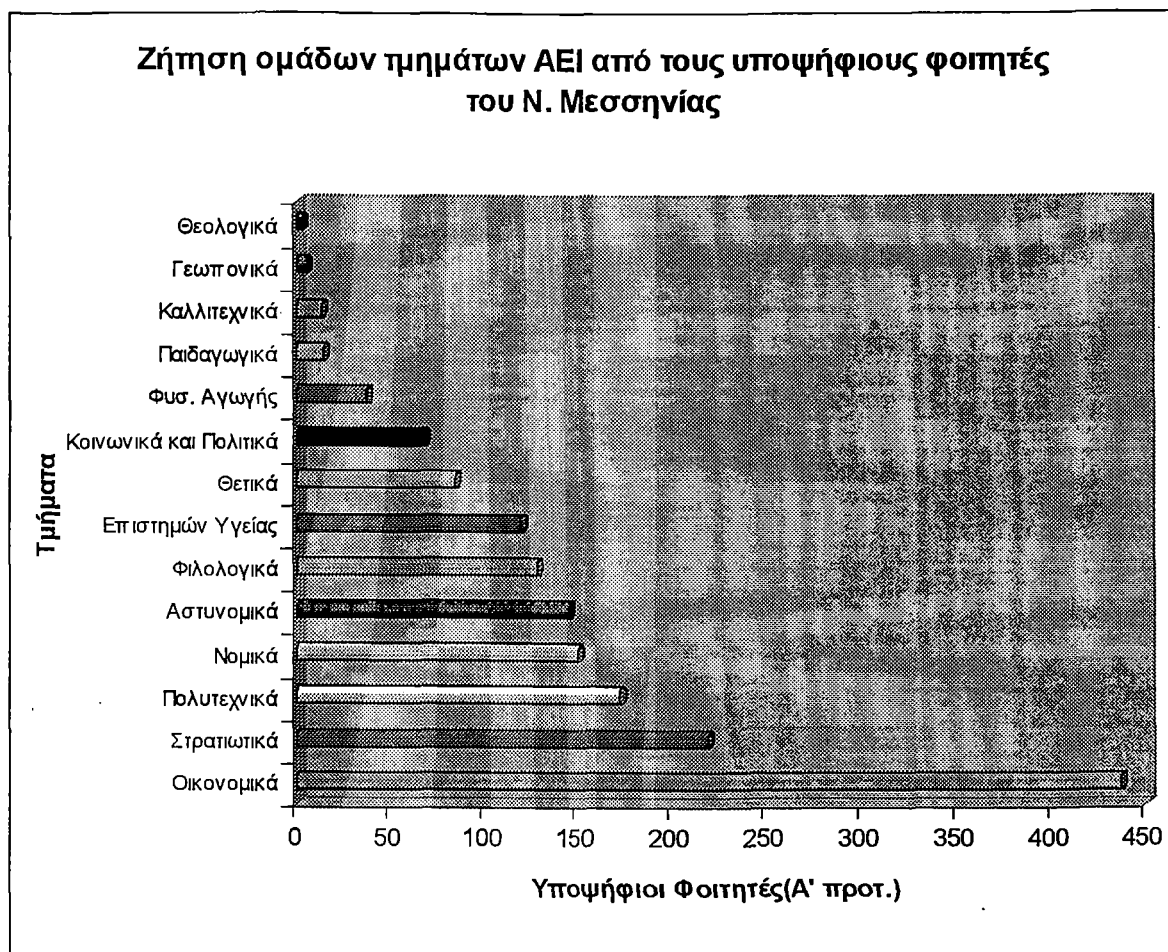

Ζήτηση ομάδων τμημάτων ΑΕΙ από τους υποψήφιους φοιτητές του Ν. Κορινθίας

Ζήτηση ομάδων τμημάτων ΑΕΙ από τους υποψήφιους φοιτητές του Ν. Λακωνίας

Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από τα παραπάνω είναι ότι οι υποψήφιοι φοιτητές της περιφέρειας προσανατολίζονται κυρίως στις ακόλουθες ομάδες τμημάτων:

- ❖ Οικονομικά,
- ❖ Πολυτεχνικά,
- ❖ Νομικά και
- ❖ Φιλολογικά.

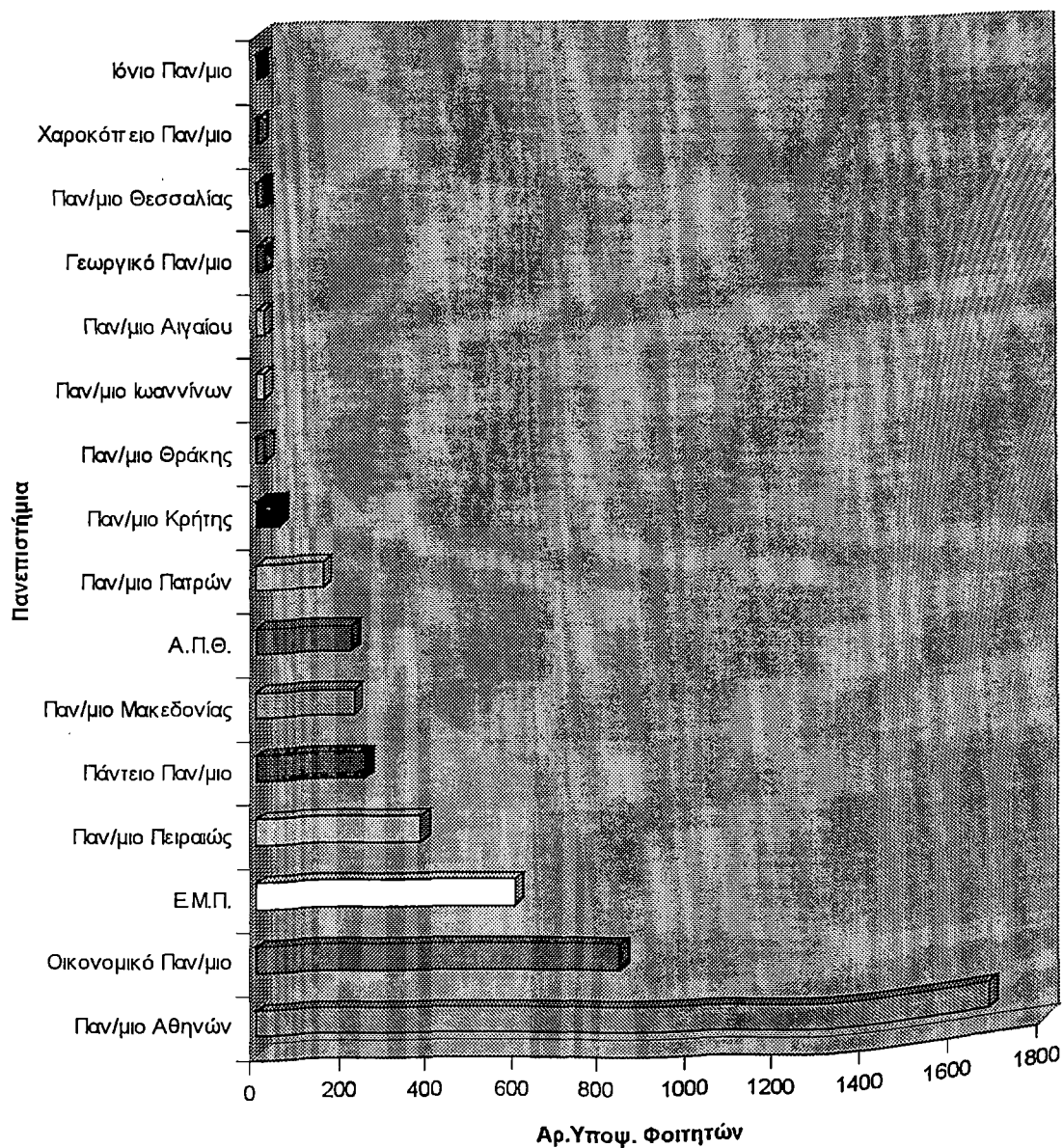
6.3 Ο Χωρικός Προσανατολισμός των Υποψηφίων Φοιτητών της Πελοποννήσου

Ο Χωρικός Προσανατολισμός των Υποψηφίων Φοιτητών της Πελοποννήσου προκύπτει από τον Πίνακα 1 που ακολουθεί.

Πίνακας 1: Χωρικός προσανατολισμός υποψηφίων φοιτητών της Πελοποννήσου 1998-1999(Α' προτίμηση)

Α.Ε.Ι./ Νομός	Αργολίδας	Αρκαδίας	Κορινθίας	Μεσσηνίας	Λακωνίας	Σύνολα	% του συνόλου
ΑΕΙ Αθήνας						3755	84,16%
Παν/μιο Αθηνών	333	293	389	261	402	1678	37,61%
Ε.Μ.Π.	97	125	151	74	147	594	13,31%
Πάντειο Παν/μιο	46	28	69	37	67	247	5,54%
Οικονομικό Παν/μιο	183	112	240	107	198	840	18,83%
Γεωργικό Παν/μιο	1	6	3	1	4	15	0,34%
Παν/μιο Πειραιώς	80	55	98	41	103	377	8,45%
Χαροκόπειο Παν/μιο	0	0	2	0	2	4	0,09%
ΑΕΙ Θεσσαλονίκης						438	9,82%
Α.Π.Θ.	38	41	45	26	66	216	4,84%
Παν/μιο Μακεδονίας	39	32	52	42	57	222	4,98%
Περιφερειακά Α.Ε.Ι.						269	6,03%
Παν/μιο Θράκης	5	3	5	1	3	17	0,38%
Παν/μιο Ιωαννίνων	7	1	1	2	5	16	0,36%
Ιόνιο Παν/μιο	1	0	1	1	1	4	0,09%
Παν/μιο Πατρών	18	24	49	15	43	149	3,34%
Παν/μιο Θεσσαλίας	0	2	7	0	6	15	0,34%
Παν/μιο Αιγαίου	4	4	5	2	1	16	0,36%
Παν/μιο Κρήτης	10	6	16	7	13	52	1,17%
Σύνολο Α.Ε.Ι.						4462	100,00%

Χωρικός Προσανατολισμός των Υποψηφίων Φοιτητών της Πελοποννήσου, 1998-1999

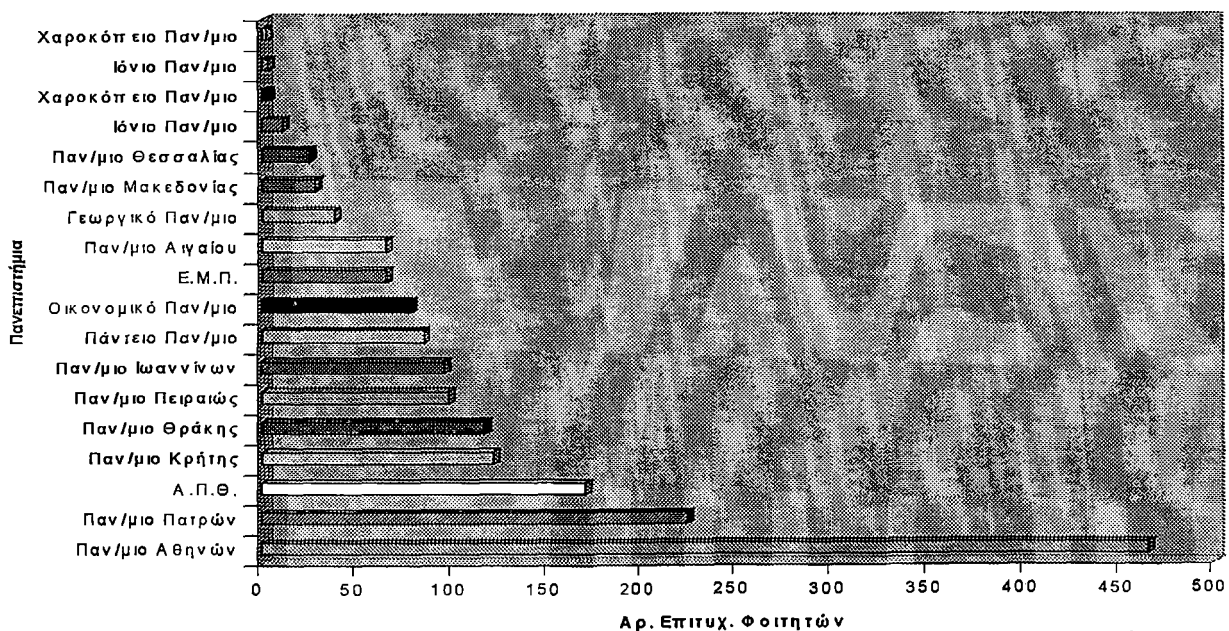
6.4 Περιφερειακή Κατανομή των Επιτυχόντων Φοιτητών

Η περιφερειακή κατανομή των επιτυχόντων φοιτητών της Πελοποννήσου δίνεται στον Πίνακα 2 που ακολουθεί.

Πίνακας : Χωρικός προσανατολισμός των επιτυχόντων Φοιτητών της Πελοποννήσου 1998-1999

Α.Ε.Ι./ Νομός	Αργολίδας	Αρκαδίας	Κορινθίας	Μεσσηνίας	Λακωνίας	Σύνολα	% του συνόλου
ΑΕΙ Αθήνας						827	49,20%
Παν/μιο Αθηνών	99	86	100	63	116	464	27,60%
Ε.Μ.Π.	12	18	11	11	12	64	3,81%
Πάντειο Παν/μιο	12	19	23	9	21	84	5,00%
Οικονομικό Παν/μιο	13	12	21	6	25	77	4,58%
Γεωργικό Παν/μιο	3	12	12	1	10	38	2,26%
Παν/μιο Πειραιώς	19	19	20	10	29	97	5,77%
Χαροκόπειο Παν/μιο	0	1	1	0	1	3	0,18%
ΑΕΙ Θεσσαλονίκης						198	11,78%
Α.Π.Θ.	35	32	34	21	48	170	10,11%
Παν/μιο Μακεδονίας	5	2	2	8	11	28	1,67%
Περιφερειακά Α.Ε.Ι.						656	39,02%
Παν/μιο Θράκης	19	22	31	18	26	116	6,90%
Παν/μιο Ιωαννίνων	19	15	28	7	26	95	5,65%
Ιόνιο Παν/μιο	2	3	4	1	1	11	0,65%
Παν/μιο Πατρών	38	45	58	22	61	224	13,33%
Παν/μιο Θεσσαλίας	5	4	8	2	6	25	1,49%
Παν/μιο Αιγαίου	13	6	18	7	20	64	3,81%
Παν/μιο Κρήτης	28	19	17	18	39	121	7,20%
Σύνολο Α.Ε.Ι.						1681	100,00%

Χωρικός Προσανατολισμός των Επιτυχόντων Φοιτητών της Πελοποννήσου 1998-1999

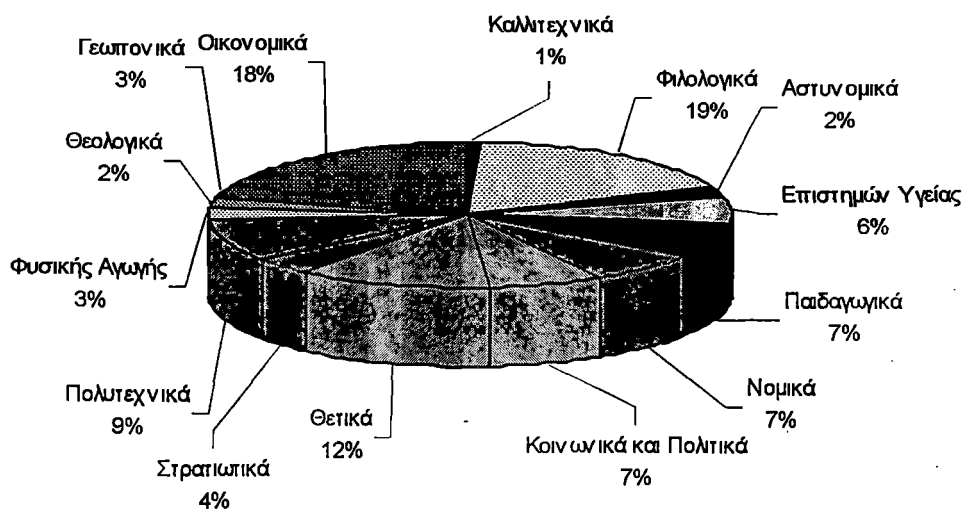
6.5 Επιτυχόντες Φοιτητές κατά Ομάδα Τμημάτων

Οι επιτυχόντες φοιτητές κατά ομάδα τμημάτων παρουσιάζονται στον Πίνακα 3 και το διάγραμμα που ακολουθεί.

Πίνακας 3: Επιτυχόντες φοιτητές κατά ομάδα τμημάτων 1998-1999

Ομάδες Τμημάτων	Αργολίδας	Αρκαδίας	Κορινθίας	Μεσσηνίας	Λακωνίας	Σύνολα	% του συνόλου
Οικονομικά	58	55	80	37	93	323	18,14%
Φιλολογικά	73	59	71	39	79	321	18,02%
Θετικά	36	38	60	15	72	221	12,41%
Πολυτεχνικά	39	39	27	21	37	163	9,15%
Παιδαγωγικά	28	20	24	23	37	132	7,41%
Νομικά	23	23	26	21	34	127	7,13%
Κοινωνικά και Πολιτικά	24	24	39	13	20	120	6,74%
Επιστημών Υγείας	18	26	16	17	36	113	6,34%
Στρατιωτικά	9	7	12	3	36	67	3,76%
Γεωπονικά	8	15	12	5	14	54	3,03%
Φυσικής Αγωγής	7	6	16	7	12	48	2,70%
Θεολογικά	5	6	13	3	14	41	2,30%
Αστυνομικά	3	5	5	5	17	35	1,97%
Καλλιτεχνικά	4	3	3	2	4	16	0,90%
Σύνολο	335	326	404	211	505	1781	100,00%

Επιτυχόντες Φοιτητές Πελοποννήσου κατά Ομάδα Τμημάτων Α.Ε.Ι. 1998-1999

6.6 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα στοιχεία των πινάκων και των διαγραμμάτων των προηγούμενων κεφαλαίων μπορούν να διατυπωθούν οι εξής παρατηρήσεις:

- ⇒ Οι υποψήφιοι φοιτητές της περιφέρειας προσανατολίζονται κυρίως στις ακόλουθες ομάδες τμημάτων: Οικονομικά, Πολυτεχνικά, Νομικά και Φιλολογικά.
- ⇒ Στις χωρικές προτιμήσεις των υποψηφίων φοιτητών κυρίαρχο ρόλο έχει η Αθήνα με ποσοστό πρώτης προτίμησης 84,16% και ακολουθούν η Θεσσαλονίκη και η Πάτρα με ποσοστά 9,82% και 3,34% αντίστοιχα. Το Πανεπιστήμιο που είναι πρώτο σε προτιμήσεις είναι αυτό των Αθηνών με ποσοστό 37,61% και στη συνέχεια ακολουθούν το Οικονομικό με 18,83%, το Ε.Μ.Π. με 13,31% και το Πανεπιστήμιο Πειραιώς με 8,45%.
- ⇒ Οι επιτυχόντες φοιτητές της περιφέρειας κατευθύνονται κυρίως στα τμήματα οικονομικών και φιλολογικών σπουδών με ποσοστό επιτυχίας 18,14% και 18,02% αντίστοιχα. Στη συνέχεια ακολουθούν τα τμήματα θετικών σπουδών, τα πολυτεχνικά και τα παιδαγωγικά.
- ⇒ Από τους επιτυχόντες φοιτητές το 49,20% εισάγεται στα Α.Ε.Ι. της Αθήνας, το 11,78% σε Α.Ε.Ι. της Θεσσαλονίκης και το 39,02% σε Α.Ε.Ι. της περιφέρειας. Το 27,6% εισάγεται στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών, το 13,33% στο Πανεπιστήμιο Πατρών, το 10,11% στο Α.Π.Θ., το 7,2% στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και το 6,9% στο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Κεφάλαιο 7

Πρόταση Οργάνωσης του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

7.1. Προτεινόμενες βασικές επιστημονικές κατευθύνσεις και χωρική οργάνωση

Με βάση την κοινωνικοοικονομική ανάλυση και την διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων των νομών της περιφέρειας, τις προτιμήσεις των υποψηφίων φοιτητών και τις πολιτιστικές παραδόσεις και λειτουργίες, μπορούμε να προσδιορίσουμε επιγραμματικά κάποια Ενδεικτικά Επιστημονικά Πεδία που ένα Α.Ε.Ι. στην Πελοπόννησο θα μπορούσε να συμπεριλάβει στην Οργανωτική του Δομή.

ομοί	Αναπτυξιακή Φυσιognωμία	Πολιτιστικό Προφίλ	Ζήτηση υπηρεσιών Γ/θμιας Εκπ/σης	Ενδεικτικά Επιστημονικά Πεδία
νθίας	Βιομηχανία, Γεωργία	Αρχαιολογικά Μνημεία	Οικονομικά, Πολυτεχνικά.	Γεωργική Οικονομία, Τεχνολογικές Εφαρμογές. Αρχαιολογία
ολίδας	Γεωργία, Τουρισμός	Αρχαιολογικά Μνημεία και λειτουργίες	Οικονομικά, Φιλολογικά	Διαχείριση Πολιτιστικών Πόρων, Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, Ιστορία - Αρχαιολογία.
αδίας	Κτηνοτροφία, Εξόρυξη (Έδρα Περιφέρειας)	Μνημεία νεώτερης Ιστορίας	Οικονομικά, Πολυτεχνικά, Νομικά.	Γεωλογία, Διοίκηση, Διοίκηση Επιχειρήσεων.
ονίας	Γεωργία	Κλασσικά Βυζαντινά μνημεία	Οικονομικά, Πολυτεχνικά, Νομικά.	Ιστορία, Γεωργικές Εφαρμογές.
σηνίας	Γεωργία, Μεταποίηση Αγροτικών Προϊόντων	Πολιτιστικές Δραστηριότητες	Οικονομικά, Πολυτεχνικά.	Γεωπονία, Παραστατικές Τέχνες

Τα πιο πάνω Ενδεικτικά Επιστημονικά Πεδία είναι δυνατό να οδηγήσουν στην ίδρυση αντιστοιχών πανεπιστημιακών τμημάτων. Επειδή όμως το Πανεπιστήμιο είναι παράγων οικονομικής ανάπτυξης της περιφέρειας στην οποία εγκαθίσταται είναι απαραίτητη η διαμόρφωση ενός πλαισίου ενδοπεριφερειακής χωροθέτησης του νέου ΑΕΙ.

Βασικές παραδοχές του πλαισίου αυτού πρέπει να είναι ότι :

⇒ Το ΑΕΙ ή ο βασικός πυρήνας του ΑΕΙ εγκαθίσταται στην πρωτεύουσα της περιφέρειας, που θα είναι η βασική “πανεπιστημιακή πόλη”.

⇒ Η δημιουργία Ενδοπανεπιστημιακού - Διατμηματικού Δικτύου είναι απαραίτητη για την εκπαιδευτική και ερευνητική λειτουργία των Τμημάτων εκτός του βασικού πυρήνα.

⇒ Εκτός βασικού πυρήνα, εάν αποδεδειγμένες οικονομικές ή κοινωνικές συνθήκες το επιβάλλουν εγκαθίστανται ενότητα συναφών ή συμπληρωματικών τμημάτων. Στην περίπτωση αυτή η σημασία της εξασφάλισης των κατάλληλων υποδομών είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Η επιλογή των πόλεων-εδρών των τμημάτων πρέπει επίσης να προσδιορίζεται από τα αναπτυξιακά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των αστικών κέντρων της εκάστοτε περιοχής.

Ζήτημα το οποίο απαιτεί ιδιαίτερη διερεύνηση είναι η εγκατάσταση του πανεπιστημίου στην πόλη. Οι δυνατότητες για την εγκατάσταση είναι συνήθως :

⇒ *Κτιριακό Συγκρότημα μέσα στην πόλη.* Με πλεονεκτήματα όπως: τη χρησιμοποίηση των υποδομών της πόλης, την ελαχιστοποίηση του χρόνου μετάβασης από και προς την πόλη και το Πανεπιστήμιο, την αύξηση του γοήτρου της πόλης αλλά και με μειονεκτήματα όπως : έλλειψη χώρου για μελλοντικές επεκτάσεις, κυκλοφοριακή συμφόρηση, οχλήσεις κάθε είδους.

⇒ *Campus,* που πολλές φορές είναι απομονωμένα και έξω από την πόλη, αλλά παρουσιάζουν το πλεονέκτημα των άρτιων υποδομών για διδασκαλία, έρευνα, και διαμονή των φοιτητών.

⇒ *Μικτή Εγκατάσταση.* Πολλά Πανεπιστήμια αφού εξάντλησαν τις δυνατότητες επέκτασης μέσα στο κέντρο δημιούργησαν συμπληρωματικά Campus στα προάστια.

Προβλήματα που παρουσιάζει αυτή η μορφή εγκατάστασης έχουν σχέση με τις συγκοινωνίες και τη φοιτητική στέγη. (Μελέτη ίδρυσης Τριτοβάθμιου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος στη Περιφέρεια Πελοποννήσου Ι.Π.Α. 1989)

Η επιλογή του τόπου εγκατάστασης αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης διερεύνησης και απόφασης, που συνήθως στην διεθνή πρακτική ανατίθεται σε Ειδική Επιτροπή που στοχεύει στον συντονισμό του πολεοδομικού σχεδιασμού και στην

συνεργασία μεταξύ Πανεπιστημίων και Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την δημιουργία κοινών υποδομών και εξυπηρετήσεων.

Τα βασικά κριτήρια για την επιλογή του τόπου εγκατάστασης είναι :

- Η εξυπηρέτηση των φοιτητών
- Η δημιουργία κατάλληλου κλίματος για την συγκράτηση διδασκόντων και ερευνητών μέσα στο Πανεπιστήμιο και στην πόλη - έδρα
- Η ενσωμάτωση των λειτουργιών του Πανεπιστημίου στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες της πόλης - έδρας.
- Το άνοιγμα του Πανεπιστημίου στους πολίτες μέσα από την οργάνωση διαλέξεων και σεμιναρίων, την πρόσβαση στις βιβλιοθήκες κτλ.

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω μπορούμε να πούμε ότι σαν έδρες των Σχολών ή και των τμημάτων του υπό ίδρυση Α.Ε.Ι. Πελοποννήσου, είναι οι πρωτεύουσες των επιμέρους Νομών της Περιφέρειας πλην του Νομού Αργολίδος, όπου επιλέγεται σαν έδρα το Ναύπλιο λόγω κατάλληλων υποδομών. Επίσης σαν έδρα του Α.Ε.Ι. επιλέγεται η Τρίπολη όπου είναι και η έδρα της Γενικής Γραμματείας της Περιφέρειας. Παρ' όλα αυτά δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι η επιλογή του τόπου εγκατάστασης των εδρών των Σχολών καθώς και του κάθε τμήματος θεωρείται ότι πρέπει να γίνει μετά από συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων με τοπικούς φορείς (Περιφερειακή Διοίκηση, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Επιμελητήρια, Κοινωνικούς και Αναπτυξιακούς Φορείς και Επιχειρήσεις) και πρέπει να συνδυασθεί με το θέμα της οργάνωσης της Φοιτητικής Μέριμνας με τις κοινωνικοοικονομικές όσο και παιδαγωγικές επιπτώσεις που αυτή συνεπάγεται.

7.2 Ανάγκες σε κτίρια και γη

Η εκτίμηση των αναγκών σε κτίρια και γη γίνεται για να δοθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα της πρότασης για την δημιουργία ενός νέου ΑΕΙ. Η ικανοποίηση των αναγκών αυτών σχετίζεται με τον σχεδιασμό και τις φάσεις ανάπτυξης των Τμημάτων καθώς και των συμπληρωματικών υποδομών που αφορούν

την στέγαση και την σίτιση των φοιτητών. Ο προσδιορισμός των αναγκών και ο σχεδιασμός για κάθε ΑΕΙ απαιτεί ιδιαίτερη διερεύνηση.

7.2.1 Υπολογισμός αναγκών σε κτισμένη επιφάνεια

Ο προσδιορισμός των αναγκών σε κτισμένη επιφάνεια αφορά :

- Τα κτίρια για εκπαίδευση
- Τα κτίρια για σίτιση και στέγαση

Διευκρινίζεται ότι στις ανάγκες για εκπαίδευση περιλαμβάνονται και οι χώροι για γραφεία διδακτικού προσωπικού, διοικητικού προσωπικού, γραμματείας, βιβλιοθήκης κ.λ.π.

Η εκτίμηση αυτών των αναγκών θα γίνει για κάθε προτεινόμενο τμήμα Α.Ε.Ι. για τον αριθμό των φοιτητών και σπουδαστών ενός κύκλου σπουδών και για κάθε πόλη.

7.2.2 Ανάγκες σε κτισμένη επιφάνεια για εκπαίδευση

Οι ανάγκες σε κτισμένη επιφάνεια/φοιτητή, δηλαδή σε m^2 /φοιτητή, διαφοροποιούνται ανάλογα με τις κατευθύνσεις σπουδών και το γνωστικό αντικείμενο του κάθε τμήματος.

Επομένως μπορούμε να κατατάξουμε τα τμήματα σε δύο γενικές κατηγορίες :

- α) θεωρητικά τμήματα (Θ.Τ.)
- β) Εργαστηριακά τμήματα (Ε.Τ.)

Σύμφωνα με τα Διεθνή και Ελληνικά σταθερότυπα, παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα οι ανάγκες κτισμένης επιφάνειας για την εκπαίδευση.

Πίνακας 7.1.			
Προσδιορισμός αναγκών σε κτισμένη επιφάνεια για εκπαίδευση			
Τύπος Σχολής			
Θεωρητικά Τμήματα		Εργαστηριακά Τμήματα	
Αίθουσες διδασκαλίας	2m ² /φοιτ.	Σχεδιαστήρια	3.5-5 m ² /φοιτ.
Αμφιθέατρα	1m ² /φοιτ.	Αμφιθέατρα	1 m ² /φοιτ.
Χώροι διδασκόντων	0.5 m ² /φοιτ.	Χώροι Διδασκαλίας	0.5 m ² /φοιτ.
Φοιτητικοί Χώροι	0.5 m ² /φοιτ.	Φοιτητικοί Χώροι	0.5m ² /φοιτ.
Βιβλιοθήκες Αναγνωστήρια	0.5 m ² /φοιτ.	Βιβλιοθήκες Αναγνωστήρια	0.5 m ² /φοιτ.
		Εργαστήρια	0.5-2 m ² /φοιτ.
Διοίκηση	0.5 m ² /φοιτ.	Διοίκηση	0.5 m ² /φοιτ.
Κύριοι χώροι	5 m ² /φοιτ.	Κύριοι χώροι	6.5-10m ² /φοιτ.
Κυκλοφορία	+ 30%	Κυκλοφορία	+30 %
Μηχανολογικά	+15%	Μηχανολογικά	+15%
Γενικό σύνολο	7 m ² /φοιτ.	Γενικό σύνολο	9-14 m ² /φοιτ.

Οι ανάγκες των νέων ΑΕΙ προσδιορίζονται με βάση:

- Την διάρκεια σπουδών
- Την παραδοχή 100 φοιτητές / έτος
- Την παραδοχή των 7 m²/φοιτητή για τα θεωρητικά τμήματα
- Την παραδοχή των 14 m²/φοιτητή για τα εργαστηριακά τμήματα.

Πίνακας 7.2

Απαιτούμενη κτισμένη επιφάνεια ανά ΑΕΙ (σε στρέμματα)

ΑΕΙ	Θεωρητικά τμήματα			Εργαστηριακά τμήματα			Σύνολο επιφ.
	Τμήμα	Φοιτ	Επιφ	Τμήμα	Φοιτ	Επιφ	
	8	3.200	22400	-	-	-	22400

(Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

7.2.3 Ανάγκες σε γη για εκπαίδευση

Με βάση τον υπολογισμό των αναγκών σε κτίρια θα εκτιμηθούν οι απαιτούμενες εκτάσεις των γηπέδων γης.

Ο υπολογισμός των αναγκών σε γη γίνεται λαμβάνοντας υπ' όψιν τις τιμές των συντελεστών δόμησης που ισχύουν σε περιοχές εντός και εκτός σχεδίου.

Η τιμή του συντελεστή δόμησης (Σ.Δ.) δίνεται από τον τύπο;

$$\Sigma.Δ. = \frac{\text{κτισμένη επιφάνεια}}{\text{επιφάνεια γηπέδου}}$$

Στις πόλεις της περιοχής μελέτης οι τιμές του Σ.Δ. των πολεοδομικών ενοτήτων του Γ.Π.Σ. παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Επιπλέον σε κάθε πόλη διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή, γι' αυτό αν ληφθούν υπ' όψη δύο εντελώς διαφορετικές εκτάσεις γης απ' ότι προκύπτουν με βάση τρεις υποθέσεις:

Σ.Δ. = 0,3 για εγκατάσταση σε γήπεδα εντός σχεδίου.

Σ.Δ. = 1 για εγκατάσταση σε υφιστάμενα κτίρια.

Σ.Δ. = 0,2 για εγκατάσταση σε γήπεδα εκτός σχεδίου.

Στον επόμενο πίνακα δίνονται οι απαιτούμενες εκτάσεις γης για κάθε νέο ΑΕΙ

Πίνακας 7.3			
Απαιτούμενες εκτάσεις γης για κάθε νέο ΑΕΙ			
ΑΕΙ	Σ.Δ. = 0,3 Στρέμματα	Σ.Δ. = 0,2 στρέμματα	Σ.Δ. = 1 στρέμματα
	75	112	22,4

(Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

7.2.4 Κτισμένη επιφάνεια για λέσχη φαγητού

Η εκτίμηση της κτισμένης επιφάνειας θα γίνει για το 60% των φοιτητών.

Σύμφωνα με την Ελληνική και τη διεθνή εμπειρία οι ανάγκες σε κτισμένη επιφάνεια για σίτιση είναι οι ακόλουθες:

Πίνακας 7.4	
Προσδιορισμός αναγκών σε κτισμένη επιφάνεια για σίτιση	
Χώροι φαγητού	1,5 m ² / φοιτητή
Διάδρομοι	0,5 m ² / φοιτητή
Κύριοι χώροι φαγητού	2 m ² / φοιτητή
Διοίκηση	+5%
Χώροι παρασκευής φαγητού - μηχανολογικά κ.λ.π.	+20%
Χώροι σερβιρίσματος	+10%
Κυκλοφορία - Ελεύθεροι χώροι	+20%
Γενικό Σύνολο	3 m ² / φοιτητή

Επομένως προσδιορίζονται οι ανάγκες για σίτιση στις πόλεις της περιοχής μελέτης.

Πίνακας 7.5		
Κτισμένη επιφάνεια για σίτιση στις πόλεις της περιοχής μελέτης		
ΑΕΙ	Φοιτητές	Κτισμένη επιφάνεια (m ²)
	3200 x 0,6 = 1920	4860

7.2.5 Ανάγκες για κτίρια σίτισης

Λόγω των αναγκών που εξυπηρετεί μια φοιτητική λέσχη φαγητού αλλά και της φύσης του κτιρίου, οι Σ.Δ. είναι διαφορετικοί από αυτούς που χρησιμοποιήθηκαν για τον υπολογισμό της γης για την εκπαίδευση.

Επομένως οι ανάγκες σε γη για την σίτιση διαμορφώνονται για κάθε ΑΕΙ ως ακολούθως :

Πίνακας 7.6			
Εκταση γηπέδων για σίτιση (σε στρέμματα)			
ΑΕΙ	Σ.Δ. = 1 Εκταση γης σε περιοχή εκτός σχεδίου	Σ.Δ. = 1,5 Εκταση γης σε περιοχή εντός σχεδίου	Σ.Δ. = 2 Εγκατάσταση σε υφιστάμενα κτίρια
	4,86	3,24	2,43

(Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

7.2.6 Κτισμένη επιφάνεια για την στέγαση

Η εκτίμηση της κτισμένης επιφάνειας θα γίνει για το 30% των φοιτητών κάθε ΑΕΙ, ενώ οι υπόλοιποι θα εξυπηρετούνται σε σπίτια, δωμάτια που θα ενοικιάζουν.

Σύμφωνα με τα Διεθνή και τα Ελληνικά σταθερότυπα οι ανάγκες σε κτισμένη επιφάνεια για εστία ύπνου είναι οι ακόλουθες:

Πίνακας 7.7	
Προσδιορισμός αναγκών σε κτισμένη επιφάνεια για στέγαση.	
Χώροι δωματίου	10 m ² /φοιτητή
Διάδρομοι	0,5 m ² /φοιτητή
Διοίκηση	0,5 m ² /φοιτητή
Κύριοι χώροι	11 m ² /φοιτητή
Μηχανολογικά κ.λ.π.	+10%
Κυκλοφορία – Ελεύθεροι χώροι	+20%
Γενικό σύνολο	14 m ² /φοιτητή

Επομένως για το 1/3 των φοιτητών η συνολική κτισμένη επιφάνεια σε κάθε πόλη είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 7.8		
Κτιριακή επιφάνεια για εστία ύπνου		
ΑΕΙ	Φοιτητές	Κτισμένη επιφάνεια (m ²)
	3200 X 0,3 = 1067	14938

(Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Τδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

7.2.7 *Επιφάνεια γηπέδων για εστίες ύπνου*

Υπολογίζονται στη συνέχεια οι εκτάσεις γης που είναι αναγκαίο να αποκτηθούν για την κατασκευή των εστιών ύπνου.

Πίνακας 7.9			
Εκταση γης για εστία ύπνου στις πόλεις της περιοχής μελέτης			
ΑΕΙ	Σ.Δ. = 0,8 Εκταση γης σε περιοχή εκτός σχεδίου	Σ.Δ. = 1 Εκταση γης σε περιοχή εντός σχεδίου	Σ.Δ. = 1,5 Εγκατάσταση σε υφιστάμενα κτίρια
	18,67	15	9,95

(Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995)

Κεφάλαιο 8

Συμπέρασμα - Επιπτώσεις της Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Πελοπόννησο και προτάσεις αποτελεσματικής διοίκησης και λειτουργίας

Ο ρόλος του Πανεπιστημίου στην εθνική και περιφερειακή ανάπτυξη έχει αναλυθεί διεξοδικά. Ωστόσο, είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε περιφέρειες όπως η Πελοπόννησος που χαρακτηρίζονται από:

- την ύπαρξη μικρού μεγέθους αστικών κέντρων,
- την κυριαρχία του πρωτογενή τομέα,
- την ύπαρξη μικρού μεγέθους επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα,
- την ανάγκη ενσωμάτωσης προσαρμοσμένης σύγχρονης τεχνολογίας και μεθόδων μάνατζμεντ και μάρκετινγκ,
- μεγάλες αναπτυξιακές δυνατότητες.

Η ίδρυση και λειτουργία Τριτοβάθμιου Εκπαιδευτικού - Ερευνητικού Ιδρύματος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελεί μια επιλογή, που αναμφισβήτητα εντάσσεται στο πρότυπο μιας συστηματικής και εκσυγχρονισμένης αναπτυξιακής στρατηγικής.

Οι επιπτώσεις από την ίδρυση του, όπως αυτές προκύπτουν από την επεξεργασία των ποσοτικών και ποιοτικών εισροών της ανάλυσης, μπορούν τώρα να προσδιορισθούν με μεγαλύτερη σαφήνεια. Έτσι :

⇒ Η καλύτερη αποτελεσματικότητα του Περιφερειακού Προγραμματισμού και η ισχυροποίηση των ενδογενών συστημάτων τοπικής ανάπτυξης, και η τόνωση της περιφερειακής συνείδησης.

⇒ Η στήριξη όλων των επιπέδων διοίκησης (Περιφερειακή, Νομαρχιακή, Ο.Τ.Α.) με παροχή επιστημονικών συμβουλών και με προσωπικό εξειδικευμένο που γνωρίζει τα τοπικά προβλήματα υποδομών και μπορεί να τα αντιμετωπίσει καλύτερα.

⇒ Η ενσωμάτωση νέων μέσων Περιφερειακής Πολιτικής (Τεχνολογικά Πάρκα, Κέντρα Καινοτομιών, Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα) που είναι αποτέλεσμα του δυναμικού ρόλου του Πανεπιστημίου σαν φορέα Έρευνας & Ανάπτυξης, με τη χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία.

⇒ Η αναδιάρθρωση των παραδοσιακών κλάδων της Περιφέρειας με την ορθολογική χρησιμοποίηση των πόρων της, και η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων για μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων.

⇒ Η δημιουργία ενός δικτύου ειδικών υπηρεσιών που εκτός από τις ανάγκες του Πανεπιστημίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για τις ανάγκες του μεταποιητικού τομέα της Περιφέρειας.

⇒ Η ανάπτυξη του τουρισμού, με έμφαση στις ειδικές του μορφές (πολιτιστικός, θεραπευτικός, ορειβατικός κ.λ.π.), με στόχο την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την προσέλκυση τουριστών με υψηλό εισόδημα. Αυτό όμως θα είναι αποτέλεσμα της ύπαρξης εξειδικευμένων τουριστικών στελεχών, και βέλτιστης αξιοποίησης των πολιτιστικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας,

⇒ Η συγκράτηση του φοιτητικού πληθυσμού με αποτέλεσμα να μην αποψιλώνεται η περιφέρεια από μελλοντικό στελεχιακό δυναμικό, με υψηλό μορφωτικό επίπεδο.

⇒ Η δημιουργία ενός αρχικά διαπεριφερειακού και αργότερα ενός εθνικού ή και διεθνούς δικτύου οικονομικής και πολιτιστικής συνεργασίας, με ότι συνεπάγεται αυτό για την Περιφέρεια σε αναπτυξιακό επίπεδο.

Από τα παραπάνω, αλλά και από όσα οι σχετικές μελέτες έχουν καταδείξει, καθίσταται σαφές ότι η καθολική απαίτηση των φορέων και των κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου για ίδρυση Τριτοβάθμιου Εκπαιδευτικού Ερευνητικού Ιδρύματος είναι εύλογη, ρεαλιστική και έχει μεγάλη αναπτυξιακή σημασία.

Το σκεπτικό της ίδρυσης του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη και διάδοση της καινοτομίας, με βασικό στόχο την καινοτομική ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό των τοπικών παραγωγικών δραστηριοτήτων και την ανταγωνιστικότητα της περιφερειακής οικονομίας. Συνεπώς απαιτείται όπως και το ίδιο το Πανεπιστήμιο, πέρα από την συμβολή του στην ανάπτυξη της περιοχής, να έχει καινοτομικό χαρακτήρα, γεγονός που θα του επιτρέπει να δραστηριοποιείται αποτελεσματικά μέσα στα σύγχρονα ανταγωνιστικά πλαίσια που θέτουν οι εξελίξεις στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χώρο.

Αυτό σημαίνει ότι το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν πρέπει να ακολουθήσει τα κλασικά, παραδοσιακά πρότυπα των περισσότερων ελληνικών πανεπιστημίων, αλλά θα πρέπει να έχει έντονο καινοτομικό χαρακτήρα, έτσι ούτως ώστε να διασφαλισθεί η αποτελεσματική κάλυψη των στόχων που καλείται να επιτύχει και να ακολουθήσει τις τάσεις και την εξέλιξη των σύγχρονων ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων.

Για να επιτύχει όμως τους στόχους του θα πρέπει να είναι ένα μικρού μεγέθους, ολοκληρωμένο, δημόσιο, αποκεντρωτικού χωροταξικού μοντέλου Πανεπιστήμιο που θα εξασφαλίζει την ευελιξία και την αποτελεσματική λειτουργία του.

Παράλληλα, σημαντικός παράγων επιβίωσης και εύρυθμης λειτουργίας θεωρείται το μοντέλο διοίκησης του ιδρύματος, το οποίο θα πρέπει να είναι διαφορετικό από το ισχύον, δηλαδή διαφορετικό των προτύπων που θέτει ο Νόμος Πλαίσιο για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Η διοίκηση του Πανεπιστημίου θα πρέπει να είναι ανοικτή στην τοπική κοινωνία και στους τοπικούς φορείς. Δηλαδή το Πανεπιστήμιο θα πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής κοινωνίας, την οποία άλλωστε καλείται πρωταρχικά να εξυπηρετήσει.

Γι' αυτό προτείνεται η σύσταση Γνωμοδοτικού Οργάνου από τοπικούς παράγοντες για την παροχή συμβουλών στη Διοίκηση του και τη στενή διασύνδεση του ιδρύματος με την τοπική κοινωνία.

Έτσι, θα επιτευχθεί η ευελιξία στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων και η αποτελεσματική συμβολή του στην ενεργοποίηση της ενδογενούς ανάπτυξης και στην διάχυση των καινοτομικών γνώσεων στις τοπικές οικονομικές δραστηριότητες (ΠΙΑ, 1998).

Άλλωστε, πρέπει εδώ να τονισθεί ότι και η ίδια η ιδέα της κατάληξης μιας Κοινοτικής Πρωτοβουλίας σε ίδρυση ενός Πανεπιστημίου, αποτελεί μια πραγματική καινοτομία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

- Χωροθέτηση των Πανεπιστημίων. Πρόταση Ίδρυσης Νέων Α.Ε.Ι. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1995
- Παπαδασκαλόπουλος Δ. Αθανάσιος, Πρότυπα και Πολιτικές Χωροθέτησης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1995.
- Μελέτη Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Πρόγραμμα RIS. Ι.Π.Α. 1998
- Πρόταση Αναλυτικού Σχεδίου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου, 1999
- Π.Ε.Π. Πελοποννήσου 2000-2006. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου 1998.
- Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Πελοποννήσου, Α΄ Φάση, Χρ. Αραμπατζή – Καρρά και Συνεργάτες, Ιούνιος 1998.
- Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1994-1999. Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα : Κοινωνία της Πληροφορίας, Υπουργείο Εσωτερικών. 2000
- Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση & Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση 2000-2006», ΥΠΕΠΘ.
- ΥΠΕΠΘ, Τμήμα Μηχανοργάνωσης, (Στατιστικά Στοιχεία Εκπαιδευτικής Περιόδου 1998-1999)
- Μελέτη χωροθέτησης Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Ι.Π.Α. 1993.
- Νίκος Ηλιάδης. Οι νέες εκπαιδευτικές τάσεις και ο ρόλος της αγοράς. Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα.. Υπεύθυνος Έρευνας: Γιώργος Τσαμασφύρος. Επιμέλεια : Διαμαντής Μπασαντής. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2000.

Π. Γετίμης & Δ. Ζωντήρος. Η Κινητικότητα των Πανεπιστημίων. Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα. Υπεύθυνος Έρευνας: Γιώργος Τσαμασφύρος. Επιμέλεια : Διαμαντής Μπασαντής. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2000.

Γ. Τσαμασφύρος. Τα Ελληνικά Α.Ε.Ι. στη νέα εποχή. Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα. Υπεύθυνος Έρευνας: Γιώργος Τσαμασφύρος. Επιμέλεια : Διαμαντής Μπασαντής. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2000.

Γιώργος Τσαμασφύρος. Η έρευνα στο σύγχρονο πανεπιστήμιο. Το πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα. Υπεύθυνος Έρευνας: Γιώργος Τσαμασφύρος. Επιμέλεια : Διαμαντής Μπασαντής. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2000.

Χωροθέτηση – Αποκένρωση των Α.Ε.Ι. Κ.Ε.Π.Ε. Θέματα Προγραμματισμού Αθήνα 1985.

Τυπολογική χωρική προσέγγιση των περιφερειακών πανεπιστημίων στην πόλη. Διπλωματική Εργασία Π.Μ.Σ. Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα 1998.

Μελέτη ίδρυσης Τριτοβάθμιου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, Ι.Π.Α. 1989.

Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006, Περιφερειακό Σκέλος, Περιφέρεια Πελοποννήσου, ΥΠΕΘΟ, 1999.

Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006, Τομεακό Σκέλος, Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση, ΥΠΕΘΟ, 1999.

Έρευνα – αξιολόγηση & εκπόνηση προτάσεων σχετικά με τη δυνατότητα ίδρυσης στο Άργος τμημάτων – σχολών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών Αθήνα 2000.

Οι Νομοί της Ελλάδος, Η Οικονομική και Κοινωνική Κατάσταση των 52 Νομών και 13 Περιφερειών, έκδοση 2000, Επιλογή-ALPHA Τράπεζα Πίστεως.

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

ΒΙΒΛ. ΠΑΝ. Σ. Ζ

17 ΣΕΠ. 2004

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000058179